

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΞΣΓ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1989 | ΑΡΙΘ. 11

ΕΠΙ ΤΗ₁ ΕΟΡΤΗ₁ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ἡ Ὁρθόδοξος Λατρεία, καθ' ὅλον τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔτος ἐκδηλώνει ποικιλοτρόπως τὰ διὰ τὴν Παναγίαν Μητέρα τοῦ Λυτρωτοῦ αἰσθήματα τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν. Ἡ ὕμνογραφία τῶν διαφόρων Θεομητορικῶν ἑορτῶν· ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου· οἱ Θεομητορικοὶ ὕμνοι τῶν Ἀκολουθιῶν πασῶν τῶν «ἡρῶν» τῆς ἡμέρας καὶ ὅλων τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος καὶ τοῦ ἔτους· οἱ Κανόνες τοῦ «Θεοτοκαρίου»· οἱ «Κανόνες τῆς Θεοτόκου»· ὁ Μικρὸς καὶ Μέγας Παρακλητικὸς Κανὼν· τὰ Θεοτοκία καὶ τὰ Σταυροθεοτοκία· τὸ «Ἄσπιλε, ἀμόλυντε...»· ἡ ἐπίκλησις τῶν πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου εἰς τὸ τέλος πάσης λειτουργικῆς «αἰτήσεως»· ἡ συχνὴ ἀνάκλησις εἰς τὴν μνήμην τῶν πιστῶν τῆς «Παναγίας, ἀχράντου, Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας»· ὁ γνωστότατος ὕμνος «Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου...»· τὸ «Ἐξαιρέτως τῆς Παναγίας Ἀχράντου...»· ὁ ὕμνος «Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς...» (ἐν τῇ Θ. Λειτουργίᾳ τοῦ Χρυσοστόμου) ἢ τὸ «Ἐπὶ σοὶ χαίρει Κεχαριτωμένη πᾶσα ἡ κτίσις» (ἐν τῇ Θ. Λειτουργίᾳ τοῦ Μ. Βασιλείου)· ἡ «Ὠδὴ τῆς Θεοτόκου» (Λουκ. α', 37-55), ἢ τὸ «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον...», ὡς καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν ἐφύμνιον «Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ καὶ ἑνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ»—πάντα ταῦτα, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα, ἀποκαλύπτουν τὰ αἰσθήματα βαθυτάτης εὐλαβείας, ἀγάπης καὶ τιμῆς, τὰ ὅποια τρέφουν οἱ Ὁρθόδοξοι πιστοὶ διὰ «τὴν τεκοῦσαν τῶν πάντων ἁγίων Ἀγιώτατον Λόγον».

Ἡ ἐκδήλωσις τῶν αἰσθημάτων ταύτων τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν κορυφούται κατὰ

τὸν κατ' ἐξοχὴν «μῆνα τῆς Παναγίας», τὸν Αὐγούστον, καθ' ὃν ἕνεκα τῆς κεντρικῆς ἐν αὐτῷ θέσεως τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Μνήμης τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἀφ' ἑνὸς ψάλλονται ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἡ Μικρὰ καὶ Μεγάλῃ Παράκλησις καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀκούονται θαυμάσιοι ὕμνοι ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. Οἱ ὕμνοι οὗτοι μᾶς ὑπενθυμίζουν τὸ γεγονός, ὅτι «ἤρθῃ πρὸς σκηνώματα τὰ ἐπουράνια» ἡ Ἀχραντος Παρθένος, ἡ ὅποια εἶναι «Βασίλισ καὶ Κυρία καὶ δόξα καὶ καύχημα». «Ἐν ταῖς τοῦ Υἱοῦ χερσὶ τὴν παναγίαν παρατίθεται ψυχὴν, καὶ σὺν αὐτῇ πληροῦται τὰ σύμπαντα χαρᾶς, καὶ ἡμῖν δωρεῖται τὸ μέγα ἔλεος». Ἀληθῶς, ὡς προεῖπεν ὁ Ψαλμωδός, παρίσταται ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν τοῦ Βασιλέως καὶ Υἱοῦ τῆς «ἐν ἱματισμῷ διαχρύσω περιβεβλημένη, πεποικιλμένη», χρησιμοποιοῦσα τὴν μητρικὴν τῆς παρρησίαν καὶ μεσιτεύουσα ὑπὲρ ἡμῶν. Διὰ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν στοργικῆς μεσιτείας τῆς εἶναι «τῶν θλιβομένων ἢ χαρὰ, Χριστιανῶν ἢ προστάτις», «προστασία καὶ σκέπη», «τῶν καταπονουμένων ὁ λιμὴν ὁ ἀχείμαστος», «λιμὴν θαλαττεύουσι καὶ ὀρμητήριον ἐν τῷ πελάγει τῶν θλίψεων».

Διὰ τὴν ἑνδοξὸν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καὶ διὰ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν μεσιτείαν τῆς ὁ Θεόδωρος Στουδίτης ἐν τῷ ε' ἐγκωμιαστικῷ λόγῳ του λέγει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Σήμερον ἡ ὑπεραισθητὴ καὶ φωτιζομένη ἀπὸ τὸν Θεὸν σελήνη, εἰσερχομένη εἰς τὸν πνευματικὸν οὐρανὸν μαζὶ μετὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης, ὑφίσταται μὲν ἐκλειψιν ὡς πρὸς τὸ πρόσκαιρον τῆς παρουσίας ζωῆς, ἀλλὰ συγχρόνως, καθὼς ἀνατέλλει, γίνεται ὀλόλαμπρη μετὸν τιμὴν τῆς ἀθανασίας· σήμερον

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΣΩΤΑΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΗΣ*

Πάλι, ἐάν κατὰ κάποιο τρόπο, κάποια σκέψη, ἔρχεται στὸ μυαλό σου γιὰ ὁτιδήποτε ἄλλο, ἐκτός ἀπὸ τὴ γυμνωμένη καὶ τυφλὴ ὑπαρξή σου, πού μόνη καὶ μοναδική καὶ τοῦ Θεοῦ ὀλόδική σου πρόθεση εἶναι καὶ πρέπει ἀταλάντευτα νὰ εἶναι, (παράβαλε μὲ τοῦτο τὸ πρῶτο Κεφάλαιο τοῦ παρόντος, καὶ τὸ 67 Κεφάλαιο τοῦ Γνόφου Ἀγγωσίας), τότε, ἔχεις ξεστρατήσει καὶ ἔχεις στραφεῖ πίσω ἀπὸ τὸ ἐκλεπτισμένο τοῦτο ἔργο μὲ τὴν περιεργειακὴ τάση τῆς διανόησής σου σὲ σκόρπισμα καὶ σὲ χωρισμὸ τοῦ νοῦ σου καὶ ἀπὸ σένα καὶ ἀπὸ τὸν Θεό σου. Συνεπῶς κράτησε τὸν ἑαυτὸ σου ἀκέραιο καὶ ἀσκόρπιστο, τόσον, ὅσον εἶναι δυνατὸ νὰ σοῦ δοθῇ ἐπάνω σ' αὐτὸ ἀπὸ τὴν Χάρη καὶ ἀπὸ τὴν εὐφυῆ πνευματικὴ συνέχισή του. Ἔτσι μέσα ἀπὸ τὸν ἀπογυμνωμένο καὶ τυφλὸ ἑαυτὸ σου καὶ ἔτσι ἐνωμένος στὸν Θεό, ὅπως σοῦ εἶπα ἤδη καὶ σοῦ λέω, κάνε ἐφεξῆς καὶ πράξε ὅλα καὶ ὅσα πράττεις καὶ κάνεις, εἴτε τρῶς, εἴτε πίνεις, εἴτε κοιμᾶσαι, εἴτε ὄχι, εἴτε περπατᾶς, εἴτε κάθεσαι, εἴτε μιλάς, εἴτε σιωπᾶς, εἴτε εἶσαι ξαπλωμένος, εἴτε σηκωμένος, εἴτε στέκεσαι, εἴτε γονατίζεις, εἴτε τρέχεις, εἴτε ἐποχεῖσαι, εἴτε ἐργάζεσαι, εἴτε ἀναπαύεσαι. Αὐτὸ καὶ ἔτσι θὰ τὸ προσφέρῃς καθημερινὰ στὸν Θεό, σὰν τὴν πιὸ πολυτίμη προσφορὰ πού μπορεῖς νὰ

κάνῃς καὶ νὰ προσφέρῃς. Κι αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ ὕψιστο αὐτῶν πού μπορεῖς νὰ κάνῃς, καὶ μὲ ὅλα τὰ ὅσα κάνεις, εἴτε οἱ πράξεις καὶ ἐνέργειές σου εἶναι, ἢ πρακτικὲς ἢ ἐνεργητικὲς ἢ θεωρητικὲς. Ὅπως ὁ Σολομῶν εἶπε, καὶ ἐγράφηκε σὲ προηγούμενο Κεφάλαιο, «ὅταν κοιμᾶσαι», μέσα σ' αὐτὸν τὸν τυφλὸ διαλογισμὸ, παρὰ τοὺς θορύβους καὶ τίς ἐνοχλήσεις, τοῦ πεσμένου διαδόλου, τοῦ ἀμαρτωλοῦ κόσμου καὶ τῆς εὐθραστῆς σάρκας, «δὲν θὰ φοβηθῆς ἀπὸ κάτι πού ἔρχεται νὰ σὲ τρομάξῃ οὔτε ἀπὸ τὰς ἐναντίον σου ἐφορμηρεῖς καὶ ἐφόδους τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων», οὔτε ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἀπάτη ἢ πειρασμὸ τοῦ πονηροῦ διαδόλου. Γιατί ὁ δαίμονας μὲ τοὺς δικούς του καὶ μὲ τὰ μέσα πού διαθέτει, ἐπειδὴ εἶναι ἀφάνταστα συγχισμένος, τυφλωμένος καὶ πληγωμένος, γιατί δὲν γνωρίζει καὶ θέλει ἀπεγνωσμένα καὶ τρελλὰ νὰ μάθῃ τί πράττεις καὶ σὲ πιὸ σημεῖο πνευματικῆς ἀνόδου θρίσκεσαι. Μὴ σὲ νοιάζει, μὴ θλίβεται οὔτε νὰ μερμινᾷς, γιατί «ὁ Κύριος θὰ εὐρίσκειται εἰς ὅλας τὰς πορείας τῆς ζωῆς σου καὶ θὰ στερεώσῃ ἀσφαλῆς τοὺς πόδας σου, ὥστε νὰ μὴν κλονισθῆς καὶ νὰ πέσης», καὶ γιατί, «ὅταν τὴ νύκτα θὰ κοιμᾶσαι ὁ ὕπνος σου θὰ εἶναι γλυκός, εἰρημικός καὶ ξεκούραστος», μέσα στὴν τρισευτυχισμένη αὐτὴ ἐνότητα τῆς ψυχῆς σου στὸν Θεό, καὶ γιατί ἡ ἐνοποίηση αὐτὴ τῆς ψυχῆς σου στὸ Θεό, ἀποτελεῖ πνευματικὴ τροφή καὶ ἐσωτερικὴ δύνα-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 390 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους

ἢ κιβωτὸς τοῦ ἀγιάσματος, πού εἶναι κατασκευασμένη μὲ χρυσὸν καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀναχωροῦσα ἀπὸ τὰς ἐπιγείους σκηνάς, μεταφέρεται εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ πρὸς ἀτελεύτητον ἀνάπαυσιν... Τώρα λοιπόν, ἀφοῦ ἡ Θεοτόκος ἔκλεισε τὰ αἰσθητὰ τῆς μάτια, ἀνυψώνει τοὺς δι' ἡμᾶς ὑπεραισθητοὺς ὀφθαλμοὺς σὰν λαμπρὰ καὶ μεγάλα ἄστρα, πού δὲν ἔχουν ἀκόμη δύσει, διὰ νὰ ἀγρυπνῇ καὶ ἐξευμενίσῃ (μὲ τὴν μεσιτείαν τῆς) τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ πρὸς χάριν τῆς προστασίας τοῦ κόσμου· τώρα, ἀφοῦ ὡς πρὸς τὴν ἔναρθρον ὀμιλίαν ἐκράτησε σιωπηλὰ τὰ θεοκίνητα χεῖλη τῆς, ἀνοίγει διάπλατα, διὰ νὰ λαλῇ πάντοτε, τὸ στόμα τῆς, πού μεσιτεύει ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· τώρα, ἀφοῦ κατεβίβασε μὲ τὴν κοίμησιν τὰς σωματικὰς καὶ θεοφόρους παλάμας, ἀποκτήσασα τὴν ἀφθαρσίαν,

παρουσιάζει αὐτὰς ὑψωμένας πρὸς τὸν Κύριον (εἰς στάσιν δεήσεως) ὑπὲρ ὀλοκλήρου τῆς οἰκουμένης»¹.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ἄομότιμος Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

1. «Σήμερον ἡ νοητὴ καὶ θεοφάντιστος σελήνη τῶ τῆς δικαιοσύνης ἡλίω συνεισβάλλουσα, ἐκλείπει μὲν τοῦ τῆς παραυτίνα ζωῆς προσκαίρου, ἐν τ' αὐτῶ δὲ ἀνατέλλουσα καταλαμπρύνεται τῶ τῆς ἀθανασίας ἀξιόματι· σήμερον ἡ χρυσότευκτος καὶ θεοκατασκευαστος κιβωτὸς τοῦ ἀγιάσματος ἐκ τῶν ἐπιχθονίων σκηνωμάτων ἀπαίρουσα πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ μετακομίζεται εἰς κατὰπαυσιν ἀτελεύτητον... Νῦν οὖν αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς ἡ Θεοτόκος συμμύσασα, τοὺς νοητοὺς ἡμῖν ὡς λαμπροὺς καὶ μεγάλους ἀνίσχει φωστῆρας, μήπω καταδύσαντας, εἰς τὸ γρηγορεῖν τε καὶ ἐξιλάσκεσθαι τῶ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ἀντιλήψεως· νῦν ἐν τῇ ἐνάρθρῳ φωνῇ τὰ θεοκίνητα χεῖλη ὑποσιωπήσασα, ἀεὶλαλον αὐτῆς τὸ πρεσβευτικὸν ὑπὲρ τοῦ παντὸς γένους ἐξανοίγει στόμα· νῦν τὰς σωματικὰς καὶ θεοφόρους παλάμας ὑποστεύσασα, ἀειρομένας αὐτὰς ἀφθαρτίσθαι πρὸς τὸν Δεσπότην ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης παρίστην».

μη και για την ψυχή σου, αλλά ακόμη και για το σώμα σου (Παράβαλε και Ψαλμόν 90, 9-13).

Ο Σολομών ακόμη είπε ότι «αί ζωογόνοι αὐταὶ πηγαὶ τῆς θείας ἀληθείας καὶ σοφίας γίνονται αἰτία εὐτυχημένης ζωῆς εἰς ἐκείνους ποὺ τὰς εὐρίσκουν καὶ ἀποβαίνουν διὰ πάντα ἄνθρωπον, ριζικὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ θεραπεία ἀπὸ κάθε κακόν» (Παροιμ. 4,22). Ἐπειδὴ ἀπ' τῆ στιγμῆς ποὺ ὄλη ἡ ἀσθένεια, ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ ἁμαρτωλότητα, πραγματικά, θὰ ἐπεφταν σὰν συνέπεια στὸ σῶμα, στὴ σάρκα, ὅταν ἡ ψυχὴ θὰ ἐξέπεφετε τυχόν ἀπὸ τοῦτο τὸ ἔργο, ἀντίθετα ὄλη ἡ ὑγεία θὰ ἔρθη στὴ σάρκα, δηλαδὴ στὸ σῶμα, ὅταν ἡ ψυχὴ μὲ τὴ Χάρη τοῦ Ἰησοῦ — σ' ὄλα ἐτοῦτα τὰ ὅποια Αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριος ἐργάτης καὶ συντελεστής— ξαναγεβαίνει καὶ ἀνάγεται πάλι στὸ ἴδιο ἔργο. Αὐτὸ θὰ σὲ κἀνῃ νὰ ἐλπίζης ὅτι θὰ ἴχης νὰ κἀνῃς καὶ νὰ στηρίζεσαι μόνον στὸ ἔλεος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὴν τρυφερὴ συγκατάθεσή σου, καὶ στὴν ἀμετάκλητὴ διάθεσή σου. Ἔτσι προσεύχομαι μαζί μὲ τὸν Σολομώντα, μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν ὅσων αὐτὸς ἔγραψε καὶ μνημονεύτηκαν ἐδῶ, ὥστε νὰ στέκεσαι θαρραλέα καὶ ἀκαμπτα σὲ τοῦτο τὸ ἔργο, βαθμιαία δὲ κάθε μέρα καὶ περισσότερο νὰ προσάγῃς, νὰ προσφέρῃς σ' Ἐκεῖνον τὴν τρυφερὴ σου συγκατάθεση καὶ τὴν ἀμετακίνητὴ διάθεσή σου μέσα στὴν εὐφροσύνη τῆς ἀγάπης.

«Καὶ δὲν θὰ φοβηθῆς ἀπὸ κάτι ποὺ ἔρχεται νὰ σὲ τρομάξῃ, οὔτε ἀπὸ τὰς ἐναντίον σου ἐφορμήσεις καὶ ἐφόδους τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων» (25). Μὴ ξαφνιάζεσαι καὶ φοβάσαι ἀπὸ ὅποιοιδήποτε ἀδάσταχο τρόμο, ποὺ ὁ πονηρὸς διάβολος μὲ τὰ ὄργανά του θὰ θελήσῃ νὰ σὲ τρομοκρατήσῃ, ὅπως μὲ ἐπιθέσεις καὶ μὲ κτυπήματα στοὺς τοίχους τῆς κατοικίας σου ἢ ποὺ θὰ κινητοποιήσῃ τοὺς ἄλλους πολυπράγμονες πράκτορές του δαίμονες καὶ ἄλλα ὄργανά του γιὰ πειρασμούς καὶ διωγμούς ἐναντίον σου, σκληροὺς καὶ ἀναπάντεχους. Ὅταν τυχόν σοῦ συμβοῦν ὄλα ἢ μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ, γνῶριζε καλὰ πῶς ὅτιδήποτε καὶ ἂν γίνῃ ἐναντίον σου, ἐσὺ στάσου σταθερὰ σὲ τοῦτο τὸ ἔργο σου καὶ θὰ δῆς καὶ θὰ αἰσθανθῆς ἀληθινὰ, ἢ ἀλλοιῶς, θὰ ὀσμωθῆς ἢ θὰ γευθῆς ἢ θὰ ἀκούσης πολλὰ παράξενα καὶ ἐκπληκτικὰ ποὺ θὰ κατεργασθῆ ὁ πονηρὸς ἐχθρὸς, ὁ διάβολος, παρεμβαίνοντας, ἐξωτερικὰ θέβαια, σὲ μερικὲς ἀπὸ τίς πέντε αἰσθήσεις σου. Ὅλα αὐτὰ γίνονται καὶ συμβαίνουν γιὰ νὰ σὲ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὸ ὕψος ἐτούτης τῆς πολύτιμης ἐργασίας σου, καὶ νὰ σὲ ἐκτρέψουν ἀπὸ τὴ μοναδικότητα ἐτούτου τοῦ ὑψηλοῦ ἔργου σου. Γι' αὐτὸ ὥπλισε μὲ πολὺ φροντίδα καὶ μὲ προσοχὴ τὴν καρδιά σου, κατὰ τὸ διάστημα τῶν δοκιμασιῶν σου αὐτῶν καὶ γεῖρε μὲ ἕνα ἀγκάλιασμα ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν ἀγά-

πην τοῦ Κυρίου μας. «Διότι ὁ Κύριος θὰ εὐρίσκεται εἰς ὄλας τὰς πορείας τῆς ζωῆς σου καὶ θὰ στερεώσῃ ἀσφαλῆς τοὺς πόδας σου, ὥστε νὰ μὴ κλονισθῆς καὶ πέσης» (26).

Ὁ Κύριος θὰ εἶναι στὸ πλευρό σου, ἔτοιμος καὶ πρόθυμος νὰ σὲ βοηθήσῃ καὶ θὰ στερεώσῃ τὰ πόδια σου (δηλαδὴ τὸ ἀνέθεσμά τῆς ἀγάπης σου ποὺ ὀδηγεῖ καὶ σὲ φέρνει στὸ Θεό), γιὰ νὰ μὴ γίνῃς παιγνίδι τῆς ἀπάτης, τῆς δολιότητος καὶ τῆς ἐχθρότητος τοῦ Σατανᾶ, τῶν ὀργάνων του, τῶν ὀπαδῶν του, τοῦ κόσμου, καὶ τέλος τῆς σάρκας σου. Λοιπόν, φίλε ἀγωνιστῆ, ἔτσι ὁ Κύριός μας, ἡ Ἀγάπη μας, παντοδύναμη, σοφὰ καὶ καλωσύνατα, θὰ ἀνακουφίσῃ, θὰ στηρίξῃ καὶ θὰ ὑπερασπισθῆ ὄλους ἐκείνους ποὺ μὲ ἀξιαγάπητὴ ἐμπιστοσύνη γι' αὐτὸ ποὺ αἰσθάνθησαν γιὰ Ἐκεῖνον, ἐγκατάλειψαν ἀκόμη καὶ τὴν φροντίδα γιὰ τὸν ἑαυτὸν τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Ὅτι ἡ ψυχὴ πρέπει νὰ δώσῃ τὸν ἑαυτὸν τῆς ἐντελῶς στὸν Θεὸ καὶ ὅτι ὁ Θεὸς θὰ πάρῃ στὰ χέρια του τὴν περίπτωσή της, καθὼς, καὶ γιὰ μιὰ εἰδοποίηση γιὰ αὐτοὺς ποὺ θὰ ἐνέκριναν τοῦτο τὸ ἔργο.

Ποῦ θὰ βρεθῆ μιὰ τέτοια ψυχὴ ποὺ νὰ ἴχῃ ἐλευθερία καὶ γοργὰ θεμελιωθῆ στὴν πίστη, μὲ πολλὴ ἡμερότητα νὰ ἴχῃ ἀπογυμνωθῆ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ τρυφερὰ νὰ ἴχῃ ὀδηγηθῆ καὶ διατραφῆ μέσα στὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου μας μὲ πλήρη γνώση καὶ αἴσθησι τῆς παντοδυναμίας σκέπης Του, τῆς ἀγνωστῆς σοφίας Του, καὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς καλωσύνης τῆς Θεότητάς Του, δηλαδὴ πῶς Αὐτὸς εἶναι ἕνας σὲ ὄλα, καὶ ὄλα σ' Ἐκεῖνον χωρὶς μ' αὐτὸ νὰ ὑποχωροῦν, νὰ συγγέωνται σ' Αὐτὸν ὄλα αὐτὰ ποὺ εἶναι Ἐκεῖνου, ἀπὸ Ἐκεῖνον καὶ σ' Ἐκεῖνον; Μιὰ τέτοια ψυχὴ δὲν εἶναι ἀλήθεια πολὺ καταπραυμένη ἀπὸ τὴν ἐντελῆ ἀπογύμνωση τοῦ ἑαυτοῦ τῆς;

Γι' αὐτὸ γιὰ τούτῃ τὴν εὐγενῆ ἀπογύμνωση τοῦ ἑαυτοῦ σου ποὺ ἔγινε μὲ ἀληθινὴ πραότητα καὶ ἡμερότητα καὶ γιὰ ἐτούτῃ τὴν ὑψηλὴν συμμαχίαν ἢ μᾶλλον προσέγγισιν στὸν Θεό, μὲ τέλεια φιλευσπλαγχνία, ἀξίζεις νὰ ἔχῃς τὸν Θεὸ — σ' αὐτοὺς ποὺ ἡ ἀγάπη εἶναι βαθειὰ ποτισμένη ἀπὸ τὴν πλήρη καὶ τελικὴ ἀπάρνηση τοῦ ἑαυτοῦ τους, σὰν νὰ ἦταν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τίποτα, καὶ κάτω, τόσο δὲ κάτω, ποὺ τίποτε ἄλλο νὰ μὴ μπορῆ νὰ φτάσῃ— μὲ δύναμη, μὲ σοφία, καὶ μὲ καλωσύνη νὰ σὲ βοηθήσῃ, νὰ σὲ συντηρῆ καὶ νὰ σὲ προστατεύῃ ἀπὸ ὄλες τίς ἀντιξοότητες καὶ ἐχθρότητες, εἴτε σωματικὲς εἴτε πνευματικὲς, χωρὶς ἀπασχόλησιν

σου, χωρίς μόχθους δικούς σου, χωρίς φροντίδα και χωρίς προσπάθεια δική σου γι' αυτήν την εύγενή του έαυτού σου απογύμνωση.

Στις ανθρώπινες, γήινες αντιρρήσεις σας, σέ σās ψυχές που δέν έχετε τέλεια άπαρνηθή τον έαυτόν σας και στίς όρθολογιστικές διατυπώσεις σας, ότι τέτοια ήρεμη αλλά και όλοκληρωτική άπάρνηση τής συντήρησης του έαυτού του ανθρώπου, (όταν αισθάνεται ό άνθρωπος ότι έτρώθηκε από τή Χάρη), άποτελεί έκπείραση, δηλαδή, πρόκληση για τον Θεό, θά σās πώ, όχι. Δέν είναι έτσι, γιατί αισθάνεστε, διά του όρθολογισμού σας, άδυναμία νά προβήτε κι έσεις σέ παρόμοια άπάρνηση του έαυτού σας. "Όχι δέν συμφωνώ μαζί σας. "Όμως κρατήστε τις τέτοιες διαθέσεις σας για τον έαυτόν σας, γιατί είναι και τούτο άρκετο για νά σώσετε τις ψυχές σας σέ κάποιον βαθμό μέ πίστη, μέ τή Χάρη Θεού και μέ τά καλά έργα. "Όμως μή παρεμβαίνετε κι άστε τις ψυχές των θεωρητικών μόνες και ήσυχες στήν προσπάθειά τους νά πετύχουν αυτό που τολμάνε και πολεμάνε. Μήν επικρίνετε και μή θαυμάζετε, εάν δέν επιθυμήτε τά λόγια τους και τά έργα τους, έστω κι αν τά θεωρήτε παράδοξα και πέρα από τή δική σας λογική. Μή προτρέχετε νά καταδικάσετε. Είναι άμαρτία αυτό. Πόσες φορές διαβάζετε και άκούτε, αλλά ποτέ δέν δίνετε πίστη και δυσπιστείτε και άμφισβάλλετε για όσα διαβάσατε κι άκούσατε; Ένωώ τó σημείο που όλοι οι παλαιοί Πατέρες έγραψαν κι έδίδαξαν πριν από έμάς, και ήταν και είναι κι άποτελεί τó άνθος και τον καρπό, όλης τής "Αγίας Γραφής. Αυτό σημαίνει ότι ή έχετε μωπία και ούτε βλέπετε κι ούτε διαβάζετε κι ούτε άκούτε μέ πίστη αυτά που γράφονται στήν "Αγ. Γραφή ή ότι κατατρώχεσθε από μιá ειδική ζήλεια, γιατί δέν τó μπορείτε νά αισθάνεστε ένα τόσο μεγάλο αγαθό νά έρχεστε στους άδελφούς σας, και τó όποιο σεις δέν μπορείτε νά τó άποκτήσετε. Τό αγαθό που προανέφερα είναι πραγματικό αγαθό. Για τούτο προσέχετε, γιατί ό έχθρός είναι παμπόνηρος, και έχει σκοπό νά σās κάνη νά δίνετε περισσότερη πίστη στίς διανοητικές σας ικανότητες, παρά στήν παλαιά διδασκαλία των άληθινών και "Αγίων Πατέρων και στήν ενέργεια τής Χάρης και στή θέληση του Κυρίου μας.

Θά έχετε πολλές φορές διαβάσει κι άκούσει, πολλοί που από σās είστε καλοί κι άληθινοί κι εύσεβείς, ότι ό Βενιαμίν, ό τελευταίος γυιός του "Ιακώβ έχασε τή μητέρα του τή Ραχήλ, άμέσως μετά τή γέννησή του. Διά μέσου όμως του Βενιαμίν καταλαβαίνουμε τή θεωρία και διά μέσου τής Ραχήλ άντιλαμβάνομαστε τή λογική. Μόλις μιá ψυχή αισθάνεται τήν πραγματική πνευματική παρατήρηση, τή θεωρία —που συμβαί-

νει μέ τó εύγενές άδειασμα από τον έαυτό της και τήν τρυφερή προσέγγιση στον Θεό— άληθινά και πραγματικά όρθά, έξαφανίζεται και ύποχωρεί σά νά πεθαίνη ή λογική του ανθρώπου. Τό έχετε διαβάσει τó σημείο αυτό για τον Βενιαμίν κι έσως δυό και τρεις και πολλές φορές, άληθινά και άξια κι άγιαστικά; Γιατί όμως δέν τó έξονυχίζετε για νά τó πιστέψετε; Κι αν τó πιστεύετε, πώς τολμάτε νά τó διαστρέψετε και νά ζητάτε νά όρθήτε μέ τή λογική σας τήν έννοια των λόγων και έργων του Βενιαμίν; Για τήν περίπτωση του Βενιαμίν και τήν άλληγορική έννοια του κειμένου, τήν μυστικιστική, γίνεται άντιληπτό τó γεγονός όλων εκείνων που σέ έκρηξη αγάπης, ύψώνονται σπάταλα επάνω από τή διάνοιά τους, επάνω απ' τις διανοητικές του ιδιότητες και για τήν όποια ό Ψαλμωδός προφήτης λέει: «Έκει Βενιαμίν νεώτερος εν έκστάσει (Ψαλμός 67,28), δηλαδή εκεί εις τήν ιεράν αυτήν λιτανείαν ύπάρχει ό νεώτερος απ' όλους τούς δώδεκα Πατριάρχας, ό Βενιαμίν έκθαμβος και σαν έξω από τον έαυτόν του έκστατικός, έξ αίτίας τής μεγάλης του χαράς.

Προσέξτε λοιπόν και μή μοιάζετε μέ τις σαρκικές και έλεινές εκείνες γυναίκες που σκοτώνουν τά παιδιά τους, μόλις τά γεννήσουν. Είναι καλό λοιπόν νά είσαστε προσεκτικοί. Μή θέτετε στήν αιχμή του παράτολμου ξίφους σας τή δύναμη, τή διάνοια και τή θέληση του Κυρίου μας, γιατί είναι ή δύναμή Του, πολύ πιό ισχυρή απ' αυτή του ξίφους σας και λόγω μωπίας, και τής έλλειψης πείρας σας, πριν τó περιστρέψετε τó ξίφος σας, νά σκαφτήτε ότι είναι καλύτερο νά τó θάλετε στή θήκη σας και νά μή τó χρησιμοποιήσετε.

Στήν αρχή τής ζωής τής "Αγίας Έκκλησίας του Χριστού, στα χρόνια των διωγμών, πολλές και διάφορες ψυχές έτρώγονταν ξαφνικά, θαυματουργικά, μέ θαυμαστό τρόπο και χωρίς προπαρασκευή κι άλλα έργα προηγούμενα, και χαϊδεύονταν από τή Θεία Χάρη, ξέρουμε δέ ότι παρατούσαν τις δουλειές τους και τά έργαλεία τους, κι ό,τι είχαν τά έγκαταλείπανε όπως και τά παιδιά τους άκόμα και τά σχολεία τους, κι όλοι έσπευδαν επάνω από κάθε λογική σκέψη, και μέ χαρά στο μαρτύριο και αγκάλιαζαν μέ άγαλλίαση τούς άλλους "Αγίους Μάρτυρες. Γιατί δέν πιστεύετε ότι, και τώρα στον καιρό τής ήρεμίας και τής ειρήνης, ό Θεός, και είναι δυνατό και μπορεί νά τó πραγματοποιή, μάλιστα μπορεί νά θωπεύη και ν' άγγίξη και νά χαϊδεύη διάφορες ψυχές, ξαφνικά, έκπληκτικά και θαυμαστά, μέ τή Χάρη τής Θείας θεωρίας; Είμαι δέβαιος και πιστεύω ότι ό Θεός και τώρα και πάντοτε, όταν θελήση, άγγίζει χαρακτηριστικά έκλεκτές και δοσμένες σ' Έκείνον ψυχές. Τόν Θεό θά τον γνωρίσουμε άρκετά και πε-

ρισσότερο κατά την συντέλεια του μεταδλητού τούτου κόσμου. Ἀλλά τότε κάθε τέτοια ἐκλεκτή ψυχή που τρυφερά ἀπαρνήθηκε τὸν ἑαυτόν της καὶ ἀδειάστηκε ἀπὸ κάθε λογικὴ ἀναζήτηση γιὰ νὰ προσεγγίσῃ ἀφαιρητικὰ τὸν Θεὸ της, θὰ προστατευτῆ χαρισματικὰ ἀπὸ κάθε ἐχθρὸ της σωματικὸ ἢ πνευματικὸ, χωρὶς προσπάθειά της, χωρὶς ἐργασία της, παρὰ διὰ τῆς ἀγαπητικῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.

Κι αὐτό, κατὰ τὴν ἀξιολογὴ λογικὴ πού ζητάει νὰ κρατιῶνται ἀληθινά, τὸ ἀδειασμα τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ἡ ἀφροντισία γι' αὐτόν, γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ μόνου. Μὴ θαυμάζετε πῶς εἶναι δυνατόν ὅλα αὐτὰ νὰ γίνονται καὶ νὰ τηροῦνται, γιατί πραγματοποιοῦνται μέσα στὴν ἡμερότητα καὶ στὴν παράτολμη δύναμη τῆς ἀγάπης.

Ὅποιος δὲν προσπαθεῖ τὸ ἔργο τοῦτο, τὸ δὲ χειρότερο ἀντιτίθεται καὶ μιλάει ἐγάντια σ' αὐτό, εἴτε ὁ διάβολος θρίσκειται μέσα στὰ στήθια του καὶ τὸν ἀποστερεῖ καὶ τὸν ἐμποδίζει ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀξιαγάπητη καὶ ἀξιολογώτατη ἐμπιστοσύνη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ τὴν καλὴ θέληση καὶ τὴν ἐκτίμηση πού πρέπει νὰ ἔχη ὁ καθένας, γιὰ κάθε συγχριστιανό του, εἴτε ἔχει ἀνωριμότητα καὶ στερεῖται τὴν ἀπαλότητα ψυχῆς, πού εἶναι ἀναγκαῖα νὰ ἔχη, καὶ τυχὸν δὲν ἔχει καταλάβει ὅτι κυριώτερος, θαυότερος καὶ ὕψιστος καὶ δυσκολώτερος σκοπὸς τῆς ζωῆς αὐτῆς εἶναι ἡ θεωρητικὴ πρὸς τὸν Θεὸ ζωὴ. Δὲν ἐμδάθυναν στὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ πού εἶπε στὴ Μάρθα ὅτι «ἐνός ἐστὶ χρεία». Γι' αὐτὸ μὴ νομίζεις ὅτι εἶναι ντροπὴ, νὰ ἡμερέψης μπροστὰ στὸν Κύριό σου, οὔτε νὰ ὑπνώσης μπροστὰ στὴν πρόκληση, γιὰ μιὰ τυφλή, γιὰ μιὰ ἀφαιρετικὴ ἀντίληψη τοῦ Θεοῦ, ὅπως Ἐκεῖνος εἶναι, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀπάρνηση τοῦ θορυβώδους, τοῦ ἐχθρικοῦ καὶ ἀμαρτωλοῦ, τοῦ πρόσκαιρου καὶ ψεύτικου τούτου κόσμου καὶ τέλος γιὰ τὴν ἄρνηση τῆς εὐθραυστης καὶ ἀδύναμης σάρκας. Κι ὁ Κύριος θὰ εἶναι πρόθυμος νὰ σὲ βοηθήσῃ καὶ νὰ στηρίξῃ «τὸν πόδα σου», τὸ δῆμα αὐτὸ πού ἀκόμα δὲν τὸ πραγματοποιήσες. (Τὰ ἴδια αὐτὰ λόγια ὑπάρχουν καὶ στὸ 23ο Κεφάλαιο τοῦ Γνόφου Ἀγνώστου).

Ἐτοῦτο τὸ ἔργο παρομοιάζεται μὲ τὴν κατάσταση τοῦ ὑπνοῦ. Ὅπως στὸν ὑπνο οἱ σωματικὲς καὶ οἱ διανοητικὲς δυνάμεις ἀδραγοῦν ἢ ἄς ποῦμε, ἀτογοῦν γιὰ νὰ δώσουν τὴν εὐκαιρία στὸ σῶμα νὰ ἀναπαυθῆ καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὶς φυσικὲς του δυνάμεις, ἔτσι περὶ που σ' ἐτοῦτο τὸ νοητὸ ὑπνο, οἱ ἀκατάπαυστες καὶ ἀχαλίνωτες ἀπορίες καὶ ἀναζητήσεις τῶν ἄγριων καὶ ἀσίγαστων νοητικῶν, δυνάμεων τοῦ πνεύματός σου, καὶ

τῆς φαντασίας καὶ τῆς λογικῆς σου, θὰ δεθοῦνε γερὰ καὶ θὰ ἐξουδετερωθοῦν ἀπόλυτα, κι ἔτσι ἡ φτωχὴ καὶ ἀδύναμη ψυχή σου θὰ ἔχη τὴ δυνατότητα νὰ κοιμηθῆ μαλακά καὶ ν' ἀναπαυτῆ μέσα στὰ τρυφερά διανοήματα τοῦ Θεοῦ, ὅπως Αὐτὸς εἶναι, καὶ παρόμοια ἢ πνευματικὴ σου φύση καὶ ὑπόστασή σου, θὰ χορτάσουν πνευματικὴ τροφή καὶ θὰ δυναμώσουν. Συνεπῶς προσδέσου στὴν πράξη νὰ υπερπροσφέρῃς τὰ τυφλά καὶ γυμνωμένα αἰσθήματα τοῦ ἑαυτοῦ σου, τῆς ὑπαρξῆς σου, καὶ πρόσεχε, πάλι σοῦ τὸ λέω ἀκόμη μιὰ φορά, νὰ εἶναι γυμνωμένα, χωρὶς καμμιά ἐνδυσση, χωρὶς κανένα κάλυμμα, χωρὶς ὁποιαδήποτε ιδιότητα τῆς ὑπαρξῆς σου. Ἐὰν ντύνης τὴν ὑπαρξή σου μὲ ὁποιαδήποτε ιδιότητά σου, ὅπως π.χ. μὲ τὴν ἀξία τῆς ὑπαρξῆς σου, τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἢ μὲ κάποια ἄλλη ιδιαίτερη κατάσταση πού συμβαίνει νὰ ἔχουν πολλές φορές τὰ ἀνθρώπινα πλάσματα, τότε ὅσο πιὸ πολὺ δίνεις τέτοια τροφή στὶς διανοητικὲς σου δυνάμεις καὶ ἐκानότητές σου, τόσο πιὸ πολὺ αὐτὲς θὰ δυναμώσουν καὶ θὰ δημιουργήσουν προβλήματα στὸ ἔργο τοῦτο τῆς ἀφοσίωσής σου, θὰ σὲ ἀποπροσανατολίσουν ἀπ' αὐτὸ καὶ θὰ σὲ διασκορπίσουν, χωρὶς κλῆν νὰ προφτάσης νὰ τὸ καταλάβῃς. Γι' αὐτὸ σὲ θερμοπαρακαλῶ, πρόσεχε καὶ προφυλάξου ἀπ' αὐτὴ τὴν παραπλανητικὴ ἀπάτη.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

- ★ Ἐπισκόπου Ἀγγελῶου Εὐθυμίου, ΑΘΩΟΣ (ἀπάντησὴ σὲ 56 ἐρείσματα τῆς ἀπιστίας).
- ★ Πρωτοπρ. Γ. Μεταλληνοῦ, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.
- ★ Καθηγ. Βλασίου Φειδᾶ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ (988 - 1988).
- ★ Ἐπικ. Καθηγ. Γ. Ἀντουράκη, Ο ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ.

Ἐ π α ν ε κ δ ὀ σ ε ι ς

- ★ Ἀρχιμ. Ἐπιφ. Θεοδωροπούλου, ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ἘΒΔΟΜΑΣ (μὲ ἐρμηνεία, Ε' ἔκδοσις).
- ★ Καθηγ. Στυλ. Παπαδοπούλου, Η ΖΩΗ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ: Βασίλειος Καισαρείας (Β' ἔκδοσις).
- ★ Ἀρχιμ. Ν. Πρωτοπαπᾶ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΜΑΓΙΑ (Β' ἔκδοσις).

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΦΥΛΑΚΙΟΝ ΑΥΤΗΣ(*)

220. (Βενετία 1788). Θεοφυλάκιον Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, Ἐρμηνεία εἰς τὰ Τέσσαρα Εὐαγγέλια, μεταγλωτισθεῖσα εἰς ἀπλὴν φράσιν παρὰ τινος σοφοῦ καὶ πεπαιδευμένου ἀνδρός Ἀνωνύμου. Τὰ νῦν δευτέρου τύπου ἐκδοθεῖσα διὰ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου καὶ χρησιμωτάτου Κυρίου Εὐσταθίου Μήτζη. Καὶ ἀφιερωθεῖσα παρ' αὐτοῦ τῷ Ὑψηλοτάτῳ καὶ Γαληνοτάτῳ πρίγκηπι Κυρίῳ Κωνσταντίνῳ Παύλοβιτς, ἐκγονῷ τῆς Μεγάλης Αὐτοκρατορίας πασῶν τῶν Ρωσσιῶν Αἰκατερίνης Β'. Τυπογραφικὸν σῆμα: Πύργος ἐν πλαισίῳ καὶ λέων ἀνορθούμενος ἐπὶ τῶν οὐραίων αὐτοῦ ποδῶν, εἰς τὸ ἄνω μέρος τὰ ἀρχικὰ Α. Β. ἐκατέρωθεν ἀστέρος. Ἐνετίησιν ἀρρητὴ παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτιλι. CON LICENZA DE SUPERIORI. Εἰς τὸ τέλος ἢ παράκλησις: Τῶν ἀνα χειρας λαβόντων τήνδε βίβλον δέομαι θερμῶς τοῦ δοῦναι μοι συγγνώμην περὶ τῶν κειμένων ἐν ταύτῃ, ἐσφαλμάτων. Ἄτινα πεφεύγασι τῶν ὀφθαλμῶν μου».

Διαστάσεων 21X31. Σελ. 471 καὶ φύλλα 5 ἀ.ἄ.

Χειρόγραφος σημείωσις: «Ἐλευθερώθη ἀπὸ ἕναν Ἀγαρηνὸν καὶ ἠγοράσθη καὶ ὑπάρχη παρ' ἐμοῦ Γερασίμου Ἱερομονάχου».

221. (Βενετία 1788). Θεοφυλάκιον Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, Ἐρμηνεία εἰς τὰ Τέσσαρα Εὐαγγέλια, δευτέρου ἀντίτυπον τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως.

222. (Βενετία 1806). Εἰς Δόξαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἐνός Θεοῦ. Ἐρμηνεία εἰς τὰς ἐπιτὰ Κανθολικὰς Ἐπιστολάς τῶν Ἁγίων καὶ Πανευφύμων Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καὶ Ἰούδα, ἧτις ὑπὸ τοῦ ἐν Μοναχοῖς ἐλαχίστου Νικοδήμου Ἀγιορείτου ἐκ διαφόρων συνερανισθεῖσα, προτροπῇ καὶ ἀξιώσει τοῦ Παναγιωτάτου, Θειωτάτου τε καὶ ἐμφιλοσόφου Πατριάρχου, πρώην Κωνσταντινουπόλεως, Κυρίου Κυρίου Νεοφύτου καὶ δι' ἀναλωμάτων τῆς αὐτοῦ Παναγιώτητος ἀντιγραφεῖσα. Νῦν πρώτον τύπου ἐξεδόθη διὰ φιλοτίμου δαπάνης τοῦ Παναγιωτάτου ἐλλογιμωτάτου τε καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου, Ἁγίου, πρώην μὲν Εὐρίπου, νῦν δέ, Ἰωαννίνων Κυρίου Κυρίου Ἱεροθέου. Προσετέθη δὲ ἐν

τῷ τέλει καὶ εἰς κανὼν πρὸς τὸν Ἀδελφόθεον Ἰακώβον καὶ τινὰ τροπάρια περὶ τοῦ αὐτοῦ Συγγραφέως μελλοοργηθέντα εἰς κοινὴν ἀπάντων τῶν Ὀρθοδόξων ὠφέλειαν. Ἐνετίησιν 1806, τύποις Πάνου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. CON SOVRANA APPROVAZIONE. Κατὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ κειμένου ὑπάρχουν εἰκόνες τῶν Ἀποστόλων ἐκάστη με εἰδικὸν ἐπίγραμμα: 1) Ὁ Ἅγιος Ἰακώβος ὁ Ἀδελφός, «Ἐπιστολῆς σου, τοὺς ἀναγνώστας σκέπε ὦ Ἰακώβε, κασίγητε Κυρίου». 2) Ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Πέτρος. «ὦ Πέτρε λύτρου, ἐκ βλάβης ψυχοφθόρου, Ἐπιστολάς σου, τοὺς μετιόντας πόθῳ». 3) Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος. «Ἐπιστολάς σου, τὰς γεμούσας ἀγάπης, ὦ υἱὲ θρονιῆς, ἀγαπῶντας ἀγάπῳ». 4) Ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Ἰούδας. «Φροῦρει Ἰούδα, νῦν τε καὶ ἐν Κρίσει, ἐπιστολήν σου, ὅς μετέρχεσθαι θέλω».

Διαστάσεων 0,20X0,28. Σελ. 366.

223. (Βιέννη 1783). Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μελετίου, μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς ἐλληνικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλοελληνικὴν φράσιν, εἰς τόμους τρεῖς διαιρεθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα μετὰ πολλὰς χρησίμους καὶ ἀναγκαίας ὑποσημειώσεις καὶ ἀκριβεῖς πίνακας παρὰ Γεωργίου Βενδότη ἐκ Ζακύνθου καὶ παρ' αὐτοῦ διορθωθεῖσα δι' ἐπιστοσίας καὶ ἀκριβοῦς ἐπιμελίας Πολυζῶη Ἀσμπανιζιώτη τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθεῖσα τῷ Ὑψηλοτάτῳ εὐσεβεστάτῳ καὶ Γαληνοτάτῳ Αὐθέντῃ καὶ Ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας Κ. Κ. Ἰωάννῃ Νικολάῳ Καρανιτς. Τόμος Α', περιέχων πρώτον μίαν πολυμαθεσιάντην εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν μετὰ ταῦτα δὲ ἀρχεται ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως ἕως τοὺς τετρακοσίους χρόνους. Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας ἀρρητὴ παρὰ Ἰωσήφῳ Βαουμιστέρῳ, νομοδιδασκάλῳ καὶ Τυπογράφῳ.

Διαστάσεων 0,19X0,24. Σελ. α - λθ καὶ 1 - 428 καὶ 12 φύλλα ἀ.ἄ. Βιβλιοδεσία δερματόδετος.

224. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μελετίου, τόμος Α', δευτέρου ἀντίτυπον τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως.

225. (Βιέννη 1783). Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μελετίου μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς ἐλληνικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλο-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 392 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

ελληνικήν φράσιν, εἰς τόμους τρεῖς διαιρεθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα μὲ πολλὰς χρησίμους καὶ ἀναγκαίας ὑποσημειώσεις καὶ ἀκριβεῖς πίνακας παρὰ Γεωργίου Βενδότη ἐκ Ζακύνθου καὶ παρ' αὐτοῦ διορθωθεῖσα δι' ἐπιστασίας καὶ ἀκριβοῦς ἐπιμελείας Πολυζῶη Λαμπανιζιώτη τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθεῖσα τῷ Ὑψηλοτάτῳ εὐσεβεσιᾶτῳ καὶ Γαληνοτάτῳ Αὐθέντῃ καὶ Ἡγεμόνι πάσης Μολδοβλαχίας κῆρ κῆρ Ἀλεξάνδρῳ Κωνσταντίνου Βοεβόδα τῷ Μανροκορδάτῳ, Τόμος Β', περιέχων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τὴν ἀκολούθησιν ἀπὸ τοὺς τετρακοσίους χρόνους τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως ἕως τοὺς χιλίους ἑκατόν. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀούστριας 1783, παρὰ Ἰωσήφῳ Βαουμιστέρῳ, νομοδιδασκάλῳ καὶ Τυπογράφῳ.

Διαστάσεων 19X24. Σελ. α - κ καὶ 1 - 445 καὶ φύλλα 14 ἀ.β. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

226. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μελετίου, τόμος Β', δευτέρου ἀντίτυπον τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔτους 1783.

227. (Βιέννη 1784). Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μελετίου, μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλοελληνικήν φράσιν εἰς τόμους τρεῖς διαιρεθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα μὲ πολλὰς χρησίμους καὶ ἀναγκαίας ὑποσημειώσεις καὶ ἀκριβεῖς πίνακας παρὰ Γεωργίου Βενδότη ἐκ Ζακύνθου καὶ παρ' αὐτοῦ διορθωθεῖσα δι' ἐπιστασίας καὶ ἀκριβοῦς ἐπιμελείας Πολυζῶη Λαμπανιζιώτη τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθεῖσα τῷ Ὑψηλοτάτῳ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ Μεγαλοπρεπεσιᾶτῳ Αὐθέντῃ καὶ Ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Μιχαήλ ΣΟΥΤΖΩ. Τόμος Γ', περιέχων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τὴν ἀκολούθησιν ἀπὸ τοὺς χιλίους διακοσίους τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἕως τοὺς χιλίους ἑπτακοσίους. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀούστριας ἀφ'δ', παρὰ Ἰωσήφῳ Βαουμιστέρῳ, νομοδιδασκάλῳ καὶ τυπογράφῳ.

Διαστάσεων 19X24. Σελ. α - κδ καὶ 1 - 490 καὶ φύλλα 15 ἀ.β. Βιβλιοδεσία δερματόδετος.

228. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μελετίου, Τόμος Γ', δευτέρου ἀντίτυπον τῆς ἰδίας ἐκδόσεως τοῦ ἔτους 1784.

229. (Ἰάσιον Μολδαβίας 1694). Τόμος καταλάγῃς, ἐν ᾧ περιέχονται συγγραφαὶ Ἀγωνύμων κινῶν καὶ Ἰωάννου τοῦ νομοφύλακος, Γεωργίου τοῦ Κοροσίου καὶ Μακαρίου Ἱερομονάχου τοῦ Μα-

κρῆ καὶ Συνέλευσις ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ καὶ Θεοδώρου τοῦ Ἀγαλλιανοῦ καὶ Ματθαίου τοῦ Βλαστάρεως καὶ Σύνοδος ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ. Ἐκ τοῦ τέλους τὴν πληροφορίαν: Ἐτυπώθη παρὰ Δημητρίῳ Παδοῦρας ἐν Γιασίῳ τῆς Μολδαβίας ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχχδ' κατὰ μῆνα Φεβρουάριον.

Διαστάσεων 22X31. Σελ. 1 - 520 καὶ 17 φύλλα ἀ.β. Πρὸ τῶν τυπωμένων σελίδων τοῦ βιβλίου ὑπάρχον εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ἀπὸ τέσσαρες σελίδες μεμβράνης μικρογραμμίου γραφῆς. Βιβλιοδεσία ξυλίνη μετὰ δέσματος.

230. (Βενετία 1728). Μελετίου Γεωγραφία παλαιὰ καὶ νέα, συλλεχθεῖσα ἐκ διαφόρων Συγγραφέων παλαιῶν τε καὶ νέων, καὶ ἐκ διαφόρων ἐπιγραφῶν, τῶν ἐν λίθοις, καὶ εἰς κοινὴν διάλεκτον ἐκτεθεῖσα χάριν τῶν πολλῶν τοῦ ἡμετέρου Γένους. Προσφωνηθεῖσα δὲ τῷ ἐντιμοτάτῳ καὶ εὐγενεσιᾶτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Παναγιώτῃ Σαράρῃ. Τανῶν πρῶτον ἐκδοθεῖσα τύποις καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθεῖσα. Ἐν εἰρήσῳ ἀφκῆ', παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Τυπογρ. σῆμα: Περίτεχρον κόσμημα εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποῦ μῆλισσα καὶ ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικὰ Ν. ΓΑ.

Διαστάσεων 24X34. Σελ. 1 - 620 καὶ 20 ἀ.β. Βιβλιοδεσία δερματόδετος.

231. (Λειψία 1800). Εἰς δόξαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ Ἐνὸς Θεοῦ Πηδάλιον τῆς νοητῆς Νηὸς τῆς μῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὁρθοδόξων, ἦτοι ἅπαντες οἱ Ἱεροὶ καὶ θεῖοι Κανόνες, τῶν τε ἁγίων καὶ πανευφύμων Ἀποστόλων τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῶν τοπικῶν καὶ τῶν κατὰ μέρος Θείων Πατέρων ἑλληνιστῶν μὲν, χάριν ἀξιοπιστίας ἐπιτιθέμενοι, διὰ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωτέρας διαλέκτου πρὸς κατάληψιν τῶν ἀπλουτέρων ἐρμηνεύμενοι, παρὰ Ἀγαπίου Ἱερομονάχου καὶ Νικοδήμου Μοναχοῦ. Καὶ μετ' ἐπιμελείας ἀνακριθέντες καὶ διορθωθέντες, ψήφῳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ τῆς Ἱερᾶς καὶ ἁγίας Συνόδου, παρὰ τοῦ σοφολογιώτατου διδασκάλου καὶ Ἱεροκήρυκος ΔΩΡΟΘΕΟΥ. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθέντες, ἀδεία μὲν καὶ προτροπῇ καὶ ἐπιταγῇ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐπιστασία δὲ καὶ ἐπιμελεία τοῦ εὐτελοῦς ἐν Ἱερομονάχοις Θεοδώρητου ΑΘΝΤ, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Διὰ δαπάνης τῶν ὀνομαστῶν φερομένων ἐν τῷ τέλει τῆς Βίβλου εἰς κοινὴν ἀπάντων τῶν Ὁρθοδόξων, Σοφῶν τε καὶ ἀπλουτέρων ὠφέλειαν. Ἐν Λειψίᾳ τῆς Σα-

ξωνίας ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Βραϊτικῆς καὶ Ἀριελ
αὐτῆς.

Διαστάσεων 25X40. Σελ. 1-556 καὶ 6 φύλλα εἰσα-
γωγῆς. Βιβλιοδεσία δερματόδετος.

232. *Εἰς δόξαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ Ἐνὸς Θεοῦ Π η δ ἄ
λ ι ο ν τῆς νοητῆς νηὸς τῆς μᾶς ἁγίας Καθολικῆς
καὶ Ἀποστολικῆς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησίας. Ἀντί-
τυπον ἐκδόσεως 1841, ἔκδοσις δευτέρα: Ἐκδίδεται
νῦν τὸ δεύτερον ὑπὸ Κων. Γκαρπόλα τοῦ Ὀλυμπίου
ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ ἐκδότου Κ.
Γκαρπόλα. Σελ. α' - ια' καὶ 1 - 484.*

233. (Μόσχα 1796). *Κ υ ρ ι α κ ο δ ρ ὀ μ ι ο ν*,
ἦτοι Ἐρμηνεία καὶ μετ' αὐτὴν ἠθικὴ ὁμιλία εἰς τὸ
κατὰ πάσαν Κυριακὴν ἐν ταῖς Ἁγίαις τῶν Ὁρθοδό-
ξων Ἐκκλησίαις ἀναγινωσκόμενον Ἐὐαγγέλιον. Συν-
τεθὲν ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Νικηφό-
ρου τοῦ πρώην Ἀστραχανίου καὶ Στανρουπόλεως, ἀ-
φιερωθὲν δὲ τῇ πανσέπτῳ τετρακτί τῶν Ἁγιοτά-
των Πατριαρχῶν ὑπὸ τοῦ τιμιωτάτου Κυρίου Ἀνα-
στασίου Ζωσιμᾶ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ τῶν Ἀυτα-
δέλφων αὐτοῦ ἰδίᾳ ἐστικῶν δαπάνῃ ἐκδοθέν, ἵνα δω-
ρεὰν διανεμηθῇ ἐν ταῖς Ἁγίαις τοῦ Θεοῦ Ἐκκλη-
σίαις. *Τ ὁ μ ο ς Α'.* Ἐν Μόσχᾳ ἐν τῷ τῆς Κοι-
νότητος τυπογραφίῳ, παρὰ Ρηδηγέρῳ καὶ Κλαν-
δίῳ ἔτει 1796.

Διαστάσεων 0,20X0,26. Σελ. 1-317. Βιβλιοδεσία
κατεστραμμένη.

Χειρόγραφος σημείωσις: «Ἐδόθη μοι δωρεὰ καὶ
τόδε παρὰ τοῦ Κ. Διονυσίου Πύρρου τοῦ καὶ Φιλο-
σόφου». Ἄλλη: «Ἀνέγνωσα τὰ ἱερά συγγράμματα τῶν
Ἐὐαγγελιστῶν, ἐγὼ δ' ἐλάχιστος δοῦλος Σας Η.Σ.Γ.
ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1916 καὶ συγχωρήσατέ μοι τῷ ἁμαρ-
τωλῶ».

234. *Κ υ ρ ι α κ ο δ ρ ὀ μ ι ο ν*, δεύτερον ἀντί-
τυπον Τόμου Α' ἐκδόσεως 1837 ἐν τῷ τυπογραφίῳ
τῆς Ἁγίας Συνόδου ἐν Μόσχᾳ. Ἀφιερωθὲν δὲ τῇ
πανσέπτῳ τετρακτί τῶν Ἁγιοτάτων Πατριαρχῶν,
ὑπὸ τοῦ Πανιερωτάτου Ἱεροθέου Ἀρχιεπισκόπου Θα-
βωρίου, οὐτινος φιλοτίμῳ ἐπιστάσι ἐκδίδεται εἰς
φῶς ἤδη δεύτερον, ἀναλώμασι τοῦ Παναγίου Τάφου.
Σελ. I - XXIV καὶ 1 - 272 καὶ φύλλα 8 ἄ.ἄ.

235. *Κ υ ρ ι α κ ο δ ρ ὀ μ ι ο ν*, τρίτον ἀντίτυπον
Τόμου Α' ἐκδόσεως 1837.

Χειρόγραφος σημείωσις: «Τὸ παρὸν βιβλίον τὸ
ἀφιέρωσε ὁ κύριος Χρῆστος Μαρκίδας ὁ ὁποῖος ἦναι
ἀπὸ Βουγαϊζηκῶ χωρίον. Τὸ ἀφιέρωσε εἰς μοναστή-
ρι Ζάβορδα διὰ τοῦ παπανεοφύτου καὶ νὰ ἔχη τὴν

εὐχὴ τοῦ Ἁγίου Νικάνορος καὶ αἰωνία ἡ μνήμη του
817 Μαρτίου 14».

236. *Κ υ ρ ι α κ ο δ ρ ὀ μ ι ο ν*, Τόμος Β' ἐκδό-
σεως 1837, Σελ. I - VI καὶ 1 - 376.

237. (Ἀθήναι 1840). *Κ υ ρ ι α κ ο δ ρ ὀ μ ι ο ν*
Νικηφόρου Θεοτόκου τοῦ Ἀστραχανίου καὶ Στανρου-
πόλεως Ἀρχιεπισκόπου, ἦτοι Ἐρμηνεία καὶ μετ' αὐ-
τὴν ἠθικὴ ὁμιλία εἰς τὰς τῶν Ἀποστόλων Πράξεις,
τὰς ἐν ταῖς ἁγίαις τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν Ἐκ-
κλησίαις ἀναγινωσκομένας κατὰ τὰς ἀπὸ τοῦ Πάσχα
μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς Κυριακὰς καὶ εἰς τὰς τοῦ
Ἀποστόλου Παύλου ἐπιστολάς τὰς ἀναγινωσκομένας
κατὰ τὰς λοιπὰς Κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἐξεδόθη
πρῶτον δαπάναις τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος πρὸς
τὸ δωρεὰν διανεμίσθαι τοῖς εὐσεβέσι καὶ ἀφιερῶθῃ
τῇ τετρακτί τῶν ἁγιοτάτων Πατριαρχῶν. Νῦν δὲ
τὸ δεύτερον ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ φιλογενεσιῶτου Νικ.
Ζωσιμᾶ, δαπάνῃ ἰδίᾳ καὶ τῶν αὐτοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ
λήξει γενομένων ἀδελφῶν, ἵνα διανεμηθῶσι δωρεὰν
εἰς τὰς ἁγίας τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησίας. *Τ ὁ μ ο ς
π ρ ὶ ο ς.* Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀν-
δρέα Κορομηλά κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἐρμού ἀρ. 215 ἐν
ἔτει 1840.

Διαστάσεων 22X29. Σελ. 1 - 307.

238. (Ἀθήναι 1840). *Κ υ ρ ι α κ ο δ ρ ὀ μ ι ο ν*,
Νικηφόρου Θεοτόκου τοῦ Ἀστραχανίου καὶ Στανρου-
πόλεως Ἀρχιεπισκόπου Κυριακοδρόμιον, ἦτοι Ἐρμη-
νεῖα καὶ μετ' αὐτὴν ἠθικὴ ὁμιλία εἰς τὰ κατὰ πάσαν
Κυριακὴν ἐν ταῖς ἁγίαις τῶν Ὁρθοδόξων Χριστια-
νῶν Ἐκκλησίαις ἀναγινωσκόμενα Ἐὐαγγέλια. Ἐξε-
δόθη πρῶτον μὲν ἐν Μόσχᾳ κατὰ τὸ 1776 δαπάνῃ
τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος πρὸς δωρεὰν διανεμι-
σθαι τοῖς εὐσεβέσι καὶ ἀφιερῶθῃ τῇ τετρακτί τῶν
Ἁγιοτάτων Πατριαρχῶν. Τὸ δὲ δεύτερον ἐν Βενε-
τίᾳ τῷ 1831 δαπάνῃ τῆς αὐτῆς ἀδελφότητος διὰ τῆς
ἀγρύπνου φιλογενείας τοῦ ἐξοχωτάτου Κόμητος Ι. Α.
Καποδίστρια. Νῦν δὲ τὸ τρίτον ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ
φιλογενεσιῶτου Νικολάου Ζωσιμᾶ. Δαπάνῃ ἰδίᾳ καὶ
τῶν αὐτοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένων ἀδελφῶν,
ἵνα διανεμηθῶσι δωρεὰν ἐν ταῖς ἁγίαις τῶν Ὁρθοδό-
ξων Ἐκκλησίαις. *Τ ὁ μ ο ς π ρ ὶ ο ς.* Ἐν Ἀ-
θήναις ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀνδρέα Κορομηλά κατὰ
τὴν ὁδὸν τοῦ Ἐρμού ἀρ. 215 ἐν ἔτει 1840.

Διαστάσεων 22X29. Σελ. α - ξγ καὶ 1 - 316. Βι-
βλιοδεσία χαρτόδετος. Κείμενον δίστιχον.

Χειρόγραφος σημείωσις: «Δίδονται δωρεὰν εἰς
τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἁγίου Γρεβενῶν παρὰ τοῦ πανευ-
γενεσιῶτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ, διὰ νὰ διανε-

ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΘΕΟΣΚΕΠΑΣΤΗ

Πολιοῦχος τῆς νήσου Ἄνδρου

Συνοφασμένο τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας μας, τῆς Μεγαλόχαρης, τῆς Θεοσκεπάστου Παναγίας μας μετὰ τὴν Ὁρθοδοξία, μετὰ τὸν Ἑλληνισμό, μετὰ τὰ νησιά μας, μετὰ τὴν Ἄνδρο. Γι' αὐτὸ καὶ μεῖς ἀπόψε, συγκεντρωμένοι στὸν φιλόξενο αὐτὸν χώρο, ἀφήσαμε τὴν γλῶσσα μας νὰ ἐκφράσει ἐλεύθερα τὸ πιστεύω μας καὶ τὴν σκέψη μας νὰ στραφεῖ πρὸς τὴν ἁγία μορφή τῆς Παρθένου. Σταματήσαμε, ἄς σταματήσουμε γιὰ λίγο μπροστὰ στὸν Ἱ. Ναὸ τῆς Θεοσκεπάστης, τῆς ὡραίας μας Ἄνδρου. Ὅλους μας, κάτι μᾶς συνδέει μετὰ τὸν περικαλλῆ Ναὸ, μετὰ τὴν θαυματουργὴ Εἰκόνα Τῆς. Νοερὰ τὴν ὥρα αὐτὴ δρισκόμαστε ἐκεῖ. Ἄς εἰσέλθουμε γιὰ λίγα λεπτὰ στὸν Ναὸ καὶ ἄς σταματήσουμε, ὅσο μπορούμε πρὸς εὐλαδικὰ, μπροστὰ στὴν Εἰκόνα τῆς Θεοσκεπάστης, πρὸς τὴν Ὅποια στρέφονται τὰ δλέμματα τῆς ψυχῆς ὄλων τῶν Ἀνδρίων, ὅπου κι ἂν δρισκονται, στὴ στεριά καὶ στὴν θάλασσα, πάντα, ιδιαίτερα, ὅμως, στὴ γιορτὴ Τῆς, τὴν Παρασκευὴ καὶ Σάββατο τοῦ Ἀκαθίστου. Ἔχουν περάσει ἀπὸ τότε πού κτίσθηκε ὁ παλαιὸς Βυζαντινὸς Ναὸς πολλοὶ αἰῶνες. Τετρακόσια χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε πού ἐγίνε ἡ ἐκ δάθρων ἀνακαίνιση τοῦ Ναοῦ πρὸς μεγέθυνση. Ἡ εὐλάβεια τῶν Ἀνδρίων πρὸς τὴν Θεοσκεπάστη εἶναι μεγάλη, μεγίστη θὰ ἔλεγα καλύτερα, καὶ κατὰ χιλιάδες συρρέουν κάθε χρόνο τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς Τῆς, στὴν ἐκκλησιὰ αὐτὴ, πού εὐλαδικὰ χέρια τὴν ἐκτίσαν κάτω στὸν ὄρμο τοῦ Παραπορτιοῦ, κοντὰ στὸ κύμα πού σβῆνει τὴ μανία του πάνω στὰ βράχια, ἐκεῖ πού σὲ μιὰ βραχὴν σπηλιά διὰ θαύματος δρέθηκε ἡ ἁγία Εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, μιὰ σκοτεινὴ καὶ ἀσέληνη νύκτα.

Ἐκεῖ, γιὰ ὅσους ἀπὸ τοὺς ἀχρατές μας δὲν γνωρίζουν, στὸν ἱερὸ αὐτὸ τόπο, μετὰ τὴν θέληση τῆς Θεο-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 395 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

μηθῶσιν εἰς ἐκκλησίας καὶ Ἱερὰς Μονὰς. 1841 Σεπτεμβρίου 13». Ἄλλη: «Δίδονται διὰ τοῦ ἁγίου Γρεβενῶν εἰς Μοναστήριον τῆς μεταμορφώσεως δωρεὰν παρὰ τῶν Ζωσιμάδων, ἵνα μνημονεύητε τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Νικ. Ζωσιμᾶ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀδελφότητος».

Ἀντίτυπον Τόμου Β' εἰς τὸ τέλος «Υἱὲ Θεοῦ Λόγε, κλέος σου τῷ κράτει, διὸ πέρας τῆδε ἔθου σου τῆ βίβλῳ».

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

μήτορος ἐκτίσαν τὰ φτωχὰ ἐκεῖνα χρόνια οἱ εὐλαβεῖς χριστιανοὶ τοῦ νησιοῦ τὴν ἐκκλησιὰ, μετὰ κόπους καὶ εἰσφορές, καὶ ἡ ὁποία ἐλλείπει χρημάτων, ἔμενε ἐπὶ πολὺ διάστημα χωρὶς σκεπή, ἕως ὅτου ἐγίνε τὸ πρῶτο θαῦμα, νὰ παρουσιασθεῖ δηλαδὴ στὴν ἄμμο ξυλεία ἀφθονη καὶ μ' αὐτὴν νὰ «στεγάσουν» οἱ πιστοὶ τὴν ἐκκλησιὰ, πού τὴν ὠνόμασαν ἔτσι «ΘΕΟΣΚΕΠΑΣΤΗ». Ὁ θρύλος αὐτὸς τῆς εὐρεθείσης ξυλείας εἶναι πράγματι γεγονός· πῶς ἄλλως δρέθηκε τὸ ὕλικὸ αὐτὸ κάτω ἀπὸ τὰ βράχια τῆς ἐκκλησίας, ἂν θεῖα βούληση δὲν ἔφερνε ἔξω ἀπὸ τὴν ἀκτὴς τοῦ νησιοῦ κατάφορτο καράδι μετὰ ξυλεία, ἔρμαιο τῆς κακοκαιρίας, τὸ ὁποῖο μπροστὰ στὸν κίνδυνο νὰ καταποντισθεῖ, δὲν ἔρριχνε στὴ θάλασσα μέρος τοῦ φορτίου του; Εἶναι σύνηθες νὰ κάνουν «λίμπος» τὰ πλοῖα, πετώντας μέρος τοῦ φορτίου στὴ θάλασσα, γιὰ ν' ἀναπνεύσει τὸ βαρυφορτωμένο πλεούμενο· κι ἔνα τέτοιο ἀσφαλῶς συνέβη καὶ τότε. Εἰσακούσθηκε ἡ δέηση τῶν καλῶν ἐκείνων ναυτικῶν, πού ζήτησαν τὴν βοήθεια τῆς Παναγίας καὶ ἡ θάλασσα ἐγαλήνευσε, δίχως νὰ φανεῖ πουθενὰ ναυάγιο σκάφους.

Μὲ θαῦμα κτίσθηκε ὁ Ναός. Μὰ εἶναι μόνο αὐτό; Κι ἴσως τεθεῖ τὸ ἐρώτημα: Ἀπὸ τότε ἔχουν γίνε ἄλλα θαύματα; Στὴν ἐποχὴ μας ἡ Θεοσκεπάστη θαυματουργεῖ; Στὸ πρῶτο ἐρώτημα ἀπαντῶ. Ἀσφαλῶς ναί, ἔχουν γίνε δηλαδὴ κι ἄλλα θαύματα. Αὐτὸ θὰ μπόρουν νὰ τὸ βεβαιώσουν ὅλοι ἐκεῖνοι πού μετὰ πίστη θερμὴ καὶ εὐλάβεια περισσὴ γονατιστοὶ ἢ ὄρθιοι, ξεδίπλωσαν τὴν καρδίαν τους μπροστὰ στὴν Ἁγία Εἰκόνα καὶ Τῆς ὑπέβαλαν τὰ αἰτήματά τους. Κι εἶναι τόσο πολλοὶ αὐτοὶ πού ἀπὸ τὴν Παναγία Θεοσκεπάστη ζήτησαν κάτι αὐτὸ πού οὔτε τὰ χρήματα, οὔτε τὰ ἀξιώματα, οὔτε οἱ γνωριμίες, οὔτε οἱ γνώσεις, οὔτε ἡ ἐπιστήμη μπόρουν νὰ τοὺς προσφέρουν. Ἐπιτρέψτε μου στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἀναφέρω κάτι πού θυμάμαι...

ΓΙ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΗΡΘΑΙ!...

Ἔχουν περάσει ἀπὸ τότε ἀρκετὰ χρόνια, περίπου εἴκοσι. Συναντηθήκαμε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ καράδι πού εἶχε ξεκινήσει ἀπ' τὴν Ραφήνα γιὰ τὴν Ἄνδρο. Τὸ πονεμένο δλέμμα τῆς, ἀληθινὸς μαγνήτης, τραβοῦσε πάνω του τὸ δικό μου. Κι ὅταν συναντιόταν, τὸ παίρνε βιαστικά. Κι ἐκεῖνο, πάλι φοβισμένο, ἔτρεχε νὰ πετάξει μακριὰ στὸ πέλαγος πού μᾶς κύκλωνε. Ἐκεῖ ξεχνιόταν, δλέμμα θουδό, ἀκίνητο, ἀνέκφραστο. Ἡ γυναῖκα,

πενητάχρονη περίπου έμενε ξένη και άμετοχη στις κουβέντες, στα γέλια, στα κάθε φερσίματα των άλλων επιδατών. Η πολυκοσμία σκληρή μοναξιά που την τύλιγε.

Κάποτε φθάσαμε στο Γαύριο. Μπήκαμε στο λεωφορείο για την Χώρα. Το δρόμο στην Άκολουθία των Χαιρετισμών την πήρε το μάτι μου στον Ναό της Θεοσκεπάστης. Σ' όλη την διάρκεια της άκολουθίας γονατιστή ήταν κοντά στην Εικόνα την θαυματουργή. Έμεινε στον Ναό και μετά, γιατί όταν πήγα στην όλοφυκία για λίγο, για να πω δυο λέξεις στους χριστιανούς που ήταν εκεί, την πήρε πάλι το μάτι μου. Βγαίνοντας κατά τα μεσάνυχτα την είδα κάπου εκεί στην αύλη, την πονεμένη αυτή γυναίκα να ξεκουράζεται, τυλιγμένη στη σιωπηλή μοναξιά της. Δεν πήρα άδανίστα την άποφαση να της μιλήσω, ούτε γρήγορα.

—Βοήθειά μας ή Παναγία, της είπα σε μια στιγμή. Άμίλητη κούνησε το κεφάλι καταφατικά.

—Θά πονούν τα γόνατά σας, της είπα πάλι. Δεν άπάντησε, μόνο ήρεμα χαμογέλασε.

—Δέν πονάτε; Ξαναρώτησα.

—Όταν κανείς σωμαίνει, λέει σε μια στιγμή, δέν σημαίνει πως δέν πονάει...

Κατάλαβε πως στο άγνωστο σε μένα αλλά ύπαρκτο πρόβλημά της έδειχνα συμμετοχή και ενδιαφέρον. Σιγά - σιγά έγινε ή προσέγγιση. Το πρώτο θήμα το έκανα εγώ. Η συμπαθητική πιστή μητέρα είχε κερδίσει την έμπιστοσύνη μου. Της μίλησα ζεστά. Προσπάθησα να τονώσω όσο μπορούσα πιδ πολύ την πίστη της. Της τόμισα την δύναμη της προσευχής, της πίστεως, την πολλή άγάπη της μεγάλης μας Μητέρας, της Παναγίας. Με κοίταξε επίμονα. Πρώτη φορά στα μάτια, λέτε κι ήθελε να με μετρήσει. Πέρασαν μερικά δευτερόλεπτα σιωπής. Κι έπειτα;

—Έχω καημό μεγάλο, πάτερ, μευ λέει. Φουρτούνα αναπάντεχη με βρήκε. Γι' αυτό ήρθα. Είναι Μάνα και θά νοιώσει τον πόνο μιάς μάνας. Είναι Γιάτρισσα και θά το κάνει καλά...

Σταμάτησε για λίγο. Φανερή ή δυσκολία που έννοιωθε να εκφράσει τον καημό και τον πόνο της με λόγια σ' έναν άγνωστο, στην αύλη μιάς εκκλησιάς, γύρω στα μεσάνυχτα.

...Ήλθα να Τήν παρακαλέσω να σώσει το παιδί μου, τώρα που είναι άκόμα νωρίς, άλλωως θά μου πεθάνει. Μου τό μπλεξαν στα δίκτυα τους οι έμποροι των ναρκωτικών... Και θά μου πεθάνει σωματικά και ψυχικά. Σταμάτησε. Η μητρική καρδιά δέν μπόρεσε να συνεχίσει...

Κατάλαβα το πρόβλημά της, το δράμα της. Κάτι της είπα, για θεραπεία, για άποτοξίνωση...

—Νικιέται ο καρκίνος με άσπιρίνες; μου άπαντά. Άλλο τόσο κι αυτό που είναι άρρώστια της ψυχής. Κανένα φάρμακο. Τίποτε ανθρώπινο. Μόνο το θαύμα! Γι' αυτό το θαύμα ταξίδεψα. Γι' αυτό το θαύμα ήρθα!...

—Τό πιστεύω. Και δέν είναι τόσο που μήνες τώρα έχει αλλάξει ή συμπεριφορά του στο σπίτι, που έχει παρατήσει το Πανεπιστήμιο, που κινδυνεύει, αν συνεχίσει, να χάσει τη ζωή του, όσο που κρύωσε ή πίστη του, έφυγε ο φόβος του Θεού. Πιδ πολύ τρέμω για την ψυχή του παιδιού μου...

Πέρασαν τόσοι μήνες από τότε. Και καθώς ανέβαινα μια μέρα την Άκαδημίας, μέσα στην παγωνιά του χειμώνα, ή καρδιά μου γέμισε ζεστασιά. Και μόνο που την είδα έτσι άπρόσιμα έξω από ένα κατάστημα. Τήν αναγνώρισα άμέσως. Τήν καλημέρισα. Με θυμήθηκε...

—Τό έκανε το θαύμα Της ή Παναγία, άκουσε την προσευχή μου ή Θεοσκεπάστη, φιλύρισε πιάνοντας και άσπαζόμενη το χέρι μου. Χίλιες δόξες να έχει ο Θεός. Και γέμισαν τα μάτια της δάκρυα, εγγνωμοσύνης δάκρυα.

... Όλα άλλαξαν! Συνεχίζει τώρα και τις σπουδές του. Κάναμε Χριστούγεννα και Πρωτοχρονιά όλοι μαζί στην Έκκλησία. Θαύμα, σας λέω, πάτερ. Μονάχα θαύμα! Τίποτ' άλλο!...

Στο άλλο έρώτημα αν σήμερα γίνονται θαύματα θά άπαντήσω με δυο λέξεις. Θά αναφέρω ένα θαύμα. Φανερό και μεγάλο. Το ζούμε όλοι μας και την ώρα αυτή άκόμα. Οι τόσες χιλιάδες πιστοί που καταφεύγουν, στην πορεία του χρόνου, μπροστά στην Άγία Εικόνα Της, οι άμέτρητες καρδιές που νοερά διά της προσευχής επικοινωνούν μαζί Της, ή ανάθεση με πίστη και έλπίδα σ' Αύτήν, την Πανάχραντη Δέσποινα, των προβλημάτων που έχουν και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν, σε μια έποχή δύσκολη από κάθε πλευρά σαν την σημερινή, δέν είναι θαύμα; Δεν είναι θαύμα, όταν βλέπει κανείς νέους και νέες να μεταβαίνουν εύλαβικά στην χάρη Της, όταν τόση προσπάθεια από κάθε σχεδόν μεριά και με διαφορετικό ίσως τρόπο και μέσα, καταβάλλεται, για μείωση του θρησκευτικού συναισθήματος του σημερινού ανθρώπου;

Άγαπητοί μου, Κυρίες και Κύριοι,

Εύχαριστώ θερμά τον άγαπητό μου κ. Πρόεδρο και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένώσεως Άνδρών, της Ένώσεώς μας, ως έπίσης και τον άγαπητό μου κ. Πρόεδρο και τα μέλη της Ένώσεως Πα-

λαιών Προσκόπων Άνδρου για την ιδιαίτερη τιμή που μου έκαναν και την ξεχωριστή χαρά που μου έδωσαν, να επικοινωνήσω απόψε μαζί σας. Είμαι κι εγώ Άνδριώτης. Έτσι νοιώθω και αισθάνομαι πάντα. Και εξηγούμαι. Γεννήθηκα στον Πύργο της Τήνου. Το 1950 ξαναγεννήθηκα, τη φορά, όμως, αυτή, στην Άνδρο, στο μοναστήρι της Πανααράντου. Έκει, άφησα τον παλιό μου έαυτό, και το όνομα που είχα. Έκει πήρα το όνομα που τώρα έχω και με το οποίο με γνωρίζετε. Στον Ί. Ναό της Θεοσκεπάστης πριν 39 χρόνια χειροτονήθηκα Διάκονος. Μπροστά στην άγια Εικόνα της Παναγίας μας, κρατώντας την ήμερα εκείνη στα χέρια μου τη γνωστή λεκάνη, έκανα την προσευχή μου ζητώντας Της φώτιση, δύναμη, προστασία. Γι' αυτό, νομίζω, δικαιούμαι να λέω πως είμαι κι εγώ Άνδριώτης.

Σας παρακαλώ την ώρα αυτή, ως ένατενίσουμε νοερά την Άγια Εικόνα της Θεοσκεπάστου Παναγίας μας, της Προστάτιδας και Έφόρου του νησιού μας και ως Της ειπούμε:

Οί φυχές μας είναι γεμάτες από άπέραντη εϋγνωμοσύνη σε Σένα. Άναζητούμε άξιοχρέους τρόπους, για να μπορέσουμε να Σου προσφέρουμε ένα εϋτελές εϋχαριστώ. Καμπτόμαστε, όμως, από την ελαχιστότητα της ψυχής και την μηδαμινότητα των λόγων. Κι αν ακόμα μπορούσαμε να συγκεντρώσουμε όλα τα μυροδοχεία της εϋγνωμοσύνης των Άγίων όλων των αιώνων και των Άγγέλων του ούρανού, δέν θα μπορούσαμε, να Σου προσφέρουμε επάξιο ύμνο.

Ύπεραγία Θεοτόκε,

- Είσαι ή ύψηλή Θεολογία μας.
- Είσαι ή ζωή και ή σωτηρία μας.
- Είσαι ή γλυκειά παρηγοριά μας, ή πλήρωση των ιερών πόθων μας, ή καταφυγή και το στερέωμά μας.
- Είσαι ή γέφυρα της Θεανθρωπήσεως του Θεού μέσα μας.
- Είσαι τα δώρα της Ίερας Προσκομιδής μας, ή μυσταγωγική αποκάλυψη της Άγίας Τραπέζης της λειτουργικής μας ζωής.
- Είσαι ή θεία γλώσσα της αποκαλύψεως των ιερών Μυστηρίων μας.
- Είσαι ή κορύφωση του μητρικού φίλτρου.
- Είσαι ή βασιλική πρέσβειρά μας στο κράτος της Τριαδικής Θεότητας.
- Είσαι ή πολυεύσπλαχνη Μητέρα όλου του κόσμου.

Σάν ισχνόφωνοι που είμαστε, αδυνατούμε να ολοκληρώσουμε την ύμνωδία, ανταποκρινόμενοι έστω ελάχιστα, σε ό,τι για μās είσαι.

Γονυκλινείς μπροστά στα άχραντα πόδια Σου, καταφιλώντας και καταβρέχοντας με τα καυτά δάκρυά μας το άγιο χώμα τους, δανειζόμαστε λόγους και φωνή άγγελική, με πονούσα από υϊκή άγάπη καρδιά και Σου λέμε:

"Αξιόν έστιν ως άληθώς μακαρίζεις σε την Θεοτόκον..., γιατί ταπεινά διακόνησες τον Υϊόν Σου στην διδασκαλία και το σωτήριο έργο Του και ήσουν διακριτικά κοντά Του βοηθώντας Τον στη εκπλήρωση της άποστολής Του.

"Αξιόν έστιν..., γιατί συνέπασχες μαζί Του στο άχραντο και εκούσιο Πάθος Του καρτερικά παρασκευάζοντας στην Σταύρωσί Του και δεχόσουν ύπομονετικά την ρομφαία του πόνου που περνούσε την καρδιά Σου.

"Αξιόν έστιν..., γιατί εξακολουθείς μετά την ένδοξη κόμησί Σου να συνεχίζεις άκόμημα και μητρικά να φροντίζεις και να πρεσβεύεις για όλο τον κόσμο...

"Αξιόν έστιν..., γιατί πρόσφατα εϋδόκησες με την άγια Εικόνα Σου να επισκεφθείς την χώρα μας και ιδιαίτερα την πόλη των Άθηνών να εϋλογήσεις και να παρηγορήσεις τον λαόν Σου, να χαροποιήσεις σεβασμίους Ίεράρχες, Πρεσβυτέρους, Διακόνους, Μοναχούς και αναρίθμητα πλήθη λαού, συνάγοντας όλους υπό την σκέπη Σου και ένώνοντας όλους τους Όρθοδόξους Έλληνες.

"Αξιόν έστιν..., γιατί και πάλι ρήτορας του άθεισμου πολυφθόγγους απέδειξες ως «ίχθύας άφώνους».

Χαίρε Κεχαριτωμένη!

Χαίρε ύπερευλογημένη Κυρία Θεοτόκε, του Χριστού και δική μας Μητέρα.

Χαίρε προστάτιδα και Έφορε της άγίας μας Έκκλησίας, της Πατρίδας μας και της Άνδρου ιδιαίτερα.

Χαίρε, Ύπεραγία Δέσποινα, Άειπάρθενε Κόρη, "Αξιόν έστιν, Πορταίτισσα, Παναάχραντε, Μεγαλόχαρη, Θεοσκεπάστη, πρέσβευε άκατάπαυστα για όλους τους Έλληνες, τους Άνδριούς, αυτούς που ζούν έδω κι εκείνους που κατοικούν στο νησί, για όλους είτε στην ξηρά βαδίζουν, είτε τους ώκεανούς και τις θάλασσες όργώνουν.

Χαίρε, και δέξου την ώρα αυτή και τα δικά μου πτωχά λόγια, σαν θρεφικά ψελλίσματα άγάπης, σεβασμού, εϋγνωμοσύνης και λατρείας σε Σένα και στον Μογονεγή Σου Υϊό, Σωτήρα μας.

Χαίρε, Νύμφη Άνύμφευτε.

(Τέλος)

† Ο Θήρας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ο ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ΚΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΟΥΣ*

Ἄλλ' ὁ Λούκαρις, εὐρῶν χιμαιρικὰ καὶ ἀπραγματοποίητα τὰ φιλενωτικὰ σχέδια τοῦ πνευματικοῦ του υἱοῦ, θὰ ἐπέβαλεν αὐτῷ σιγήν. Ὁ δὲ Κριτόπουλος ἔκρινεν, ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον, ἀλλ' οὐδὲ δυνατὸν αὐτῷ, εὐεργετηθέντι ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Λουκάρεως καὶ ἀπλῶ ἱερομονάχῳ τότε ὄντι, νὰ ἔλθῃ εἰς ἀνοικτὴν σύγκρουσιν μετὰ τοῦ ἐμπεριστάτου νῦν μεγάλου Πατριάρχου, ἀλλ' ἐπέβαλεν ἐαυτῷ σιωπὴν καὶ διακοπὴν τῶν ἰδίων φιλενωτικῶν δραστηριοτήτων καὶ στενῶν σχέσεων πρὸς τοὺς Διαμαρτυρομένους δι' εὐθετώτερον χρόνον.

Ὅπως ὁμως ποτ' ἂν ἦ, ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω δεινὰς συνθήκας εὐρεθεὶς ὁ Κριτόπουλος, θὰ ἐξεδήλωσε σταθερῶς τὴν διαφωνίαν καὶ ἀντίθεσιν του πρὸς τὰ τεκταινόμενα ὑπὸ τοῦ Λουκάρεως, ὅστις εἶχε προσδώσει ἐκκλησιαστικο - πολιτικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰς μετὰ τῶν Διαμαρτυρομένων ἐν γένει σχέσεις τῶν Ὁρθοδόξων, ἴσως ἐπηρεασθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς «πολιτικῆς συμμαχίας» τῶν ἐν Πολωνίᾳ Ὁρθοδόξων καὶ Διαμαρτυρομένων, τελευταῖος τοῦ ἰστ' αἰῶνος, ὅτε ἔδρα ἐν Πολωνίᾳ, νοτιοδυτικῇ Ρωσίᾳ καὶ Μολδοβλαχίᾳ ὁ ἀρχιμανδρίτης τότε Κύριλλος Λούκαρις ὡς πατριαρχικὸς ἑξαρχος τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου Πηγᾶ⁷. Καὶ τὴν πολιτικὴν ταύτην συμμαχίαν ἐξηκολούθησεν ὁ Λούκαρις καὶ μετέπειτα, γενόμενος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας (1601 - 1620) καὶ ἐν συνεχείᾳ Κωνσταντινουπόλεως (1620 - 1638), καὶ συνάμα ἐθνάρχης τοῦ ὑποδοῦλου Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ὑπὸ τὴν διπλὴν ταύτην ιδιότητα ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀσκήσῃ οὐ μόνον ἐκκλησιαστικά, ἀλλὰ καὶ ἐθναρχικὰ καθήκοντα, ὡς ἐκκλησιαστικο - πολιτικὸς ἡγέτης, πρὸς προστασίαν τῶν καταδυναστευομένων Ὁρθοδόξων. Ἀντιθέτως ὁ Κριτόπουλος διεξῆγε καθαρῶς θεολογικὸν διάλογον μετὰ τῶν Διαμαρτυρομένων, συνεργαζόμενος ἅμα μετ' αὐτῶν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κοινου ἔχθρου αὐτῶν, τ.ἔ. τοῦ Παπισμοῦ καὶ τῶν κατακτητικῶν ἐπιδιώξεων αὐτοῦ εἰς βάρος τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων, προβάλλων ἀκαινοτόμητον τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν παράδοσιν καὶ καλῶν τοὺς ἑτεροδόξους εἰς ἀποδοχὴν αὐτῆς. Ἐπομένως εἶναι ἀδιανόητον, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ δεχθῆ νὰ καταστῆ ὄργανον τῆς πολιτικῆς τοῦ Λουκάρεως καὶ τοῦ φιλοκαλβινισμοῦ του, αὐτὸς

ὅστις εἶχεν ὡς ἔμβλημα καὶ ἀρχὴν καὶ πρᾶξιν βίου τὸ «μηδὲν κατὰ τῆς συνειδήσεως»⁸. Περὶ πλέον, φαίνεται ὅτι ὁ Κριτόπουλος ἐκ τῶν θεολογικῶν διαλόγων καὶ τῶν φιλενωτικῶν διαβουλεύσεων καὶ ἐμπειριῶν του ἐν τῇ καλβινικῇ Ἑλβετίᾳ, ὡς καὶ τῶν πληθυνομένων ἀνησυχητικῶν πληροφοριῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως περὶ ἐπεκτάσεως καὶ ἐντάσεως τῆς καλβινικῆς προσηλυτιστικῆς προπαγάνδας ἐκεῖ, ἀντελήφθη τὰς μεγάλας δυσχερείας τῆς ἐπιδιωκομένης ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως, ἃς ἐπολλαπλασίασε καὶ ἠ κατὰ τὸ ἔτος 1629 ἔκδοσις τῆς νόθου καὶ ὑποβολιμαίας «Λουκαρείου» Ὁμολογίας καὶ ὁ ἐκ ταύτης ἐγερεθεὶς πανορθόδοξος κατὰ τῶν Διαμαρτυρομένων ἀναθρασμός. Ἐντεῦθεν ἐσυνειδητοποίησε περισσότερον καὶ βαθύτερον τὸν ἐπιχειρούμενον ἐπὶ τῆς Ὁρθοδοξίας μέγαν κίνδυνον ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐκκλησιαστικο - πολιτικῆς «συμμαχίας» τοῦ Λουκάρεως μετὰ τῶν Μετερρῶθιμισμένων. Τούτων πάντων ἕνεκεν ὁ Κριτόπουλος ἀνέβαλλεν, ὡς ἐλέχθη, τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν μέχρι τοῦ ἔτους 1630, ἀναμένων ἐν Βενετίᾳ, ἀλλὰ καὶ τότε ἐλθὼν καὶ εὐρῶν τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐν ἐκρόθμῳ καταστάσει, τὰς ξένας προπαγάνδας ἀνταγωνιζόμενας ἀλλήλας περὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, τὸν Λούκαριν καταβιβαζόμενον καὶ ἀναβιβαζόμενον εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἐπεμβάσει ρωμαιοκαθολικῶν καὶ προτεσταντικῶν πρεσβευτῶν, ὑπὸ τῶν βουλευσιμῶντων Τούρκων, καὶ τὸν λαὸν ἐν ἐξεγέρσει διατελοῦντα κατὰ τῆς προσηλυτιστικῆς δραστηριότητος ἐν μέσῳ αὐτοῦ τῆς

8. Ὡς ἀλλαχοῦ προσφάτως ἐγράψαμεν, φαίνεται ὅτι «ἐν σχέσει πρὸς τὸν Κριτόπουλον θὰ ἠλπίζεν ὁ Λούκαρις, ὅτι, μετὰ τὰς παρὰ τοῖς Διαμαρτυρομένοις πολυχρονίους σπουδὰς αὐτοῦ καὶ τὴν φιλόστοργον προστασίαν του πρὸς αὐτὸν, θὰ ἦδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ τοῦτον ὡς τὸ κατάλληλον ὄργανον πρὸς ὑλοποίησιν τῆς ἐκκλησιαστικο - πολιτικῆς συμμαχίας του μετὰ τῶν Διαμαρτυρομένων καὶ πρὸ πάντων τῶν ἐξ αὐτῶν Καλβινιστῶν. Ἀλλ' ὁ Κριτόπουλος, πληροφορηθεὶς ἐγκαίρως τὴν υἰοθέτησιν ὑπὸ τοῦ Λουκάρεως τοῦ καλβινικοῦ κατασκευάσματος τῆς ψευδεπιγράφου Ὁμολογίας καὶ τὴν μερικὴν καλβινικὴν διάδρασιν αὐτοῦ, ἠρνήθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἄνευ χρονοτριβῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ συνεργασθῆ μετὰ τοῦ Πατριάρχου, ὡς ἐπέστη πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, ὑπὸ τὸ ὅποιον κανονικῶς ὑπῆγετο καὶ τὸ ὅποιον διηκόνησε μέχρι τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ μετέπειτα μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, μακρὰν τῶν διαδραματιζομένων ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον θλιβερῶν γεγονότων καὶ μακρὰν τῶν ἐν τῇ δυτικῇ Ἐυρώπῃ διαμαρτυρομένων φίλων του, διαφυγῶν οὕτω καὶ τὴν ἐξυφανθεῖσαν ἐναντίον του ἀβάσιμον κατηγορίαν ἐπὶ προτεσταντισμῷ» (Βλ. I. N. K α ρ μ ἱ ρ η, Ὁ Ὁρθόδοξο - προτεσταντικὸς διάλογος, σ. 98).

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 399 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

7. Βλ. I. N. K α ρ μ ἱ ρ η, Ὁρθόδοξία καὶ Προτεσταντισμός, Ἀθήναι 1937, σ. 39 ἐξ.

καλβινικής ιδίως προπαγάνδας, απέφασε να εγκαταλείψει το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και να επανέλθει εις τὸ τῆς Ἀλεξανδρείας Πατριαρχείου του, ἀπομονωθείς ἐν τῇ γωνίᾳ ταύτῃ τῆς Ὁρθοδοξίας και ἀναμένων ἐν σιωπῇ μέχρις οὗ ἐπιστῆ ὁ κατάλληλος χρόνος πρὸς συνέχισιν τοῦ οἰκουμηνιστικοῦ ἔργου του και προώθησιν τοῦ Ὁρθοδοξο - προτεσταντικοῦ διαλόγου.

Ἐν τέλει ἀνακύπτει τὸ ἐρώτημα: πῶς ἐξελιχθῆσαν αἱ ἐσώτεραι σχέσεις τοῦ Κριτοπούλου πρὸς τὸν Λούκαριν και πρὸς τοὺς Διαμαρτυρομένους; Νομίζομεν ὅτι ἡ διαμορφωθείσα ἐκ τῆς ἀνεπιτυχούς «πολιτικῆς» τοῦ Λουκάρεως ἐναντι τῶν Μετερρουμενμένων οἰκτρὰ κατάστασις ἐπέφερε ψυχρότητα εἰς τὰς μεταξὺ τοῦ Κριτοπούλου και τοῦ Λουκάρεως σχέσεις, ἐκδηλωθεῖσαν ἤδη ὅτε διέτριβεν ὁ Κριτόπουλος ἐν τῇ νοτιῇ Γερμανίᾳ, τῇ Ἑλβετίᾳ και τῇ Βενετίᾳ, ἐπὶ τῇ βάσει δυσμενῶν πληροφοριῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς βάρος τοῦ Λουκάρεως. Ἐκ τούτων ἠναγκάσθη ὁ Κριτόπουλος νὰ διαχωρίσῃ τὰς θέσεις του ἀπὸ τὰς καλβινίζουσας τοῦ Λουκάρεως, και νὰ ἀρνηθῆ τὴν αἰτηθεῖσαν συνεργασίαν του μετ' αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰ τελευταῖα θουελλῶδη ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ Πατριάρχου, ὡς και τὴν ὑπεράσπισιν αὐτοῦ ἐν τῇ καταδικασάσῃ αὐτὸν Συνόδῳ τοῦ ἔτους 1638 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τὸν διάδοχόν του Κύριλλον Κονταρῆ⁹. Ὁμοίως ἡ δημιουργηθεῖσα κινδυνώδης κατάσταση ἐξηνάγκασε τὸν Κριτόπουλον νὰ διακόψῃ και τὰς φιλενωτικὰς σχέσεις του μετὰ τῶν διαμαρτυρομένων φίλων του, διακόπτων τὴν μετ' αὐτῶν ἀλληλογραφίαν και ἐπικοινωνίαν, λόγω και τῆς ἐξυφανθείσης ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπάλων του σοβαρῶς

κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ἐπὶ προτεσταντισμῷ, ἔνεκα τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὸν Λούκαριν και τῆς πολυετοῦς ἐν ταῖς προτεσταντικαῖς χώραις διαμονῆς και φιλενωτικῆς δραστηριότητος αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ και πράγματι συνεζητεῖτο εὐρέως, και ἐπεδιώκετο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, ὅπως ἐκδοθῆ και ἐτέρα συνοδική καταδίκη και κατὰ τοῦ Κριτοπούλου ἐπὶ προτεσταντισμῷ. Ἀλλὰ τὸ ἀβάσιμον και ἀυθαίρετον τῆς κατηγορίας ταύτης μαρτυρεῖ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Κριτόπουλος ἦτο ἀνεγνωρισμένος ἀμετακίνητος παραδοσιακὸς ὀρθόδοξος θεολόγος, ὅστις διεξήγαγε δημοσίᾳ ἀμιγῆ και ἀληθινὸν θεολογικὸν διάλογον ἐπὶ μίαν πενταετίαν σχεδὸν (1622 - 1627), ἀφ' ἑνὸς μὲν προφορικῶς μετὰ πολυαριθμῶν ἐπιφανῶν λουθηρανῶν, ἀγγλικανῶν και μετερρουμενμένων θεολόγων, ἀφ' ἑτέρου δὲ γραπτῶς διὰ διαφόρων συγγραφῶν, και μάλιστα τῆς Ὁμολογίας του, τῶν πρὸς Γῶδον ἀποκρίσεων, τῶν πολυαριθμῶν ἐπιστολῶν και ἄλλων μελετῶν του, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ ἰδίας, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον, μεθόδου, καθ' ἣν ἐτόνιζεν οὗτος ἰδίως τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τῆς συμφωνίας τῆς Ὁρθοδοξίας και τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων ἐφαίνετο ὡς δυνατὴ ἡ μετὰ αὐτῶν συνεννόησις και προσέγγις και συνεργασία, πρὸς προλείανσιν τοῦ ἐδάφους μελλοντικῆς τινος ἐνότητος. Διὰ τοῦτο ἐφρόντιζε νὰ ἐξαίρη πάντοτε τὰς ὑφισταμένας μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων και τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν διαφορᾶς, ἐνῶ μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων και τῶν Προτεσταντῶν προσεπάθει νὰ παρουσιάσῃ συμφωνίαν «ἐν τοῖς ἀναγκαιοτέροις» και «τινας διαφορᾶς» μόνον μετ' αὐτῶν θίγων, καθ' ὅσον ἐπίστευεν, ὅτι «ἐν τισὶ δοκοῦμεν διαφέρειν» και ὅτι «αἱ δοκοῦσαι διαφοραὶ ἰάσιμοι πάνυ» εἶναι¹⁰. Και τὴν αἰσιόδοξον ταύτην προσδοκίαν τοῦ Κριτοπούλου φαίνεται ὅτι συνεμερίζοντο, ἐν τινι μέτρῳ, και ἱκανοὶ συντηρητικοὶ και διαλλακτικοὶ Λουθηρανοὶ θεολόγοι, οἷοι ὁ Κάλιξτος, ὁ Ὁρνείος, ὁ Κονρίγγιος, ὁ Βέργιος και ἄλλοι, ἰδίᾳ ἐκ τῶν ἐν Ἀλτδέρφην, Νυρεμβέργην και Στρασβούργῳ δρώντων¹¹. Οὐχ ἦττον ὁμοῦς

9. Συναφῶς ἐγράψαμεν ἄλλαχού, ὅτι «ὁ Κριτόπουλος ἦτο ὑποχρεωμένος ὡς πατριάρχης νὰ θέσῃ ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων και συμπαιθεῖν τὸ καθῆκον τῆς φυλακῆς τῆς ἱεραρχίας πρακαταθήκης τῆς ὀρθοδόξου πίστεως και τοῦ μὴ σκανδαλισμοῦ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, δι' ὃ και πνίξας ἐν ἐαυτῷ πᾶν αἰσθημα σεβασμὸν και εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν εὐεργέτην του, δὲν ἐδίετασε νὰ θέσῃ και αὐτὸς τὴν ὑπογραφὴν του κάτωθι: τῶν ἀποφάσεων τῆς Συνόδου ἐκεῖνης, ἐκτελέσας οὕτω τὸ ἱερώτερον ὡς ποιμένος και πατριάρχου καθῆκόν του πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν...». Ἀλλὰ τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπίσπευσιν τοῦ τέλους τοῦ ἀθηνεοῦς Πατριάρχου. «Ἀναμφιβόλως δὲ ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ Πατριάρχου Μητροφάνους, θεολόγου τὰ πρῶτα φέροντος μεταξὺ τῶν συγχρόνων κατὰ τὴν πικιδεῖαν, δεδοκιμασμένου διὰ τὴν ἐμμονὴν και ἀφροσύνην του εἰς τὴν Ὁρθόδοξίαν, και ἔχοντος εὐρυτάτους ἐκκλησιαστικὸς ὀρίζοντας, ἐξημίωσε μεγάλως τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, και μάλιστα ἐν τῇ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουκάρεως θουελλῶδει ἐποχῇ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Συνόδων τῆς 17^{ης} ἑκατοσταετηρίδος, καθ' ἣν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία και Θεολογία ἐμελλον νὰ λάβωσιν ἐπισημῶς θέσιν μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικισμοῦ και Προτεσταντισμοῦ, οὗς καθύπερον και τελειότερον πάντων τῶν τότε ὀρθοδόξων θεολόγων εἶχε σπουδάσει ὁ Κριτόπουλος» (Βλ. I. N. Κ α ρ μ ῆ ρ η, Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος και ἡ ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία αὐτοῦ..., σ. 168 - 169).

10. Παρὰ Κ. Δ υ ο β ο υ ν ι ὡ τ η, ἐν «Ἐπιστ. Ἐπετηρὶς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν», τ. 1 (1926) 107.

11. Πολλοὶ γερμανοὶ Λουθηρανοὶ, ἰδίως θεολόγοι, ἐτίμουν και ἐσέβοντο και προσωπικῶς και φιλικῶς τὸν Κριτόπουλον διὰ τὴν σοφίαν και τὸ ἱεροπρεπὲς ἦθος του και τὰς μεγάλας ἀρετὰς του, τοῦθ' ὅπερ και γραπτῶς κατέλιπον ἡμῖν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς των ἡ ἐν τῇ «Φιλοθήκῃ» τοῦ Κριτοπούλου και ἄλλαχού. Π.χ. βλ. ἐπιστολὴν τοῦ M. Bernegger, γράψαντος πρὸς τοὺς ἐν Βασιλείᾳ Καλδινιστάς, ὅτι «Graeciam, ex quo collapsa est, meliorem et doctiorem te nullum ad nos misisse», ἡ του Er. Schmid, γράψαντος ὅτι ὁ Κριτόπουλος ἦτο «omnium, quos ego quidem ex Graecia ad nos profectos vidi et audivi, doctissimus» κ.λπ. (I. N. Κ α ρ μ ῆ ρ η, Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος και ἡ ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία

Η ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΒΑΘΥΤΕΡΑΣ ΑΥΤΟΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΣ ΑΥΤΗΣ*

6) Έξ άλλου ιδιαίτέρως έκτυπον είναι τὸ Ἐλληνοχριστιανικὸν χαρακτηριστικὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διαπιστούμενον εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ βίου της. Ἡ δὲ πρόσληψις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, νοουμένου θεδαίως ἐνταῦθα ἐν εὐρυτέρᾳ κυρίως ἐννοίᾳ, συνετελέσθη κυριολεκτικὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ.

Προϋποθέτοντες ὡς γνωστὰ⁷³ τὰ περι τῆς σχέσεως

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 406 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους

73. Κατ' ἐκλογὴν παραπέμπομεν εἰς ἔργα, τὰ ὁποῖα θεωροῦμεν ἐν προκειμένῳ θεμελιώδη: Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Χριστιανισμὸς καὶ Ἑλληνισμὸς ἐν ἀντιθέσει καὶ συνθέσει (εἰσιτήριοις ὁμιλίαις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, ἀνάπτυπον ἐκ τῶν Πρακτικῶν, τόμ. 32), Ἀθῆναι 1957, Β' ἐκδόσις ἐπιη-

ξημένη, Ἀθῆναι 1967², τοῦ αὐτοῦ, Τὰ Ἑλληνικά Γράμματα καὶ ἡ Ἐκκλησία, (Ἀνακοίνωσις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, ἀνάπτυπον ἐκ τῶν Πρακτικῶν, τόμ. 45ος), Ἀθῆναι 1971, τοῦ αὐτοῦ, Ἐκκλησία, Ἔθνος καὶ Κράτος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος (ἀνάπτυπον ἐκ «Θεολογίας»), Ἀθῆναι 1971, Ι. Ν. ΚΑΡΜΙΡΗ, Ἡ προσφορά τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Δύσιν καὶ ὁ λεγόμενος Ἐξελθισμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ. (Βιβλιοκρισία ἐκτενῆς τοῦ βιβλίου τοῦ Καθηγητοῦ ERNST BENZ, Die Bedeutung der Griechisch-Orthodoxen Kirche für das Abendland εἰς τὸ περιοδικὸν «Θεολογία» τομ. Α, ἀνάπτυπον), Ἀθῆναι 1959, Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, Ἡ ἄδολος Ἀποστολικότης τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας. Πολύτιμον σχετικὸν ὑλικὸν ἀποθησαυρίζεται εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἀειμνήστου σεβαστοῦ διδασκάλου μας ΛΕΩΝΙΔΟΥ Ι. ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ, Ἱστορία τῆς Ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐξ ἐπόψεως Παγκοσμίου καὶ Πανθρησκειακῆς, Ἀθῆναι 1958, ἰδίᾳ εἰς τὸ Μέρος Πρῶτον, σελ. 31 ἐξ. καὶ τὸ γενικὸν τούτου συμπέρασμα, σελ. 234 ἐξ.

δὲν παρέλειπεν ἐντελῶς νὰ ὑποδηλώη ὁ Κριτόπουλος καὶ τὰς ὑφισταμένας μεταξὺ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ διαφορὰς, ὡς π.χ. περὶ τοῦ Filioque, αὐτεξουσίου, θείου προορισμοῦ, σωτηρίας ἐκ πίστεως καὶ ἔργων, μυστηρίων, Ἐκκλησίας, ἱερᾶς Παραδόσεως, ἐπικλήσεως Ἁγίων καὶ τιμῆς τῶν εἰκόνων καὶ τῶν λειψάνων αὐτῶν, νηστειῶν, μοναχῶν κ.λπ.¹². Ἄλλ' ὅμως δὲν ἐπέμενεν ὁ Κριτόπουλος ἐπὶ τῶν διαπιστουμένων διαφορῶν, ἐνδιαφερόμενος νὰ ἐξαιρῇ οὐχὶ τόσον τὰ διαιροῦντα, ὅσο μᾶλλον τὰ ἐνοῦντα τοὺς Ὁρθοδόξους καὶ τοὺς Προτεστάντας στοιχεῖα, ἐφ' ὧν ἐστήριξε τὴν οἰκουμενιστικὴν προσπάθειαν αὐτοῦ, χωρὶς ὅμως οὐδόλως νὰ παρεκκλίνῃ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ παραδόσεως. Καὶ τὸ φωτεινὸν παράδειγμα αὐτοῦ τούτο ἠκολούθησαν ἔκτοτε καὶ οἱ μετέχοντες τοῦ συγχρόνου οἰκουμενικοῦ διαλόγου ὀρθόδοξοι θεολόγοι, συμμεριζόμενοι τὴν πολλάκις ἐκφρασθεῖσαν πεποίθησιν ἐκεῖνου,

φία αὐτοῦ, σ. 140 - 221). «Προκαλεῖ τῷ ὄντι κατάπληξιν ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν δεκάδων καὶ ἑκατοντάδων ἐπιστήμων φίλων τοῦ Κριτοπούλου, τῶν ἐγγραφέντων ἐν τῇ «Φιλοθήκῃ» του καὶ ἐκφρασθέντων παντοιοτρόπως τὰ αὐτὰ ἢ ὅμοια φιλενωτικὰ αἰσθήματα πρὸς τὰ τοῦ Κριτοπούλου ὑπὲρ τῆς προσεγγίσεως καὶ ἐνότητος τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων διὰ τοῦ ἀπροκαταλήπτου καὶ ἀντικειμενικοῦ διαλόγου καὶ τῆς εἰλικρινοῦς μεταξὺ αὐτῶν φιλίας καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης» (Ὁ Ὁρθόδοξο - προτεσταντικὸς διάλογος, σ. 80).

12. Βλ. Ι. Ν. Κ α ρ μ ῖ ρ η, Ὁρθοδοξία καὶ Προτεσταντισμὸς, ἰδίως τὸ κεφ. «Ἡ Ὁμολογία τοῦ Μητροφάνους Κριτοπούλου καὶ ἡ ὀρθόδοξος διδασκαλία αὐτῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προτεσταντικὴν διδασκαλίαν», σ. 144 ἐξ. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Ἡ Ὁμολογία μετὰ τῶν πρὸς Γῶδον Ἀποκρίσεων τοῦ Μητροφάνους Κριτοπούλου καὶ ἡ δογματικὴ διδασκαλία αὐτοῦ, Ἀθῆναι 1948. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Ἐτερόδοξοι ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς Ὁμολογίας τοῦ ἱζ' αἰῶνος, Ἱερουσαλήμ 1948.

ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν ἑτεροδόξων γενικῶς, καὶ εἰδικώτερον μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων, ἀποκατάστασις τῆς θεοβουλήτου ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος εἶναι δυνατὴ, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς παραδοχῆς ὑπὸ πάντων τῆς ἀρχαιοπαράδοτου καὶ πατροπαράδοτου πίστεως καὶ τῆς ἐμμονῆς πάντων εἰς αὐτήν, τ.ἔ. «εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ σωτήριον πίστιν, ἣν οἱ Προφῆται ὡς θεμέλιον κατέθεσαν, ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψεν, οἱ Ἀπόστολοι πανταχοῦ τῆς γῆς διεκήρυξαν, οἱ ἅγιοι Πατέρες καὶ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ἐδίδαξαν καὶ τοῖς μεταγενεστέροις παρέδωκαν, πάντες δὲ οἱ Ὁρθόδοξοι χριστιανοὶ παρεδέξαντο καὶ ἄχρι τοῦδε διετήρησαν, διατηρήσουσι δὲ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος»¹³. Οὕτως, ἄρα, ὁ Κριτόπουλος ἐτοποθέτησεν ὀρθῶς τὸ ὄλον ζήτημα τῆς κοινωρίας καὶ συμφωνίας καὶ τῆς εὐκταίας μελλούσης ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως ἐπὶ τῆς μόνῃς ὀρθῆς καὶ παραδεκτῆς ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου ὡς ἄνω βάσεως, δηλαδὴ τῆς κοινῆς παραδοχῆς καὶ συμφωνίας ἐπὶ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καὶ παραδόσεως τῆς ἀρχαίας ἡνωμένης καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας — ἣν ὁ μὲν Κύριος ἔδωκεν, οἱ δὲ Ἀπόστολοι ἐκήρυξαν καὶ οἱ Πατέρες»¹⁴—, ὅτε θὰ ἀποκατασταθῇ «ἡ μία, ἅγια, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία» τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου τῆς κοινῆς πίστεως πάντων τῶν γνησίων χριστιανῶν.

(Τέλος) Καθηγητῆς ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

13. Παρὰ Ε. Legrand, μν. ἔ. τ. IV, σ. 419. 431.

14. Μ. Ἀ θ ν α σ ῖ ο υ, Πρὸς Σερπ. Ἐπιστ. 1, 28, PG 26, 593. 596.

τῶν ἐν λόγῳ δύο μεγεθῶν, δηλ. τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀφ' ἐνός καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀφ' ἑτέρου, δυνάμεθα νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς δύο μόνον σπουδαῖα σημεῖα. Ἐκ τούτων τὸ π ρ ῶ τ ο ν εἶναι ἡ ὑπόμνησις ὅτι ἐν προκειμένῳ ἡ μὲν προτύπωσις ὑπάρχει εἰς αὐτὴν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην διὰ τῆς περιφήμου μεταφράσεώς της ὑπὸ τῶν Ο' ⁷⁴, τὸν δὲ ἀκρογωνιαίον λίθον ἔθεσεν αὐτὸς ὁ Κύριος μὲ τὸς περιφήμες λόγους του ἐν Ἰωάν. 12,20 ἐξ. καὶ ἐθεμελίωσεν ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν Παῦλος ⁷⁵, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τοὺς Ἀποστολικούς Πατέρας, τοὺς Ἀπολογητὰς καὶ τοὺς ἀρχαιότερους Πατέρας καὶ Ἐκκλησιαστικούς Συγγραφεῖς, μὲ δεσπόζοντας τὸν πολὺν Ὠριγένην καὶ τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον. Ἀνέπτυξαν ὁμοῦς εἰς ὀριστικὴν καὶ πᾶν ἄκρον ἀποφεύγουσαν ἁρμονικὴν σύζευξιν Χριστιανισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ, τὸ ἀδιάσπαστον ἑλληνοχριστιανικὸν μέγεθος, οἱ μέγιστοι τῆς Ἐκκλησίας Φωστῆρες οἰκουμενικοὶ Διδάσκαλοι Τρεῖς Ἱεράρχαι ⁷⁶, ἐτελείωσαν δὲ οἱ Βυζαντινοὶ Θεολόγοι μὲ ἡγούμενον τὸν Μέγαν Φώτιον, ὥστε νὰ εἶναι ἀδιανόητος ἡ Ὁρθοδοξία χωρὶς τὸν Ἑλληνισμόν, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς χωρὶς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Δικαιολογεῖται δὲ πλήρως ἡ θαυστώχαστος διακήρυξις - προσκλητήριον τοῦ ἐπιφανοῦς πρυτάνεως τῶν Ρώσων Θεολόγων κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, ἐξάραντος ὅσον ὀλίγοι κατὰ τὴν ἐποχὴν μας τὴν σπουδαιότητα τῆς Ἱεραῆς Παράδοσεως καὶ τὴν σημασίαν τῶν Πατέρων διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν μακαριστοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ ⁷⁷ λέγον-

74. Πρβλ. Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Βραχυτάτη Εἰσαγωγή εἰς τὴν Μετάφρασιν τῶν Ο' (Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς «Μεγάλῃς Ἑλλην. Ἐγκυκλοπ.»), Ἀθῆναι 1929, τοῦ αὐτοῦ, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, Ἀθῆναι 1937, Ἀνατύπωσις Ἀθῆναι 1975, σελ. 548 ἐξ., ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Π. ΧΑΣΤΟΥΠΗ, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, Ἀθῆναι 1981, σελ. 583 ἐξ.

75. Πρβλ. Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἡ Μετάφρασις τῶν Ο' (ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας»), Ἀθῆναι 1925.

76. Πρβλ. κατ' ἐπιλογὴν ΣΤΙΑΠΩΝΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ, Ἑλληνικὴ Παιδεία καὶ Χριστιανισμὸς, Θεσσαλονίκη 1932, Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Ἡ διὰ μέσου τῶν αἰώνων Ἐπιβίωσις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, Ἀθῆναι 1938, Ἀθῆναι 1972, τοῦ αὐτοῦ, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς Διδάσκαλοι τῆς Οἰκουμένης καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἑλλήνων (ἀνάτυπον ἐκ τῶν «Ἀκτιῶν») Ἀθῆναι 1955, ΜΙΧΑΗΛ Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ, Ἡ Συμβολὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμόν, Ἀθῆναι 1950, ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ, Οἱ Τρεῖς Μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Ἀρχαῖα Γράμματα, Θεσσαλονίκη 1955, ΣΗΥΡΙΑΔΩΝΟΣ Δ. ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Τὸ τόλμημα τῶν Φιλοσόφων Ἱεραρχῶν, Ἰωάννινα 1970, βλπ. καὶ τὴν ἐκεῖ δημοσιευομένην (σελ. 3-5) μεστὴν εἰσήγησιν τοῦ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ.

77. Πρβλ. ἡδη G. FLOROVSKY, Patristics and Modern Theology (ἐν: Procès-Verbaux du Premier Congrès de Theologie Orthodoxe, σελ. 238-242), Athènes 1939, μάλιστα δὲ GEORGE HUNTSTON WILLIAMS, Georges Vasilievich Florovsky: His American Career (1948-1965) ἐν: «The Greek Orthodox Theological Review, vol. XI,

tos: «Ἄς γίνωμεν περισσότερο «Ἑλληνες», ὥστε νὰ ἀποδῶμεν ἀληθινοὶ χριστιανοί» ⁷⁸!

Τὸ δ ε ὑ τ ε ρ ο ν σημεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν εἶναι ὅτι, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ πρόσληψις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡ μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ σύζευξις του συνετελέσθη, ὅπως εἶδαμεν, ἁρμονικῶς, μόνον εὐεργετικαὶ συνέπειαι προσέκυψαν. Καὶ ἀσφαλῶς ἐννοοῦμεν ὅτι τοῦτο δὲν ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς εἰς μόνον τὸν Ἑλληνισμόν, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς «καλῆς ἀλλοιώσεως» του ἀπέβη «ἱερὸς» ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Τὸν Ὁρθόδοξον, τὸν Ἑλληνορθόδοξον ⁷⁹, ὅπως δὴποτε, Χρι-

№ 1, 1965, σελ. 7-107), ἐνθα βιογραφίαι καὶ εἰδικὴ εὐρεία ἀνάλυσις τοῦ ἔργου τοῦ Φλωρόφσκυ.

78. G. FLOROVSKY, The Christian Hellenism (ἐν: «Ὁ Ὁρθόδοξος Παρατηρητὴς» ἔτος ΚΓ', Ἀριθμ. 442, σελ. 9-10) 1957, σελ. 10 «Let us be more «Hellenic» in order that we may be truly Christian». Ἐκεῖ ἐπίσης παρατηρεῖται καὶ τὰ ἐξῆς πράγματι βαρυσήμαντα, τὰ ὅποια ἀκριβῶς διότι προσέρχονται ἀπὸ τὸν τοσοῦτον σπουδαῖον Ρώσον Θεολόγον καὶ, ἐπειδὴ μᾶλλον δυσχερὴς εἶναι ἡ πρόσβασις εἰς αὐτά, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον τὴν αὐτοῦσίαν παράθεσίν των: «Now, Christian Hellenism is not only a legacy, but also a challenge. Traditions are never kept by inertia alone. Traditions can be truly preserved only by a continuous creative endeavor, when they are lived by, or lived in, and not just remembered... We stand in the tradition of Christian Hellenism. But have we really preserved its spirit? We are in danger to be misled by our very appeal to Antiquity, to Christian Antiquity, as if everything has been completed in the past, and even in a remote past... Theology of the Fathers is a perennial challenge to the Christian mind. Are we really congenial to their mind? Has not our mind been rather «de hellenized» in the recent centuries, so that we enter the world of the Fathers with some embarrassment, and do not feel ourselves perfectly at home in their ancient mansion?... We quote the Fathers, with assurance and conviction, but do we really live by their message? Precisely because in our own day, the Orthodox Church is facing new issues, new problems, in a changing and changed world, and has to respond to the new challenge of the contemporary situation in complete loyalty to her tradition, it is our bounded duty to recover the creative spirit of Christian Hellenism, and to be as alive to the claims of our own epoch, as the masters of old were alive to the challenge of their age. In brief, one has to learn to be at once «ancient» and «modern». The task of our time, in the Orthodox world, is to rebuild the Christian - Hellenic culture, not of the relics and memories of the past, but out of the perennial spirit of our Church, in which the values of culture were truly «christened» καὶ ἀκολουθεῖ τὸ καὶ ἐν μεταφράσει παρατεθὲν χωρίον.

79. Διὰν χαρακτηριστικῶς ἐπισημαίνει ὁ Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ: «Ἡ Ὁρθοδοξία μας δὲν εἶναι δημιούργημα σημερινόν ἢ χθесινόν, ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθοδοξία ὑπῆρξεν ἡ πρώτη τοῦ Χριστιανισμοῦ μορφή καὶ διατύπωσις, ἢ ὡς Ἀποστολικὴ Παράδοσις παραληφθεῖσα ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν γενεῶν, ἢ βιωθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἢ κηρυχθεῖσα ὑπ' αὐτῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων καὶ ὑπὸ τῶν Πατέρων ἀποφασισθεῖσα, ἢ ὑπὸ τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων λαμπρῶς διακηρυχθεῖσα, ἢ μέχρι τοῦ ὀγδοῦ, τοῦλάχιστον, αἰῶνος, ὑπὸ πάντων καὶ πανταχοῦ τῆς ἀδιαρέτου Ἐκκλησίας πιστευθεῖσα καὶ διατηρηθεῖσα, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ἐν τῇ κατὰ Ἀνατολὰς Ὁρθοδόξῃ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνόθευτος καὶ σῶα μέχρι τῆς σήμερον». (Ἡ ἄδολος Ἀποστολικότης τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας, σελ. 15).

στιανισμόν. Μόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπισημάνωμεν πόσα πολλά ὀφείλει μέσῳ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὸν Ἑλληνοχριστιανικὸν Πολιτισμὸν ὀλόκληρος ὁ χριστιανικὸς κόσμος καὶ μάλιστα ἡ Δύσις καὶ ὡς πολιτιστικὸν μέγεθος. Παρέλκει δὲ νὰ ὑπομνήσωμεν ἐν προκειμένῳ τὴν κατὰ συντριπτικὴν πλειονότητα καταγωγὴν ἢ τὴν παιδείαν τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων, τῶν Ἀπολογητῶν, τῶν θεοφόρων Πατέρων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, τῶν Ὁμολογητῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ρώμης κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, ὅτε, θεβαίως, ἡ Ἐκκλησία εἶχε μίαν πίστιν, τὴν Ὀρθόδοξον, μάλιστα δὲ ἐκείνων τῶν Πατέρων, οἱ ὅποιοι ὡς ὑπέρμαχοι τῆς Ὀρθοδοξίας ἐναντίον τῶν αἵρέσεων ἐπρωταγωνίστησαν εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους⁸⁰. Καὶ δὲν χρειάζεται νὰ διερωτηθῶμεν ποῦ συνεκλήθησαν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἅπασαι αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ ποῦ τὸ πρῶτον ἐνεφανίσθη ὁ Ἀναχωρητισμὸς, ποῦ καὶ ὑπὸ ποιῶν ἐθεσμοθετήθη ὁ κοινοδιακὸς Μοναχισμὸς. Ἀρκεῖ νὰ ὑπεθυμίσωμεν ἀπλῶς καὶ μόνον τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν ὁρολογίαν, τὴν ὁποῖαν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς Οἰκουμενική, προσέφεραν εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον. Ἀφήνοντες δὲ κατὰ μέρος τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν δογματικὴν ὁρολογίαν, πολλῶν δὲ μᾶλλον τὴν γλώσσαν τοῦ πρωτοτύπου τῆς Κ. Διαθήκης ἢ τοῦ κειμένου τῆς Π. Διαθήκης τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἀναφέρομεν αὐτοὺς τοὺς θεμελιώδεις ὅρους «χριστιανός», «Χριστιανισμός», «Θεολογία», «θεολόγος»⁸¹, «Καθολικός», «Ἀποστολικός», «Ὀρθόδοξος» καὶ τόσους ἄλλους, τοὺς ὁποίους, αὐτουσίως καὶ ὄχι ἐν μεταφράσει, παρέλαθεν καὶ ἔκτοτε κρατεῖ ὁ Δυτικὸς Χριστιανισμὸς, διατρανῶν οὕτω τὴν Οἰκουμεικότητα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, μὲ τὴν ὁμολογίαν τῶν θαυτάτων ἑλληνοχριστιανικῶν ἐπιδράσεων, τὰς ὁποίας ἐδέχθη.

Ἐφεξῆς θὰ περιορισθῶμεν κατ' ἀνάγκην εἰς ἀπλὴν ἀπαρίθμησην ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἐκτύπων ἰδιαίτερων χαρακτηριστικῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὠρισμένων σπουδαίων, κατανοουμένων ἐν τῷ πλῆσιψ τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς ἀρμονικῆς συζεύξεως, ἀλλὰ καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Πνευματολογίας, χωρὶς νὰ συμπεριλάβωμεν τὰ ἀκραιφνῶς δογματικά, ὡς εἶναι π.χ. ἢ εἰς τὸ Τριαδολογικὸν ἐμπίπτουσα διάκρισις τῶν Ἀκτίστων

80. Ἀξία ἰδιαίτερας μνείας εἶναι ἡ ὁμολογία τῆς Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ: «Δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμηθῇ τὸ ὅτι τὰ θεμελιώδη δόγματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως, περὶ Τριάδος καὶ περὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ τοῦ σαρκωθέντος ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου, καθωρίσθησαν εἰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους, συγκληθείσας εἰς τὴν Ἀνατολήν». (Διάταγμα περὶ Οἰκουμεισμοῦ. Typis Polyglottis Vaticanis, 1965, σελ. 17 παρὰ Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕ-ΛΑ, ἐνθ' ἄν., σελ. 11).

81. Προχείρως πρβλ. Κ. Β. ΣΚΟΥΤΕΡΗ, μν. ἐργ.

Ἐνεργειῶν. Οὕτω σημειωτέα: 1) Ἡ ἐ ν τ ο ν ο ς καὶ ἔ κ δ η λ ο ς π ν ε υ μ α τ ι κ ὄ τ η ς⁸² τῆς Ὀρθοδοξίας. 2) Ἡ ἀ πο φ υ γ ῆ πάσης ἀ κ ρ ὄ τ η τ ο ς καὶ ἡ σταθερὰ π ρ ο τ ῖ μ η σ ι ς τ ο ὦ μ ἔ τ ρ ο υ καὶ τῆς μ ἔ σ η ς καὶ θ α σ ι λ ι κ ῆ ς ὀ δ ο ὦ, οὐδέποτε, θεβαίως, εἰς θάρρος τῆς ὀρθῆς Πίστεως. 3) Ἡ λ ε λ ο γ ι σ μ ἔ ν η ἔ λ ε υ θ ε ρ ῖ α, εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα ἐφαρμοζομένη, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀθθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας μὴ ἀντιστρατευομένη. 4) Ἡ ἀναγνώρισις καὶ ὁ θαυὸς σεβασμὸς τ ο ὦ ἀ ν θ ρ ὴ π ο υ ὡ ς π ρ ο σ ὴ π ο υ καὶ ἀντιστοιχῶς ἡ ἀναγνώρισις τῶν φυλετικῶν καὶ ἐθνικῶν ομάδων, ὡς ομάδων προσώπων' ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν ἐθνολογικῶν, γεωγραφικῶν, γλωσσικῶν καὶ ἐθιμικῶν ἰ δ ι α ι τ ε ρ ο τ ῆ τ ω ν τ ω ν, πάντοτε ὅμως ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς αὐστηρᾶς προσηλώσεως πάντων τούτων εἰς τὴν μίαν Ἐκκλησίαν, τὴν μίαν Πίστιν, τὴν μίαν Ἱεράν Παράδοσιν. 5) Οὕτω πρέπει νὰ κατανοηθῶν ἡ ἐντὸς τῆς μιᾶς ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας δυνατότης ὑπάρξεως Π α τ ρ ι α ρ χ ε ῖ ω ν καὶ Α ὕ τ ο κ ε φ ἄ λ ω ν Ἐκκλησιῶν. 6) Ἡ ὀ δ ι α τ ῆ ρ η σ ι ς ὑφ' ἐκάστης ἐθνότητος τοῦ ἰδίου αὐτῆς γ λ ω σ σ ι κ ο ὦ ἰ δ ι ὴ μ α τ ο ς εἰς τὴν Λατρείαν, εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ εἰς τὴν ζωὴν ἐκάστης τοπικῆς Ἐκκλησίας. 7) Ἡ ἄ σ κ η σ ι ς ε ὕ α γ γ ε λ ι σ μ ο ὦ καὶ οὐδέποτε π ρ ο σ η λ υ τ ι σ μ ο ὦ κατὰ τὴν Ἱεραποστολήν⁸³. 8) Ἡ ἀ π ὀ κ ρ ο υ σ ι ς τῆς ὑ π ο χ ρ ε ω τ ι κ ῆ ς ἀ γ α μ ῖ α ς τ ο ὦ ἱ ε ρ ο ὦ κ λ ῆ ρ ο υ. 9) Ἡ ὕ π α ρ ξ ι ς καὶ λ α ῖ κ ὶ ω θ ε ο λ ὄ γ ω ν⁸⁴, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ μέγιστος θεολόγος Ὁριγένης, ἀρχικῶς δὲ πρὸ τῆς χειροτονίας τῶν καὶ οἱ Μ. Βασίλειος, Γρηγόριος Ναζιανζηνός, Μέγας Φώτιος καὶ πλῆθος ἄλλων μέχρι σήμερον. 10) Τὸ κ α θ ῆ κ ο ν τ ῆ ς ἰ δ ι ὴ τ ι κ ῆ ς μ ε λ ἔ τ η ς τ ῆ ς Ἀ γ. Γ ρ α

82. ΣΑΒΒΑ ΑΓΟΥΡΙΔΗ (ἐκδότου), Ὀρθόδοξος Πνευματικότης. Χριστιανισμός-Μαρξισμός (Σεμινάριον Θεολόγων Θεσσαλονίκης 2), Θεσσαλονίκη 1968.

83. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὸν ἐκχριστιανισμὸν καὶ ἐκπολιτισμὸν ἅμα τῶν Ρώσων ὑπὸ τοῦ Οἰκουμεικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὁποῖον εὐλόγως συνέφρασε τὴν 1000ετηρίδα τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Πρβλ. ἐν προκειμένῳ ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, Ὁ Ἱερός Φώτιος καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας (ἀνάπτυπον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας), Ἀθήναι 1988, ἰδίᾳ σελ. 19, περαιτέρω βλ. τοῦ αὐτοῦ, Μάξιμος ὁ Γραικὸς Φωτιστὴς τῶν Ρώσων (ἀνάπτυπον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας) Ἀθήναι 1988 καὶ μάλιστα τοῦ αὐτοῦ, Ἐκκλησιολογικὴ Ἱστορία τῆς Ρωσσίας (1988-1988), Ἀθήναι 1988. Περὶ τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου πρβλ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ. ΜΠΟΝΗ, Οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος οἱ τῶν Σλάβων Ἀπόστολοι καὶ ἡ Βασιλικὴ τοῦ Ἀγ. Δημητρίου Θεσσαλονίκης, Ἀθήναι 1969.

84. Ἐκτενέστερον κατάλογον τῶν λαϊκῶν θεολόγων βλ. εἰς I. Ν. ΚΑΡΜΙΡΗ, «Πληρεστέρα Συμμετοχὴ τοῦ Λαϊκοῦ Στοιχείου...», σελ. 45 ἐξ.

φ η ς⁸⁵ ὑπὸ τῶν πιστῶν, πάντοτε, θεαίως, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας παρεχομένης αὐθεντικῆς ἐρμηγείας. 11) Ἡ παραλλήλως πρὸς τὴν εἰδικὴν ἱερωσύνην ἀναγνώρισις καὶ γενικῆς Ἱερωσύνης καὶ ἡ ἔξαρσις τῆς σημασίας τοῦ «Βασιλείου Ἱερατεύματος» καὶ δὴ ἡ ἀνάθεσις εἰς λαϊκοὺς θεολόγους τοῦ λειτουργήματος τοῦ Ἱεροκήρυκος καὶ γενικώτερον τοῦ ἔργου τῆς διδασκαλοῦσης Ἐκκλησίας. 12) Ἡ ἀπόρριψις πάσης ἱεροκρατικῆς τάσεως καὶ ἡ καταδίκη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀλιγαρχίας καὶ μάλιστα τῆς ἀρχιερατικῆς μοναρχίας μετ' ἀντιστοίχου τονισμοῦ τῆς ἰσότητος τῶν Ἐπισκόπων, μὴ καταργουμένης, ἀσφαλῶς, ἀπὸ τὴν ἀνάδειξιν πρῶτου μεταξὺ ἴσων καὶ ἀπὸ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν πρεσβείων. 13) Ἡ καὶ πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς συγκεντρωτισμοῦ ὑπαγωγὴ τῶν ἱ. Μονῶν καὶ τῶν Μοναχῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῶν τοπικῶν Ἐπισκόπων καὶ ἡ μόνον εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις παραχώρησις τοῦ Σταυροπηγίου. 14) Ἡ περιφρούρησις τοῦ ἀπαρτιάστου τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τῶν Ἐπισκόπων καὶ τῶν Ἐφημερίων. 15) Ἡ ἀπόκρουσις πάσης νομικιστικῆς θεωρήσεως τῶν Ἱερῶν Κανόνων⁸⁶ καὶ ἡ παράλληλος ὑπογράμμισις τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ χαρακτῆρος των καὶ δὴ τοῦ παιδαγωγικοῦ καὶ ὄχι ποιητικοῦ ρόλου τῶν ἐπιτιμίων. Εἰς δὲ τὸ θύραθεν δίκαιον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀντιπαρατάσσει τὸ «Δίκαιον τῆς Χάριτος»⁸⁷ καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Οἰκονομίαν⁸⁸. Ἐντεῦθεν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες ὁδηγοῦν εἰς τὸν

ἀγιασμόν τοὺς πιστοὺς καὶ ὄχι μόνον περιφρουροῦν τὴν ὀρθόδοξον λογικὴν ποιήνην.

Ἀπαραίτητον θεωροῦμεν τὴν ἔστω καὶ ἐπιτροχάδην ἔξαρσιν τριῶν ἔτι ἰδιαίτερος ἐκτύπων χαρακτηριστικῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον, ὡς πιστευόμεν, ἐκφράζουν αὐθεντικῶς τὸ Φρόνημα, τὴν Συνείδησιν, τὴν ὄλην Διδασκαλίαν καὶ τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὸ Μεγαλεῖον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἶναι δὲ ταῦτα: α) Ἡ Ὁρθόδοξος Αἰσθητικὴ⁸⁹, ἰδιαιτάτα ὡς Εἰκονογραφία καὶ ὡς Ἀρχιτεκτονικὴ ἐκφραζομένη, μὲ τοὺς θαυτάτους δογματικούς συμβολισμούς, τὴν Θεολογίαν τῆς καὶ τὸν σπουδαῖον ρόλον τῆς εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας⁹⁰. β) Ἡ ἀνυπέροβλος Ὁρθόδοξος Ὑμνογραφία⁹¹ καὶ τὰ λοιπὰ Λειτουργικὰ κείμενα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας⁹² μὲ τὸ ἐντόμως δογματικὸν περιεχόμενον των καὶ τὴν τοσοῦτον ἔγκυρον ἐρμηγείαν των ἐξ Ἀποκαλύψεως Πηγῶν τῆς Πίστεως⁹³. Καὶ τέλος γ) ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως τῶν Ἀγίων εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ὑπὸ τῆς κοινῆς καὶ ἁμοθύμου τῶν πιστῶν συνειδήσεως ἀναγνώρισις προσώπου τινὸς ὡς Ἁγίου προκαλεῖ τὴν διὰ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς πράξεως ἐπίσημον ἀναγόρευσιν του.

«Αὕτη ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων,
αὕτη ἡ πίστις τῶν Πατέρων,
αὕτη ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων».

Προγεύομενοι σήμερον τοῦ ἀνατέλλοντος πανηγυ-

85. Πρβλ. Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθήναι 1961, ἰδία σελ. 6, ὅπου καὶ μνεῖα Πατερικῶν προτροπῶν.

86. Ὁ κορυφαῖος τῶν συγχρόνων Ὁρθοδόξων Κανονολόγων Κ. Δ. ΜΟΥΡΑΤΙΔΗΣ χαρακτηρίζει τοὺς Ἱ. Κανόνες «Στυλὸν καὶ Ἑδραίωμα» τῆς Ὁρθοδοξίας (βλπ. ἀντίστοιχον ἔργον του, Ἀθήναι 1972) καὶ ἐπισημαίνει τὸ «Αἰώνιον Κύρος» αὐτῶν (βλ. ἀντίστοιχον ἔργον του, Ἀθήναι 1972).

87. Βλπ. Κ. Δ. ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ, Τὸ Δίκαιον τῆς Χάριτος καὶ αἱ σπουδαιότεραι διαφοροποιήσεις ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Διοργανώσει, Ἀθήναι 1967.

88. Πρβλ. ΑΜΙΛΑΚΑ ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ, Ἡ Οἰκονομία κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1949, Ι. Ι. ΚΟΤΣΩΝΗ (μετέπειτα Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν), Προβλήματα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας, Ἀθήναι 1957 καὶ Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, Κ. Δ. ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ, Α. ΘΕΟΔΩΡΟΥ κ.ά., Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία, Ἀθήναι 1972.

89. Πρβλ. ἐνταῦθα Ε. Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Τέχνη καὶ Ἐλευθερία. Αἰσθητικὸ Δοκίμιο, Ἀθήναι 1976, σελ. 51 ἐξ. § 12 Τὸ στοιχεῖο τῆς ἐλευθερίας στὴν Παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης.

90. Κατ' ἐκλογὴν πρβλ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΟΚΥΡΗ, Γενικὴ Θεώρησις τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχιτεκτονικῆς, Ζωγραφικῆς καὶ Γλυπτικῆς, Ἀθήναι 1963, τοῦ αὐτοῦ, Ὁρθόδοξια καὶ Εἰκαστικαὶ Τέχναι, Θεσσαλονίκη 1969, τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ζωγραφικὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἱστορικὴ, Αἰσθητικὴ καὶ Δογματικὴ Ἐρμηγεία τῆς Βυζαντινῆς Ζωγραφικῆς, Θεσσαλονίκη 1972, τοῦ αὐτοῦ, Μελετήματα Χριστιανικῆς Ὁρθοδόξου Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης, Θεσσαλονίκη 1980, ἰδία τὰς Μελέτας ὑπ' ἀριθμ. 10, 11, 12, 24 καὶ 25.

91. Πρβλ. ἰδία Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, Ἐκλογὴ Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ὑμνογραφίας, Ἀθήναι (1949) 1978².

92. Βλπ. Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, Αἱ Ἀρχαὶ καὶ ὁ Χαρακτῆρ τῆς Ὁρθοδόξου Λατρείας, Ἀθήναι 1952, ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ, Ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Λατρείαν μας, Ἀθήναι 1984⁴.

93. Παραπέμπομεν εἰς ὅσα σχετικῶς κηρύσσων τὴν ἔναρξιν τοῦ Δευτέρου Συνεδρίου Ὁρθοδόξου Θεολογίας (Πρακτικὰ αὐτοῦ, Ἀθήναι 1980, σελ. 19-20) ἐπεσημάνεν ὁ Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, καταλήξας ὡς ἐξῆς: «Μὲ τὴν τοιαύτην συμφωνίαν τῶν Πατέρων, τὴν καὶ ἐν τῇ ὑμνωδίᾳ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καθημερινῶς ἔτι καὶ σήμερον καὶ πολὺ συχνὰ ἀδομένην καὶ ψαλλομένην ἔχει ἐξοικειωθῆ ἡ μικρὰ αὐτὴ Χώρα...» (σελ. 20).

“ΝΕΝΙΚΗΝΤΑΙ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΟΙ ΟΡΟΙ ΕΝ ΣΟΙ ΠΑΡΘΕΝΕ ΑΧΡΑΝΤΕ,,

«Τείχισόν μου τὰς φρένας Σωτήρ μου· τὸ γὰρ τεῖχος τοῦ κόσμου ἀνυμνήσαι τολμῶ, τὴν ἀχραντον Μητέρα σου· ἐν πύργῳ ῥημάτων ἐνίσχυσόν με, καὶ ἐν θάρσεσιν ἐνοιῶν δχύρωσόν με· Σὺ οὖν μοι δώρησαι γλῶτταν, προφοράν, λογικὸν ἀκαταίσχυντον...».

(Οἶκος τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου)

Με αὐτὰ τὰ λόγια ὁ ἱερός ὑμνογράφος ἐκφράζει τὴν ἔκσταση καὶ τὸ δέος του μπροστὰ στὸ ὑπέρολο μυστήριο τῆς ἀφθόρου νεκρώσεως τῆς Θεοτόκου. Καθὼς συλλογίζεται καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐρμηνεύσει πῶς ἡ Μητέρα τῆς ζωῆς μετέστη πρὸς τὴν ἀκήρατο εὐφροσύνη αἰσθάνεται ὅτι θὰ διαρραγεῖ ὁ νοῦς του καὶ γι' αὐτὸ παρακαλεῖ τὸν Χριστὸ νὰ τὸν περιτειχίσει μὲ τὴν χάρι Του.

Τὰ ἴδια συναισθήματα ἔχει καθένας ποῦ πλησιάζει τὴν κιβωτὸ τοῦ ἀγιάσματος καὶ μαζὶ μὲ τὰ σῶρανα τάγματα καὶ τὸν Ἀποστολικὸ χορὸ τῆς ἀναπέμπει τὸν ἐξόδιο ὕμνο. Τὸ δέος ὅμως τῆς ἐκστάσεως ὑπερνικᾷ ὁ πόθος τῆς λατρείας καὶ ἡ πίστη, ὅτι ὁ Μονογενῆς τῆς θὰ χαρίσει σ' ἐκεῖνον ποῦ τολμᾷ νὰ ψαύσει τὸ θεομητορικὸ μυστήριον, «γλῶτταν, προφοράν, λογισμὸν ἀκαταίσχυντον», ὥστε τὰ ἐγκωμιαζόμενα ὑπερθαύματα μυστήρια τῆς Θεομήτορος νὰ ἀποδοῦν πηγὴ λαμάτων καὶ χαρισμάτων.

Ἡ Θεοτόκος «ἡ μόνη ἐν γυναιξίν εὐλογημένη» (Λουκ. α' 29) εἶναι ἡ ἱερώτερη ἀνθρώπινη ὑπαρξη τὴν ὁποία ἐχρησιμοποίησε ὁ Θεὸς γιὰ τὴν ἀνάπλαση τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Κληρονόμος, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος τοῦ Ἀδάμ, κα-

πίστει τετελειωμένων δεήσεις προλαμβάνοντες, μακαρίσωμεν τὴν χορείαν τῶν ἐν Κυρίῳ κοιμηθέντων αἰοδίμων σεπτῶν Διδασκάλων καὶ μακαριστῶν πνευματικῶν Πατέρων, οἵτινες τὰ ἱερά τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας γράμματα, τὸ ἀκραιφνὲς ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα καὶ τὸ ἀκέραιον Ὁρθόδοξον ἦθος ἐδίωσαν, ἐδίδαξαν, διεφύλαξαν καὶ ἀλώθητα εἰς ἡμᾶς παρέδωκαν.

Εἴη ἡ Μνήμη αὐτῶν Αἰωνία.

(Τέλος)

ΝΙΚ. Π. ΜΗΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

θαρίζεται καὶ ἐξαγνίζεται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ὑπουργεῖ στὸ «χρόνοις αἰωνίοις σεισηγμένον μυστήριο» (Ρωμ. ιδ' 25) τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ μὲ τὴ δική της σάρκα ἐνδύει τὸν νέο Ἀδάμ. Εἶναι ἡ παραδείσια γῆ ἀπὸ τὴν ὁποία ἐβλάστησε τὸ ἄνθος τῆς ἀφθαρσίας, τὸ ζωφόρον φυτὸν «ἐξ οὗ φαγόντες ζήσομεν, οὐχὶ δὲ ὡς ὁ Ἀδάμ τεθηξόμεθα» (Προεόρτιο ἀπολυτίκιον τῶν Χριστουγέννων). Ὡς Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι αἰτία καὶ πρόξενος ὄλων τῶν θαυμαστῶν γεγονότων τῆς Ἐκκλησίας. «Ὅλη ὄλω τὸ τῆς Ἐκκλησίας Νυμφίῳ γασποιηθεῖσα τῇ τῆς ἐνσαρκώσεως θαύματι» (Ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης P.G. 97, 864), ἔγινε Ἐκκλησία καὶ ἐγέννησε τὴν Ἐκκλησία, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐκφραση τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου ὁ Χριστὸς «Ἐκκλησίας σάρκα ἀνέλαθεν». (Ὁμιλία πρὸ τῆς ἐξορίας P.G. 52,429).

Ἡ ἀγιότητά της ρέει σὲ ὁλόκληρο τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ χάριτές της διαποτίζουν ὁλόκληρη τὴν Ἐκκλησία. Οἱ ἀκτίνες τῆς λαμπρότητός της καταυγάζουν τὸ πνευματικὸ στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ «ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς ἐκκέχυνται ἐφ' ἡμᾶς» (Ἅγιος Μόδεστος Ἱεροσολύμων P.G. 86, 3288). Ἡ ἀλάθητη συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐξεδήλωσε τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀφοσίωσή της στὸ πρόσωπο τῆς Θεοτόκου. Τὴν ἐτοποθέτησε στὴν πρώτη θέση μετὰ τὸν Χριστὸ καὶ ὅταν χρειάσθηκε κατοχύρωσε συνοδικὰ τὴ συμβολὴ της στὸ σχέδιο τῆς οἰκονομίας. Ἀπὸ τὸν 6' αἰῶνα ἡ περὶ τῆς κοιμήσεώς της παράδοση καθιερώθηκε ὡς ἑορτὴ καὶ κατὰ τὸν Νικηφόρο Κάλλιστο (Ἐκκλ. Ἱστορία 17,28 P.G. 147, 292) γενικεύθηκε ἐπισήμως ἐπὶ αὐτοκράτορος Μαυρικίου.

Τὰ τῆς τελευταίας τῆς Θεοτόκου ἦταν ὅλα θαυμαστά καὶ παράδοξα. Γεγονὸς εἶναι, ὅτι ἀπέθανε θάνατο ἀνθρώπινος. Ὡς θυγατέρα τοῦ Ἀδάμ ὑποκείμενη στοὺς νόμους τῆς φύσεως ὅπως ὅλοι «οἱ σάρκα φοροῦντες καὶ τὸν κόσμον οἰκοῦντες» ἐπέστρεψε «εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη» (Γεν. γ' 24). Ὡς Μητέρα ὅμως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου, ὡς πηγὴ τῆς ζωῆς μετέστη πρὸς τὴν ζωὴν διὰ μέσου τοῦ θανάτου, ὁ ὁποῖος δὲν ὑπῆρξε γι' αὐτὴν «φοβερός» ἀλλὰ «καλλίστη ἐκδημία», «ζωτικὴ μεταβίωσις», «θεία μετάστασις» (Ἐκφράσεις τοῦ Ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ).

«Ἡ γὰρ τοῖς πᾶσι τὴν ὄντως ζωὴν ἀναδύσασα

πῶς θανάτῳ γένοιτ' ἂν ὑποχείριος;» ἐρωτᾷ ὁ θεομητορικὸς ἱεροκλήρυξ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Τὴν ἀπάντησιν δίδει ἕνας ἄλλος θεοφώτιστος πατήρ τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ Καβάσιλας:

«Ἐδὲι δὲ τὴν παναγίαν ψυχὴν ἐκείνην τοῦ σώματος ἐκείνου τοῦ παναγεστάτου λυθῆναι. Λύεται μὲν καὶ τῆ τοῦ Ἰσοῦ συνήφθη, τῷ πρώτῳ φωτὶ τὸ δεύτερον. Τὸ δὲ σῶμα μικρὸν παραμείναν τῆ γῆ καὶ αὐτὸ συναπῆλθε. Καὶ γὰρ ἔδει διὰ πασῶν ἐλθεῖν τῶν ὁδῶν δι' ὧν ὁ Σωτήρ καὶ τοῖς ζῶσι λάμψαι καὶ τοῖς νεκροῖς καὶ διὰ πάντων ἀγιάσαι τὴν φύσιν καὶ αὖθις τὴν γιγνομένην χώραν ἀπολαθεῖν. Καὶ τοίνυν ἐδέξατο μὲν ὁ τάφος ἐπὶ μικρὸν, ἐξεδέχετο δὲ καὶ ὁ οὐρανὸς τὴν καινὴν γῆν ἐκείνην, τὸ πνευματικὸν σῶμα, τὸν θησαυρὸν τῆς ἡμετέρας ζωῆς, τὸ σεμνότερον ἀγγέλων, τὸ ἀγιώτερον ἀρχαγγέλων...» (Νικ. Καβάσιλα δλ. Ἡ Θεομήτωρ, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 1989, σ. 215).

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμάς, ὁ ὁποῖος εἶχε ἰδιαίτερη εὐλάβεια στὴν Παναγία, ἀναφερόμενος στὴν μεταθανάτιο κατάστασή της ὑπογραμμίζει, ὅτι ἡ δόξα τοῦ σκηνώματός της εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς σχέσεώς της μὲ τὸν Χριστό. «Διὰ τοῦτο τὸ γεννήσαν εικότως σῶμα συνοξάζεσθαι τῷ γεννήματι δόξη θεοπρεπῆ καὶ συνανίσταται» (Λόγος εἰς τὴν Κοίμησιν P.G. 151, 461). Τὸ ἀκήρατο σῶμα της δὲν ὑπέκυψε στὴ φθορά, ἀλλὰ ἀφθαρτοποιήθηκε ἀπὸ Ἐκείνον ποὺ εὐδόκησε νὰ σαρκωθεῖ ἀπὸ αὐτήν, ἀπὸ Ἐκείνον ποὺ ἐφύλαξε ἀβλαβῆ τὴν παρθενία της καὶ μετὰ τὸν τόκο. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τῆς δόξης μετὰ τὴν κοίμησή της «ἠϋδόκησε τὸ ταύτης ἄχραντον καὶ ἀμίαντον σῶμα τῆ ἀφθαρσίας καὶ μεταθέσει τιμῆσαι πρὸ τῆς κοινῆς καὶ καθολικῆς ἀναστάσεως» (Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Ἐγκώμιον δεύτερον εἰς τὴν Κοίμησιν, δλ. Ἡ Θεοτόκος, ἐκδ. «Εὐαγγέλιον Ἰδρυμα Ὁσίου Ἰωάννης ὁ Ρῶσος», Ἀθήναι 1970, σ. 197).

Ὡς γυναῖκα θνητὴ ἡ Θεοτόκος παρέδωσε τὸ «θεοδόχον σκῆνος της» στὴ γῆ, ὑπέκυψε στοὺς νόμους τῆς φύσεως γιὰ νὰ ἀποβάλλει «τὸ γεῶδες καὶ ἀλαμπές τῆς θνητότητος πάχος» καὶ ὅπως ὁ χρυσὸς στὸ χωνευτήριον ἀποβάλλοντας τὰ ἄχρηστα ὑλικά μένει καθαρὸς, ἔτσι καὶ Ἐκείνη μέσα στὸ μνήμα ἀπέβαλε τὴ γήινη καὶ θαμπὴ ὕλη τῆς θνητότητος, γιὰ νὰ ὑψώσει τὴ σάρκα της «καθαρὰν τῷ φέγγει τῆς ἀφθαρσίας ἐκλάμπουσαν» (Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐγκώμιον Γ' εἰς τὴν Κοίμησιν, δλ. Ἡ Θεοτόκος, σ. 214). Ὁ θάνατός της, ὅπως ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι θάνατος, ἀλλὰ «ζωοκοίμητος μετάστασις» καὶ ἀποτελεῖ προοίμιον τῆς μεταστάσεως ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτὸ δὲ μᾶς προκαλεῖ πένθος καὶ κατῆφεια, ἀλλὰ χαρὰ καὶ εὐφρο-

σύνη. Μὲ τὸν θάνατο τῆς Παναγίας ἐσήμανε ἡ ὥρα τῆς ἀναγεννήσεως ὁλοκλήρου τῆς δημιουργίας. Καρπὸς τῶν δημιουργημάτων Ἐκείνη ἐπαναφέρει τὴ φύσιν ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς φθορᾶς στὴ νέα ζωὴ τῆς καρποφορίας. Ὅπως στὴ φύσιν μὲ τὸν καρπὸ ἀναδαστάνει ἡ νέα ζωὴ, ἔτσι καὶ στὴν περίπτωση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μὲ τὸν «εὐκλεέστατο καρπὸ» (Στιχ. ἰδιου. τῆς Λιτῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου) τὴν Θεόπαιδα Μαρία προήλθε ἡ «καινὴ κτίσις» (Γαλ. στ' 15). Διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ Πρωτότοκος «εἰσάγεται εἰς τὴν οἰκουμένην» (Ἐβρ. α' 6) καὶ προσλαμβάνοντας τὴν ἀνθρώπινη φύσιν ἀπὸ τὴν Παρθένον, δι' αὐτῆς ἀναπλάθει τὴν ἀνθρωπότητα. «Πόθεν ἡ καινὴ κτίσις; Τίς ἠλλοίωσε τὸ πᾶν τότε; Καὶ γοῦν ὁ μὲν οὐρανὸς νέους τινας ἐδέξατο πολίτας ἀναπλασθέντας· τούτους ἐκ τῆς γῆς μετήνεγκεν ἡ Παρθένος» ὑπογραμμίζει ὁ ἱερός Καβάσιλας (δλ. Ἡ Θεομήτωρ, εἰς τὴν Κοίμησιν ὁ.π. σ. 170).

Ὡς Μητέρα τοῦ Θεοῦ «ἀμέσως μετὰ Θεὸν οὔσα καὶ ἀσυγκρίτως ὑπερβάσα οὐχὶ μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς πρώτας καὶ ἀνωτάτας τάξεις τῶν Ἀγγέλων» (Ἀγίου Νικοδήμου, Ἀπολογία, σ. 208) διανέμει τὸν πλοῦτο τῶν ἐκ Θεοῦ χαρισμάτων καὶ τῶν θείων ἐλλάμψεων σὲ Ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους. Γύρω ἀπὸ αὐτὴν «πᾶσα ἡ κτίσις Ἀγγέλων τὸ σύστημα καὶ ἀνθρώπων τὸ γένος» χορεύει καὶ εὐφραίνεται. Ἡ μὲν ἄψυχη κτίσις χαίρει, διότι διὰ τῆς Παρθένου ἐπανεῦρε τὴν ἐλευθερία της, ἡ ὁποία ὑπῆρξε ἀπόρροια τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν τυραννία τῆς φθορᾶς, τὸ δὲ ἀνθρώπινο γένος εὐφραίνεται, διότι χάρις στὴ Θεοτόκο καθαρίσθηκε ἀπὸ τὸ μίαισμα, ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν αἰσχύνῃ τῆς ἀμαρτίας καὶ συμφιλιώθηκε μὲ τὸν Θεό. Μέσα στὴ σήψη τῆς ἀμαρτίας ἡ Παναγία ὑπῆρξε γιὰ τὸ Θεὸ τὸ μόνον καθαρὸ σημεῖο ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἄρχισε τὴν μετάγγιση τῆς ζωῆς καὶ τῶν δωρεῶν Του στὸ γένος μας. Ὑπῆρξε «οὐσία τις ἢ θησαυρὸς, ἢ πηγὴ ἢ οὐκ οἶδ' ὅ,τι φῶς τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀγιωσύνης» (Νικολάου Καβάσιλα, Λόγος εἰς τὴν Κοίμησιν, Ἡ Θεομήτωρ, ὁ.π. σ. 186).

Στὴ σχέση Παναγίας καὶ Ἐκκλησίας στηρίζεται ἡ πίστις στὴν ἀγιαστικὴ καὶ σωτηριολογικὴ συμβολὴ της στὸν κόσμον. Ἡ τελευταία της δὲν τὴν ἐχώρισε ἀπὸ τὸν κόσμον, «ἐν τῇ κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπε Θεοτόκε» (Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως) ψάλλουμε. Ὡς εἰκὼν τῆς Ἐκκλησίας ἀπεργάζεται τὴ σωτηρία καὶ σήμερα, γιὰ τὴν ζεῖ καὶ κινεῖται μέσα στὴν Ἐκκλησία. «Ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρεσβεύει ὑπὲρ ἡμῶν» (Ἰσακὸς τοῦ κανόνος τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως). Μὲ τὴν ἀκαταίτητη προστασία της σώζει «τὴν

Θέματα Ἀπολογητικῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ

Η ΙΔΕΑ «ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ» ΣΤΗΝ «ΚΟΣΜΙΚΗ» ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ἀκόμα και ἂν ὁ κομμουνισμὸς (εἶναι δικές του οἱ πιὸ πάνω ἐκπαιδευτικὲς ἐπιδιώξεις), δὲν ἐπιμένει μόνο στὴ δημιουργία μιᾶς νέας κοινωνίας, ἀλλὰ και για ἓνα νέο ἄνθρωπο (ἀδιάκοπα μιλοῦν στὴ Ρωσία για τὸ νέο ἄνθρωπο, για μιὰ νέα ψυχικὴ δομὴ)^{21α}, ἡ δημιουργία τοῦ «νέου ἀνθρώπου» θὰ εἶναι ἀδύνατη, ἀκατόρθωτη. Νέος ἄνθρωπος ὅμως, θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐμφανιστεῖ ἐκεῖ ὅπου ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖται σὰν ἡ πιὸ μεγάλη ἀξία. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀνυψώνεται στὸ Θεὸ και συνομιλεῖ μαζί του. Εἶναι ὁ ἄν-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 415 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

21α. Ν. Μπερντιάγιεφ, «Μαρξισμὸς και Χριστιανισμὸς», σ. 39.

κληρονομίαν» τῆς και ὁδηγεῖ κάθε καλοπροαίρετη ψυχὴ στὸ δρόμο τῆς σωτηρίας. Ἰσταται ὡς «μεθόριον» μεταξὺ κτιστῆς και ἀκτίστου φύσεως και ἀνάγει πρὸς τὸν Θεὸ τοὺς στεναγμούς, τὰ δάκρυα και τὶς ἰκεσίες τῶν ἀνθρώπων. Μὲ τὴν κοίμησή τῆς ἀναπτερώνει τὶς ἐλπίδες και καταργεῖ τὴν ἀπόγνωση τῆς φθορᾶς, διότι «τάφον οἰκήσασα, ἔδειξε Παραδείσων» (τροπᾶριο Ἡ' ὠδῆς τοῦ κανόνος τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως). Τὸ κενὸ μνημεῖο τῆς γίνεται πύλη τοῦ Παραδείσου για ὅσους μυστηριακὰ ἐνώγονται μαζί τῆς μέσα στὴν ἁγιοπνευματικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι μητέρα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι και μητέρα ὅλων τῶν ἀνθρώπων μὲ τοὺς ὁποίους συνδέεται μὲ τὴ φυσικὴ σαρκικὴ συγγένεια. Ὡς μητέρα τῶν ἀνθρώπων δέχεται τὶς προσεῖδες και ὡς μητέρα τοῦ Θεοῦ μεσιτεύει πρὸς τὸν Υἱὸ και Λόγο. «Παρακαλεῖ τὸν Θεὸν μὲ τόσῃν παρρησίᾳ, ὅσῃν πρέπει νὰ ἔχη ἡ Μήτηρ πρὸς τὸν Υἱὸν και παρακαλεῖ διὰ τοὺς χριστιανοὺς μὲ τόσῃν ἀγάπῃν, ὅσῃν πρέπει νὰ ἔχωσιν οἱ υἱοὶ ἀπὸ τὴν Μητέρα» (Ἡλία Μηνιάτη, Θεομητορικὴ Διδαχά, σ. 52). Τὴν πίστη αὐτὴ στὸ πρεσβευτικὸ τῆς ἔργο ἐκφράζει ἡ Ἐκκλησία μας ὅταν ψάλλει: «Τὴν ἐν πρεσβείαις ἀκοίμητον Θεοτόκον και προστασίας ἀμετάθετον ἐλπίδα» (Κοντάκιον τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως).

Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος στὴν ὑπερθαύμαστη κοίμησή τῆς Θεομήτορος πρέπει νὰ εἶ-

θρωπος μὲ μεταφυσικὴ διάσταση, ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ Δημιουργό του τὸ Θεὸ, ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πηγὴ του, και ποὺ ἀνυψώνεται για νὰ κοινωνήσῃ μαζί του σὲ μιὰ θερμὴ ἀτμόσφαιρα υἱικῆς οἰκειότητας. Ὁ ἄνθρωπος χωρὶς τὴν υἱικὴ σχέση και ἐξάρτηση ἀπὸ τὸ Θεὸ, λέει ὁ Γεώργιος Β. Μελέτης, «δὲν εἶναι ὀλοκληρὸς οὔτε μπορεῖ νὰ ὀλοκληρωθεῖ. Εἶναι λειψός, ἀκρωτηριασμένος, ἀνάπηρος. Πάσχει ἀπὸ βαρεῖα πνευματικὴ ἀναπηρία. Γιατὶ ζεῖ χωρὶς ἐλπίδα... Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐξυψώνεται ταυτόχρονα και σὰν σκεπτόμενη προσωπικότητα. Μὲ τὸ νὰ ἐπικοινωνεῖ συνειδητὰ μὲ τὸν Θεὸ δὲν γίνεται ἀπλῶς ἓνας θρησκευόμενος ἄνθρωπος. Γίνεται σωστός και ἀληθινὸς ἄνθρωπος. «Ἐξ-

ναὶ ἀνάλογη τῆς ἀξίας τοῦ κοσμοσωτηρίου αὐτοῦ γεγονότος και τοῦ μεγαλείου τῆς υπεράγνου μορφῆς τῆς. Ἐνα τόσο μεγάλο γεγονός δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται στὸν κύκλο τῶν πολιτιστικῶν ἐνδιαφερόντων και τῶν ἐθιμικῶν ἐπαναλήψεων. Εἶναι ἀνάγκη νὰ φαύσῃ τὶς λεπτότερες χορδὲς τῆς ψυχῆς και νὰ κινήσῃ «νοῦν, ψυχὴν και καρδίαν» ἔχι μόνο στὴν σύνθεση ἱερῶν ἐγκωμίων, ἀλλὰ στὴν ἀνακίνηση τῶν ἐσωτάτων πόθων και ἀναζητήσεων για τὴν ἐπανάκτηση τῶν ἐκ Θεοῦ δωρημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ Θεοτόκος φέρει στὸν κόσμο. Οἱ ἑορτασμοὶ ἄς ἔχουν κι αὐτὸ τὸ οὐσιώδες στοιχεῖο. Τὴν προσωπικὴ συμμετοχὴ μας στὴ ζωὴ και στὸ θάνατο τῆς Παναγίας.

«Ταύτην ἄσμασιν ἱεροῖς εὐφημήσωμεν σήμερον· ταύτην παννύχους τιμήσωμεν στάσει· ταύτην ψυχῆς τε και σώματος ἀγνότητι τέρψωμεν, τὴν ὄντως ἀγνήν μετὰ Θεὸν ὑπὲρ ἅπαντας. Ταύτην ἐλέψ και συμπαθεῖα τῶν δεομένων θεραπεύσωμεν. Σὺν Μαριὰμ τῇ προφήτιδι, ὦ νεάνιδες ψυχαί, μετὰ τυμπάνων χορεύσωμεν νεκροῦντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Μετὰ Γαδριήλ τοῦ τῶν ἀγγέλων προστάτου δοήσωμεν. Χαίροις, δι' ἧς παρωθεῖται μὲν θάνατος, ἡ δὲ ζωὴ εἰσκεκόμεσται».

(Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Γ' ἐγκώμιο εἰς τὴν Κοίμησιν, βλ. Ἡ Θεοτόκος, ὁ.π. σ. 188).

Ἄρχιμ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ
Διευθυντῆς Ὑπηρεσιῶν Ἀποστολικῆς Διακονίας

ανθρωπίζεται»²². Για τον Όρθόδοξο χριστιανό προσπάθεια δημιουργίας «καινού ανθρώπου» σημαίνει όχι αλλαγή στη συμπεριφορά, αλλά στα βάθη του πνεύματος. Σημαίνει απελευθέρωση απ' τις εφάμαρτες τάσεις της προπατορικής αμαρτίας, απ' τις κακές προδιαθέσεις του ανθρώπου και απαλλαγή από τη διαβρωτική ασθένεια που μαστίζει τον «παλαιόν άνθρωπον» της φθοράς. Σημαίνει τέλος παραδοχή της διαφθοράς και των ψυχικών αδυναμιών και των ύποσυνειδήτων καταστάσεων, των «άσυνειδήτων» και διεστραμμένων κινήτρων που κλείνουν το δρόμο και δέν οδηγούν τον άνθρωπο στην πνευματική και ήθικη ανάπτυξη της ύπαρξής του²³, τα όποια συναντούμε στον άνθρωπο από την παιδική ως και την γεροντική του ηλικία.

Ένας μεγάλος νηπτικός Πατέρας της Όρθοδοξίας, ο Άγιος Νικόδημος ο Άγιορείτης γράφει: «Και επ' αληθείας διά της πείρας αυτής βλέπομεν βεβαιωμένον τι, τας μὲν άλλας εικόνας, ως εφθάσαμεν να είδοποιηθώμεν διά μέσου των άλλων αισθητηρίων, εύκολότερον έξαλείφομεν' εκείνας δέ, ως διά των όφθαλμών ήμῶν... έτυπώσαμεν εις την φαντασίαν μας... ή και παντελῶς δέν δυνάμεθα να τας έξαλείψωμεν' αλλά, ή έγρηγορότων ήμῶν, δέν λείπουν από του να προσβάλλωσιν ήμᾶς, ή και κοιμωμένων, ως επί το πλείστον, δέν παύουν να μᾶς ένοχλῶσι' εις όλιγολογίαν, μετ' αὐτῶν συγρηράσκομεν, και μετ' αὐτῶν συναποθνήσκομεν»²⁴.

Βέβαια, δέν είναι μόνο ή ολοκληρωτική άγωγή που απομακρύνεται από τη φιλοσοφική και τη θεολογική και «ψυχολογική» (ψυχολογική στην έννοια της ψυχοπνευματικής ανθρωπολογίας) ανθρωπολογία αλλά και γενικότερα ή «θύραθεν» νέα παιδαγωγική.

Βέβαια ή νέα παιδαγωγική προσπαθει ν' απελευθερωθει από το φιλοσοφικό ύποκειμενισμό και, αναζητώντας έπιστημονική κατοχύρωση, απορρίπτει κάθε φιλοσοφική και θεολογική έννοια σχετική με «τά βάθη» τόσο του ανθρώπου, όσο και του κόσμου. Έτσι όμως πέφτει θύμα αυταπάτης και πιστεύει ότι το μυστικό της μεταμόρφωσης της ψυχής βρίσκεται μέσα στην «έκπαιδευση», στην άγωγή γενικά, και στη βελτίωση των υλικών συνθηκών της ζωής. Γιατί είναι γνωστό ότι ή σύγχρονη Παιδαγωγική, αφού αποδεσμεύτηκε από τη φιλοσοφικοθεολογική σκέψη, περνά

τώρα το στάδιο της «εφηβείας» της. Πολύ περισσότερο ή ολοκληρωτική και ή εκκοσμικευμένη παιδαγωγική, θα πρέπει να περνά το στάδιο της «νηπιακής» της ηλικίας.

Ό Άλεξ. Κοσμόπουλος θα μᾶς πει ότι παρουσιάζεται με την έντονη τάση να χειραφετηθει από το φιλοσοφικο - παιδαγωγικό παρελθόν, ενώ παράλληλα δέχεται με εύχαρίστηση τη μεταβολή της σε πειραματική έπιστήμη της άγωγής του νέου ανθρώπου. Σ' αυτό το στάδιο των κλονισμών, των απογοητεύσεων (θα το παρατηρήσουμε και στα προβλήματα τα παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά που διαθέτουν οι διακλαδικό σοσιαλιστές έπιστήμονες στο πιο πάνω έργο τους) και των άγνων περιπλανήσεων της Παιδαγωγικής. Αυτή τη μεταβατική της προσπάθεια, τη διακατέχουν προβλήματα διαλογισμού: «Τώρα που γίνομαι έπιστήμη του ανθρώπου, αυτής της μυστηριακής ύπαρξης, θα μπορούσα ποτέ να γίνω «άκριβής έπιστήμη»;». Μήπως ό προσορισμός μου είναι ή αυτοδιαφύλαξη μου από τον έγκλωβισμό σε ψυχρούς λογικούς λαβύρινθους, αφού αποδέχομαι την αναγκαία έπιστημονικοποίησή μου»²⁵.

Και τέλος, τώρα που δέν είμαι πια κάτω από την κηδεμονία της Φιλοσοφίας, ποιός θα μου πει γιατί ύπάρχω, τί είναι άνθρωπος, γιατί τον παιδαγωγώ και σε τί τον κατευθύνω; Ό Πολύβιος θα εκφράσει αυτόν τον προβληματισμό περισσότερο περιεκτικά: «Πώς γάρ άρξασθαι τινι καλῶς οἶόν τε μη προσπεριλαβόντα τῷ νῷ την συντέλειαν της έπιβολής, μηδὲ γινώσκοντι πού και προς τί και τίνος χάριν επιβάλλεται τούτο ποιείν;»²⁶.

Για να είναι λοιπόν άκοπη και ανώδυνη ή πορεία της Παιδαγωγικής, θα πρέπει να συναντηθει με τη θρησκεία και ιδιαίτερα με το Χριστιανισμό, συνάντηση που θα είναι λυτρωτική γι' αυτήν. Χρέος των χριστιανών είναι να βοηθήσουν σ' αυτήν, διότι από κει θα διδαχθει το σκοπό και το νόημα της ζωής και στη συνέχεια θα μπορέσει να προσανατολίσει τους στόχους και το έργο της προς τον πραγματικά «νέον άνθρωπο» της νέας κοινωνίας.

Μ' ένα λόγο το πρόβλημα της παιδείας του «νέου ανθρώπου» συνδέεται με το ύψιστο νόημα της ζωής. «Παιδεία χωρισμένη από την αγιότητα... γίνεται τραγική. Διότι εάν ή παιδεία δέν αποκαλύπτει στον άνθρωπο το ύψιστο νόημα της ζωής, σε τί άραγε χρησιμεύει;... Είναι προτιμότερο τότε να είναι κανείς τίγρης μέσα στη ζούγκλα και λιοντάρι στην έρημο, παρά άνθρωπος στερημένος της όρθής και Άγιας Παι-

22. Γιατί δέν είμαι άθεος, έκδ. ΖΩΗ, 1976, σ. 173-174.

23. Κων. Γ ρ η γ ο ρ ι ά δ ο υ, «Χριστιανική Ήθική», Ο.Ε.Δ.Β., Άθήνα 1980, σ. 47-49.

24. Σημειώσεις διατριβής Γεωργίου Μαρνέλλου «Η επίδραση του Άγιου Νικόδημου του Άγιορείτου στην ιστορία της Άγωγής στην Έλλάδα», στα γαλλικά. Περιοδ. «Υδωρ εκ Πέτρας», 1982 - 84.

25. Άλεξ. Κο σ μ ό π ο υ λ ο υ, Πρόλογος στο βιβλίο του π. Βασιλείου Ζεγγκόφου «Προβλήματα Όρθόδοξου Θεωρήσεως της Άγωγής».

26. Πολ. Ιστορία, βιβλ. Ε' κ. 32.

δείας», λέει ὁ Ὁρθόδοξος Θεολόγος ἀείμνηστος π. Ἰουστίνος Πόποβιτς²⁷.

Τὸ ἴδιο περίπου πρόβλημα θέτει ὁ Γεώργιος Μελέτης: «Ὁ ἄνθρωπος χωρὶς Θεοῦ δὲν εἶναι πιά ἄνθρωπος. Τί εἶναι; Οὔτε καὶ ὁ ἴδιος γνωρίζει. Εἶναι θηρίο; Εἶναι τέρας; Κάτι χειρότερο. Καὶ ἀπὸ τὰ θηρία χειρότερος. Γιατί εἶναι κάτι ἀφύσικο, κάτι ποὺ ἔχει ξεφύγει ἀπὸ τὰ φυσιολογικά του πλαίσια καὶ ἔχει διαστραφεῖ. Ἐχει διαστραφεῖ καὶ γι' αὐτὸ ἔχει στραφεῖ πρῶτα ἐναντίον τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ὕστερα ἐναντίον ὄλων τῶν ἄλλων. Καταντάει πιά κἄνθρωπος ἐναντίον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ» ὅπως ἔγραφε ὁ Gabriel Marcel. Μᾶς ὑπεθυμίζει τὰ λόγια τοῦ Ντοστογιέφσκυ: «Ἄν δὲν ὑπάρχει Θεός, τότε τὸ πᾶν ἐπιτρέπεται»²⁸.

Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ νέος Ἀδάμ, ὁ νέος ἄνθρωπος ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ὁ πρῶτος ἦταν χοϊκός, ὁ δεύτερος οὐράνιος (ἀνθρωπολογία Ἀποστ. Παύλου καὶ Ἀγ. Εἰρηναίου Λουγδούνου). Ὁ Θεάνθρωπος δέιχνει στὴ μεταμόρφωσή του τὸ ἀληθινὸ μεταμορφωμένο πρόσωπο ποὺ μπορεῖ ν' ἀποκτήσει ὁ ἀληθινὰ ἐν Χριστῷ νέος ἄνθρωπος, τῆς νέας μεταπτωτικῆς ἐποχῆς, τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς. Δὲν ἔφερε ὁ Χριστὸς ἀπλῶς ἓνα πρόγραμμα ζωῆς, ἔφερε μιὰ νέα ζωὴ. «Θέλησε νὰ ἀλλάξει ὄχι τὰ συστήματα, ἀλλὰ τοὺς ἴδιους τοὺς ἀνθρώπους, νὰ μεταμορφώσει τὶς καρδιές καὶ ἔτσι μὲ νέους καὶ ἀναγεννημένους ἀνθρώπους νὰ οἰκοδομήσει μιὰ νέα κοινωνία. Ἦξερε πολὺ καλά, ὅτι ὀποιαδήποτε ἀλλαγὴ, μεταρρύθμιση ἢ ἐπανάσταση, ποὺ δὲν ἀλλάζει καὶ δὲν μεταμορφώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν ἀνακαινίζει καὶ δὲν ἐξαγνίζει τὴν καρδιά του, εἶναι ματαιοπονία καὶ αὐταπάτη. Χωρὶς τὴν ἐπανάσταση μέσα στὴν καρδιά τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἐπιφανειακά, προσωρινά, καὶ ἀσήμαντα»²⁹. Τί σημαίνει «Νέα ζωὴ», γιὰ τὸν Χριστιανισμό, λοιπὸν;

Ὁ ἴδιος συγγραφέας θὰ μᾶς δώσει τὴν ἀπάντηση. «Μιὰ ζωὴ ἀληθινὰ πρωτοποριακὴ, μιὰ ζωὴ ἀπαιτητικὴ... μιὰ νέα ζωὴ, ποὺ παρομοιάζεται ἄλλοτε μὲ φωτιὰ ποὺ πυρπολεῖ τὰ φρύγανα τῆς ὑποκρισίας καὶ τοῦ φαρισαϊσμοῦ ἄλλοτε μὲ κρασί νεο καὶ δυνατὸ γιὰ νέους καὶ ἀναγεννημένους ἀνθρώπους, ἄλλοτε μὲ ζύμη ποὺ ζυμώνει μυστικά ἀλλὰ δυναμικὰ ὅλο τὸ κοινωνικὸ φύραμα, ἄλλοτε μὲ ἀλάτι ποὺ συγκρατεῖ ἀπὸ τὴ σήψη καὶ τὴν ἀποσύνθεση τὴν κοινωνία καὶ ἄλλοτε μὲ φῶς ποὺ ἀκτινοβολεῖ σ' ἓνα κόσμο σκοτεινὸ» (ἴδιο σ. 108).

27. Ἰουστίνου Πόποβιτς, «Ἄνθρωπος καὶ Θεάνθρωπος», Μετάφρ. ἱερ. Ἀθ. Γιάδτιτς, Ἐκδ. «Ἀστὴρ», 1969, σ. 62-76.

28. Γιατί δὲν εἶμαι Μαρξιστῆς, σελ. 83.

29. Γιατί δὲν εἶμαι Μαρξιστῆς, σελ. 107.

Ἡ Παιδαγωγικὴ λοιπὸν τοῦ «νέου ἀνθρώπου» θὰ πρέπει νὰ δεχτεῖ τὴν ψυχολογικὴ καὶ θεολογικὴ ἀνθρωπολογία (τέτοια ἢ χριστιανικὴ Βιβλικὴ καὶ Πατερικὴ ἀνθρωπολογία τῶν Πατέρων καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Νικόδημου τοῦ Ἀγιορείτη), ν' ἀναγνωρίσει μὲ τὴν ἐνδοσκοπικὴ μέθοδο καὶ μὲ τὴν ψυχολογία τοῦ βάθους τὰ ὑποσυνείδητα κίνητρα, τὴν ἀλήθεια τῆς πτώσης, τὴ μυστικὴ θραύση τοῦ ἀνθρώπινου εἶναι, τὴν ἐξασθένηση τῆς πνευματικῆς εἰκόνας καὶ νὰ προσπαθήσει νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀνάγκη νὰ ἀναγεννηθεῖ καὶ νὰ μορφωθεῖ.

Νὰ γιατί ἡ ἰδέα τοῦ «νέου ἀνθρώπου» εἶναι μιὰ ἔννοια παράδοξη γιὰ τὴν ἀθεϊστικὴ συνείδηση τοῦ Εὐρωπαϊοῦ, ἐκεῖνου ποὺ καθημερινὰ ἀποχριστιανοποιεῖται καὶ προσπαθεῖ νὰ ζήσει χωρὶς Θεοῦ (ἄ-θεός). Ἐξἄλλου, ἀφοῦ καὶ ὁ Μαρξισμὸς καὶ ὁ Καπιταλισμὸς ἀρνοῦνται τὴ μεταφυσικὴ καταξίωση τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι φυσικὸ νὰ μὴν μποροῦν νὰ πετύχουν μὲ τ' ἀνθρωποκεντρικὰ τους συστήματα ὄντολογικὴ ἀλλοίωση καὶ προσωποποίηση τοῦ ἀνθρώπου. Πῶς θὰ δημιουργήσουν νέον ἄνθρωπο, χωρὶς νὰ δημιουργήσουν τὸ πρόσωπό του, ἀφοῦ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ὁ Καπιταλισμὸς τὸν ἀφήνει στὴν ἀτομοκρατία³⁰, σ' ἓνα ἄκρατο μονισμό ποὺ καθιλώνει τὴν ὑπαρξὴ στοῦ κρίσιμο σημεῖο τοῦ μηδενός, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Μαρξισμὸς ρίχνει τὸν ἄνθρωπο μὲς τὴν ἀνώνυμη μάζα, στοῦ ἀπρόσωπο σύνολο; (ἴδιο).

Νὰ γιατί, σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἡ ἰδέα τοῦ «νέου ἀνθρώπου», μπορεῖ νὰ ἐφαρμοστεῖ ἀληθινὰ μόνο σὲ χριστιανικὴ βάση. «Δὲν πρόκειται ἐδῶ μόνο γιὰ μιὰ νέα ὀργάνωση τῆς κοινωνίας, πρόκειται γιὰ μιὰ νέα δομὴ τοῦ ὄντος, τοῦ προβλήματος ἑνὸς νέου ἀνθρώπου. Καὶ γιὰ νὰ δημιουργήσουμε αὐτὸν τὸν νέο ἄνθρωπο, ἐπιβάλλεται ν' ἀκολουθήσουμε δρόμους διάφορους ἀπὸ τὸ μηχανιστικὸ ποὺ ἀκολουθοῦμε, ἐπιβάλλεται μιὰ πνευματικὴ ἐπανεκπαίδευση, μιὰ ἀνακαινίωση τοῦ πνεύματος»³¹.

Γιατί στὴ βάση αὐτὴ σημαίνει πραγματικὴ ἀνανέωση, πνευματικὴ ἀναγέννηση, δικαίωση καὶ νεότης τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς. Σημαίνει λειτουργία ὄρειοποίησης τοῦ ἀνθρώπου, καλλιέργεια καὶ μεταλλαγὴ τῶν καταστάσεων ποὺ ἐνυπάρχουν δυναμικὰ στὸν νέο ἄνθρωπο, σὲ «καινῆς κτίσεως» ἄνθρωπο, ἀναπλασμένο, ὑπαρξιακὰ καταρτισμένο, καλλιεργημένο καὶ φωτισμέ-

30. Ἀρχιμ. Νεκταρίου Χατζημιχάλη (νῦν Μητροπολ. Καλύμνου), ὁμιλία στὰ ἐγκαίνια τοῦ Κέντρου Μελέτης Ὁρθοδόξου Πολιτισμοῦ, στοῦ περιοδικοῦ ΓΔΩΡ ἐκ ΠΕΤΡΑΣ, ἐκδ. Κ. Μ. Ὁρθοδ. Πολιτισμοῦ, Ἅγιος Νικόλαος Κρήτης, ἔτος 1978.

31. Νικόλ. Μπεντιάγιεφ, «Μαρξισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς», σελ. 44-45.

νο. Κι ακόμα διότι ή πραγματική έφηβεία τής ψυχής —αυτή ή άτέλειωτη άνοιξη— αρχίζει με τó βάπτισμα, ξετυλίγεται διά μέσου τής ζωής και τών άγιαστικών μυστηρίων τής Έκκλησίας.

Ό πατήρ Ζενγκόφσκυ πίστευε ότι, παρ' όλη τήν κρίση τού νέου άνθρώπου και τής άγωγής του και παρ'α τούς σύγχρονους ισχυρισμούς πάνω στην έννοια «νέος άνθρωπος», είμαστε ύποχρεωμένοι να διαπιστώσουμε ένα πράγμα: Ότι, παρ' όλη τή σκληρότητα τής καρδιάς τών συγχρόνων μας, παρ'α τόν πνευματικό τους έξευτελισμό και τήν έγκατάλειψη τού Χριστιανισμού από τούς παιδαγωγούς, ή καρδιά τους συνεχίζει να ζει, έστω και ύποσυνείδητα, από μερικά ψυχία, τού χριστιανικού μηνύματος, όσο κι αν αυτά παρουσιάζονται περιορισμένα και παραλλαγμένα, παράδειγμα άποτελεί ό όρος «νέος άνθρωπος».

Όσα λοιπόν λέγονται για τόν νέον άνθρωπο δέν είναι μάταια, από μι'ας άλλης άπόψεως, ούτε χωρίς νόημα. Η σημερινή κοινωνία, ό σύγχρονος κόσμος, έχει πράγματι τήν ανάγκη ενός «νέου άνθρώπου» και κατά τόν Άπόστολο Παύλο «οΐδαμεν γάρ ότι π'ασα ή κτίσις συστενάζει και συνωδίνει άχρι τού νυν» (Ρωμ. ια' 22). Όσοσο ό άνθρωπος έχει «έν δυνάμει» τήν έφεση και τις προϋποθέσεις να γίνει «νέος», όχι ρυθμίζοντας τή διαγωγή του, ούτε αλλάζοντας περιβάλλον, ούτε άκόμη μόνο με τήν άγωγή και τήν παιδεία, με τήν ξερή δηλαδή έναποθήρευση «γλωσσολογικής» και «γνωσολογικής» ύλης, αλλά με τήν ελεύθερη οικειοποίηση τής χάρις τού Άγίου Πνεύματος³².

Αυτά μπορεί να συμβοϋν σήμερα, μόνο μέσα στον χ'ωρο τού Χριστιανισμού. Ό Νικολ. Μπερντιάγιεφ απευθύνει με τα παρακάτω λόγια έκκληση στον Χριστιανισμό γι' αυτή του τήν εϋθύνη: «Σήμερα ό Χριστιανισμός έχει χρέος να υπερασπιστεί ξανά τó άνθρώπινο πρόσωπο, τήν άκραιότητα τής μορφής του που άκόμα μι'α φορ'ά άπειλείται από τή δαιμονολατρεία: από τή συνεργασία τών παλιών κοσμικών δυνάμεων και τών νέων δυνάμεων τής τεχνικής. Μόνο ό ανακαινισμένος χριστιανός θα μπορούσε να σταθει στο ύψος ενός τέτοιου έργου»³³.

Στό χ'ωρο τού Χριστιανισμού πραγματικά βρισκεται τó οϋσιαστικό, τó «ένός έστι χρεία» τó αληθινά και υπαρξιακά νέο, ή αλώβητη και πάντα επίκαιρη καθολική (όρθόδοξη) και αιώνια αλήθεια. Τα στοιχεία αυτά είναι εκείνα που διαφυλάσσονται στην Όρθόδοξη Παράδοση, ή όποια καλεί τήν ιστορία σε αυτο-

συνειδησία. Έδώ ύπάρχει ή αποκατάσταση κάθε πλάνης οϋτοπιστικής ιδεολογίας, όλων τών παραπλανητικών ελπίδων που επαγγέλλονται τα άνθρωποκεντρικά και άθειςτικά συστήματα για τή δημιουργία ενός «νέου άνθρώπου». Εκείνα που όχι μόνο δέν μπόρεσαν να καλύτερέσουν τήν άνθρώπινη ύπαρξη με τήν κοινωνία τής αφθονίας, αλλά όδηγήθηκαν στο μηδέν, εκπίπτοντας υπαρκτικά σε κατάσταση φυσικής άτομικότητας.

Στή θρησκεία λοιπόν και ιδιαίτερα στην αποκεκλυμένη θρησκεία, τόν Χριστιανισμό βρισκεται τó οϋσιαστικό, τó αληθινό και ή μεγάλη εϋθύνη. Και τούτο, όπως λέγει ένας σύγχρονος Πατέρας τής Όρθόδοξης Έκκλησίας ό π. Γ. Φλωρόφσκυ (1980[†]), διότι ή Έκκλησία μας δέν είναι στατική, αλλά Έκκλησία έξόδου και παράδοση ζωντανή, που πορεύεται δυναμικά προς τήν ανακαινιση τού κόσμου και τή θέωση τού άνθρώπου. Και τούτο, άκόμη, όπως διαλαλει ένας μεγάλος νηπτικός Πατέρας τής αρχαίας Έκκλησίας (4ος μ.Χ.), βαθύς γνώστης τής ψυχοπνευματικής φύσεως τού άνθρώπου και αληθινά «μορφωμένος άνθρωπος» (άγιότητα - αληθινή παιδεία και μόρφωση, νέος αναγεννημένος άνθρωπος, «καινή κτίσις», «καινή φύσις», «καινή ζωή», μεταμορφωμένο πρόσωπο), ό Άγιος Μακάριος ό Αιγύπτιος, διότι «ούκ έν σχήματι και τύποις έξωτέρους ή άλλοίωσις τών χριστιανών ύπάρχει... Έν γάρ τού νοός ανακαινώσει και τή τών λογισμών ειρήνη και τή τού Κυρίου άγάπη και οϋρανίω έρωτι ή καινή κτίσις τών χριστιανών, πάντων άνθρώπων τού κόσμου διαφέρει. Διό και ή έλευσις τού Κυρίου γέγονε».

(Τέλος)

Πρωτοπρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ε. ΜΑΡΝΕΛΛΟΣ
Σχολάρχης Έκκλ. Γυμνασίου - Λυκείου Κρήτης

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοϋνται οι συνδρομητές τών περιοδικών «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» και «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε άλλαγή τής διευθύνσεώς τους να τή γνωρίζουν άμέσως στα Γραφεία τών Περιοδικών, Ίωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Άθήνα, αναφέροντας άπαραίτητα και τήν παλαιά τους διεύθυνση, για να γίνεται κανονικά ή άποστολή τών Περιοδικών.

32. Γεωργίου Μαρνέλλου, άρθρο «Τό νόημα τής παιδείας ή τó νόημα τής ζωής», Οικογενειακόν Βήμα, Παρίσι, έτος ΙΓ' άρ. σ. 153, Νοεμ. 1974.

33. «Μαρξισμός και Χριστιανισμός», σελ. 47.

Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΩΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΣΠΑΡΤΗΣ*

(14ος αιώνας)

Μεταξύ των μεγαλύτερων γνωστών τραπέζων σημειώνω προχειρώς τὰ «ἀριστητήρια» των μονῶν Μεγίστης Λαύρας καὶ Δοχειαρίου τοῦ Ἁθῶ πού ἔχουν ἀντίστοιχα 24,50 μ. καὶ 26 μέτρα μήκος. Ἐλάχιστα μεγαλύτερη εἶναι ἡ τράπεζα τῆς μονῆς ὁσίου Λουκά Βουωτίας (26,80 μ.). Καὶ ἡ μεγαλύτερη ὄλων των ἑλληνικῶν μοναστηριακῶν τραπέζων τῆς βυζαντινῆς περιόδου εἶναι ἐκείνη τῆς μονῆς Δαφνίου Ἀθηνῶν. Ἔχει μήκος 28,70 μ.!

Ἐπομένως ἡ τράπεζα τῆς μονῆς ἁγίων Τεσσαράκοντα Λακωνίας ἀνήκει στίς μεγάλες μοναστηριακές τράπεζες. Αὐτὸ γίνεται περισσότερο ἀντιληπτό, ἂν σημειωθῇ ὅτι δύο λαμπρὰ μοναστήρια τοῦ γειτονικοῦ Μυστρά (κτίσματα κατ' ἐξοχὴν παλαιολογείου ἐποχῆς, σύγχρονα πρὸς τὸ ἐξεταζόμενο), οἱ μονές Βροντοχίου καὶ ἁγίας Σοφίας, ἔχουν τράπεζες μικρότερες σὲ μήκος ἀπὸ τὴν ἡμέτερη. Συγκεκριμένα τῆς μονῆς Βροντοχίου ἔχει μήκος 13 καὶ πλάτος 5 μέτρα. Καὶ τῆς ἁγίας Σοφίας Μυστρά ἔχει μήκος 13,20 μ. καὶ πλάτος 4,67 μ. Ἐνδεικτικὸ στοιχεῖο πού φανερώνει τὴν ἀκμὴ τοῦ ἐξεταζομένου Σπαρτιατικοῦ κοινοβίου. Καὶ ἐπιμέσως τὸν μεγάλο ἀριθμὸ των μοναχῶν πού ἐφησυχάζαν σ' αὐτὸ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ ἑλληνικοῦ Βυζαντίου¹⁸.

Τὸ ὕψος ἐξ ἄλλου τῆς τραπέζης εἶναι μικρὸ. Ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ γνωστὰ βυζαντινὰ μέτρα. Πράγματι, μετρούμενο ἀπὸ τὸ σημερινὸ δάπεδο μέχρι τὸ κέντρο τῆς θολωτῆς ὀροφῆς, κυμαίνεται ἀπὸ 3,18 μ. ἕως 3,37 μ. Ἡ διακύμανσις ὀφείλεται στὴ διαμόρφωσις τοῦ σημερινοῦ δαπέδου πού εἶναι μεταγενέστερο.

Τὸ δάπεδο κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος του (σὲ μήκος 10,45 μ.) εἶναι ξύλινο¹⁹. Κατασκευασμένο ἀπὸ κυπαρίσσια, πού πανύψηλα ἀφθονοῦν στὴν περιοχὴ. Στὸ δυτικὸ ὑπόλοιπο τμήμα του (μήκους 5,17 μ.) εἶναι πλακόστρωτο.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 422 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

18. Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι τὸ «Μετόχιον» τότε (14ος καὶ 15ος αἰῶνες) τῆς ἀρχικῆς μονῆς πού διέθετε τὴν μεγάλη αὐτὴ τράπεζα ἐξυπηρετοῦσε οὐσιαστικὰ τίς ἀνάγκες τῆς δυσπρόσιτης κυρίας ὁμώνυμης μονῆς, ἡ ὁποία ἐστερεῖτο, ὡς γνωστὸν, χώρων ὑποδοχῆς καὶ φιλοξενίας. Ἐπομένως κατὰ τίς μεγάλες ἐορτές καὶ πανηγύρεις εὐλογον ἦταν ἡ μονὴ νὰ χρησιμοποιεῖ τὴν τράπεζα τοῦ γειτονικοῦ τῆς Μετοχίου.

19. Οἱ ξύλινες σανίδες τοῦ δαπέδου ἔχουν μήκος 1,90 μ. καὶ πλάτος 0,20 μ. περίπου.

2. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ - ΑΨΙΔΑ.

Οἱ τράπεζες των βυζαντινῶν μονῶν δευθύνονται συνήθως ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Ὅπως καὶ οἱ ὀρθόδοξοι ναοί. Ἀπολήγουν δὲ σὲ ἀψίδα. Ἄλλοτε μεγάλη, ἐξωτερικὴ. Ἄλλοτε μικρὴ, ἐσωτερικὴ. Ἐξαίρεσι καὶ πάλι σημειώνουν πολλές ἀπὸ τίς τράπεζες των μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Σ' αὐτὲς ἔχουμε συνήθως ἀντίθετο προσανατολισμὸ, ὅπως καὶ διαφορετικὸ σχῆμα. Ὡραία σχέδια Ἀγιορειτικῶν τραπέζων, ἐμπλουτισμένα μὲ πολυτιμὲς ἐπιτόπιες παρατηρήσεις, δημοσίευσε πρὸ ἐξήντα καὶ πλέον ἐτῶν (1926) ὁ διαπρεπὴς Ἕλληνας βυζαντινολόγος Ἀναστάσιος Ὀρλάνδος († 1979) στὸ κλασσικὸ ἔργο του «Μοναστηριακὴ ἀρχιτεκτονικὴ»²⁰. Εἶναι γνωστὸ πάντως, ὅτι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ των μονῶν τοῦ Ἁθῶ γενικὰ ἀκολουθεῖ δικὴ τῆς ιδιότυπη τεχνοτροπία. Τὰ κτίσματά τῆς πραγματικὰ ἐμφανίζουν μιὰ ἰδιαιτερότητα ἐντελῶς ξεχωριστή.

Ἡ τράπεζα των ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων εἶναι κανονικὰ προσανατολισμένη. Δευθύνεται δηλαδὴ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Ἀπολήγει δὲ σὲ μικρὴ ἀ ψ ἰ δ α, ἡ ὁποία ἐγγράφεται στὸ πᾶχος τοῦ τοίχου τῆς ἀνατολικῆς στενῆς πλευρᾶς. Δὲν εἶναι ἐπομένως ἐξωτερικῶς ὀρατὴ.

Πράγματι, πρόκειται γιὰ μικρὴ ἀλλὰ ὠραία ἐσωτερικὴ ἀψίδα. Ἔχει ὕψος 2,20 μ., τόξο 1,03 μ. καὶ θέλος 0,50 μ. Ἔχει ἀνοιγῆ σὲ ὕψος 0,95 μ. ἀπὸ τὸ σημερινὸ δάπεδο. Μὲ τὴν ἀληθινὰ ἐκφραστικὴ, ἀλλὰ ἐντελῶς πρωτότυπη σὰν σύλληψι καὶ ἐκτέλεσι τοιχογραφία—γιὰ τὴν ὁποία θὰ γίνῃ σὲ εἰδικὴ παράγραφο λόγος—ἐμφανίζει εἰκόνα ὑποδλητικὴ.

Σήμερα τὴν τράπεζα διασπᾶ νεώτερο κακότεχνο λεπτὸ διαχώρισμα. Ἔχει πᾶχος μόλις 0,18 μ. Εἶναι κατασκευασμένο πρόχειρα ἀπὸ εὐτελεῖ διπλὴ σειρά καλαμιῶν, ἐπιχρισμένων μὲ ἀσβέστι. Τὸ διατρυπᾶ στὸ μέσον περίπου, καὶ πρὸς νότον, θύρα ὕψους 2 μέτρων καὶ ἀνοιγματος 0,73 μ. Στηρίζεται σὲ ξύλινες δοκοὺς. Μιᾶς ὀριζοντίου, δύο καθέτων (διαστάσεων 0,15X0,07 μ. περίπου). Ἡ ξύλινη θύρα δὲν ὑπάρχει σήμερα.

20. Βλ. Ἀναστάσιου Ὀρλάνδου, Μοναστηριακὴ ἀρχιτεκτονικὴ (κείμενα καὶ σχέδια), δευτέρα ἐκδοσις ἠδὲ ἡμετέρη. Ἀθήνα 1958, σσ. 43-60, ὅπου γίνεται εἰδικὸς λόγος γιὰ τίς τράπεζες των βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν μονῶν γενικὰ.

Τὸ μεταγενέστερο αὐτὸ μεσότοιχο ἀπέχει 10,45 μ. ἀπὸ τὴν ἀψίδα τῆς τραπέζης. Δημιουργεῖται ἔτσι αὐθαίρετα ἓνας ἰδιαίτερος χώρος (μῆκους 5,20 μ.) μεταξὺ τραπέζης καὶ ἐστίας. Ἐκ πρώτης ὄψεως δίνει τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀποτελοῦσε ἐνδεχομένως τὸ ὄψοφυλάκιον τῆς μονῆς. Δηλαδή τὴν βοηθητικὴ ἀποθήκη τροφίμων τῆς ἐστίας (μαγειρείου), ἡ ὁποία κατὰ κανόνα παρεμβάλλονταν πράγματι μεταξὺ τραπέζης καὶ ἐστίας. Αὐτὸ κυρίως γινόταν γιὰ λόγους προστασίας τῆς πρώτης ἀπὸ κίνδυνον ἐκρήξεως πυρκαγιάς στὸ μαγειρεῖο²¹. Κάτι πὺ εὐκόλα μποροῦσε νὰ συμῶθῃ, ὅταν ληφθῆ ὑπόψιν ὅτι τὰ μοναστήρια τὴν μακρινὴ ἐκείνη ἐποχὴ εἶχαν ὑποτυπώδη μέσα²².

Στὴν περίπτωσι τῶν ἀγίων Τεσσαράκοντα ὅμως δὲν πρόκειται περὶ ὄψοφυλακίου. Ἡ αἶθουσα τῆς τραπέζης χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία ἦταν ἐξ ἀρχῆς ἐνιαία. Σὲ ὁλόκληρον τὸ ἐκ 15,80 μ. μῆκος τῆς. Τοῦτο ἄλλωστε μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὰ συνεχόμενα πεζούλια σὲ ὅλο τὸ παραπάνω μῆκος. Τὸ κακότεχνο διαχώρισμα ἀποτελεῖ ξένο σῶμα. Στοιχεῖο πὺ δάναυσα ἀλλοιώνει τὴν ἀρχικὴ μορφή τοῦ χώρου. Καὶ πρέπει φυσικὰ τὸ ταχύτερο νὰ κατεδαφισθῆ, γιὰ νὰ ἐπανεύρει ἢ τράπεζα τὴν ἀρχικὴ ἐνιαία μορφή τῆς. Καὶ νὰ ἀνακτήσει τὴν παλαιὰ αἰσθητικὴ τῆς πληρότητα.

3. ΤΟΙΧΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΡΟΦΗ ΤΟΥ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ.

Τὸ βυζαντινὸ αὐτὸ κτίσμα πὺ ἄλλοτε ἐστεγάζε τὴν ἀρχαία τράπεζα καὶ τὴν ἐστία τῆς μονῆς, θεωρούμενο ἀπὸ ἄποψιν δομικὴ, εἶναι πράγματι κτίριο ἐξαιρετικῆς κατασκευῆς. Μὲ ἰδιαίτερα ἰσχυρὴ ὄπισιν. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε καὶ διατηρήθηκε σὲ καλὴ κατὰστασι παρὰ τὴν μακρινὴν διαδρομὴ τῶν αἰώνων. Καὶ τίς ἀλλεπάλληλες πυρπολήσεις καὶ καταστροφῆς ποικιλιωγῶμων ἐπιδρῶμένων. Εἶναι γνωστὸν ὅτι: τὸ 1826, στὴ διάρκεια τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως, πυρπολήθηκε τὸ μοναστήρι ἀπὸ τίς ὀρδῆς τοῦ Ἰμβραήμ. Ἀλλὰ καὶ στίς 29 Νοεμβρίου 1943 πυρπολήθηκε καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν

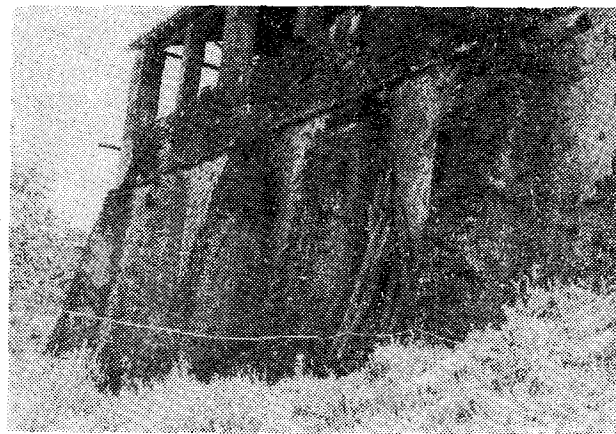
21. Τὴν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται περὶ ὄψοφυλακίου ἐσημάτισε καὶ ὁ γράφων, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἐπεσεκέρθη τὸ κτίσμα κατὰ τὴν διαπραγματεύσει τοῦ Φωτανάματος τῆς μονῆς ἀγίων Τεσσαράκοντα Σπάρτης (βλ. μν. ἔ., σ. 13). Φυσικὰ ἡ προσεκτικὴ ἔρευνα ἀπέδειξε τὸ ἐνιαῖο τοῦ κτίσματος.

22. Περὶ ὄψοφυλακίου βλ. κυρίως τὸ εἰδικὸ ἔργο τοῦ γνωστοῦ Βυζαντινολόγου Μιχαήλ Γκητάκου, Ἐὰ ἀποτελοῦντα τὸ ἀρχιτεκτονικὸν πλαίσιον τῶν μονῶν μοναστηριακὰ κτίσματα, ἀνάτυπον ἐκ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Ἐργυκλοπαιδείας, Ἀθῆναι. Ἐπίσης βλ. Κωνσταντίνου Ἐενογιάννη, Τὸ μοναστήρι τοῦ ἀγίου Γεωργίου Κουταλά εἰς τὸν Ἰμμητό, ἐκδόσεις ἱερᾶς μονῆς Πετράκη, β' ἐκδόσις βελτιωμένη, Ἀθῆναι 1983, σσ. 64-67.

23. Ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 64.

κατακτητῶν²⁴. Ὅμως ἄντεξε. Ὅπως ἄντεξε ἐπίσης καὶ στίς φοδερῆς δοκιμασίες τῶν σεισμῶν πὺ ἐπανειλημμένα συνεκλόνησαν τὴν περιοχὴ. Ἰδιαίτερα τὸν φοδερὸ σεισμὸ τοῦ 1886, πρὶν ἀπὸ ἓνα περίπου αἶωνα.

Τὸ πάθος τῶν τοιχωμάτων τοῦ κτίσματος παρουσιάζει τὴν ἀκόλουθη ὁμοιότυπη σχεδὸν εἰκόνα:

Αἱ ἀντηρίδες τῆς Β. ἐξωτερικῆς πλευρᾶς.

Ἡ βορεινὴ μακρὰ ἐξωτερικὴ πλευρὰ ἔχει πᾶχος 0,75 μ. Τὸ ἴδιο πᾶχος (0,75 μ.) ἔχει καὶ ἡ ἀντίστοιχη νοτιὰ μακρὰ πλευρὰ, ἡ ὁποία ὅμως σήμερα εἶναι ἐσωτερικὴ. Γεγονὸς πὺ ἀποτελεῖ μία ἐπὶ πλεόν ἔνδειξι, ὅτι ἀρχικὰ τράπεζα καὶ ἐστία ἀποτελοῦσαν ἰδιαίτερο κτίριο, ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο μοναστήρι (Μετόχι τότε τῆς ἀρχικῆς δυσπρόσιτης μονῆς τοῦ 13ου αἰῶνος). Καὶ μόνο ὕστερα ἀπὸ ἓνα περίπου αἶωνα, περὶ τὸ 1400, κατασκευάσθηκε ἡ δεῦτερη σειρὰ πὺ σήμερα, ἔπειτα καὶ ἀπὸ τὴν τελικὴ προσθήκη καὶ τῆς τρίτης παράλληλης σειρᾶς κελλιῶν τῆς Β. πτέρυγας (1697), εἶναι κλειστὴ. Ἐσωτερικὴ. Ἐτσι ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἐπιδέξις ἐκεῖνος ἀρχιτέκτονας θέλησε ἐξ ἴσου νὰ ὀπλίσει τίς δύο μακρῆς πλευρῆς τοῦ κτίσματος. Εὐλόγως. Ἀφοῦ καὶ οἱ δύο τὸν 14ο αἶωνα ἦταν ἐξωτερικῆς.

Τὸ ἴδιο πᾶχος (0,75 μ.) ἔχει τὸ τοίχωμα καὶ τῆς ἀνατολικῆς στενῆς πλευρᾶς. Κατὰ λογικὴ συνέπεια. Διότι καὶ ἡ πλευρὰ αὐτὴ τῆς τραπέζης εἶναι ἐπίσης ἐξωτερικὴ. Καὶ μόνο στὴ δυτικὴ στενὴ πλευρὰ ὁ ἀγνωστος ἐκεῖνος «μαῖστωρ» (ἔτσι ὀνομάζαν οἱ βυζαντινοὶ τοὺς ἀρχιτέκτονες τῆς ἐποχῆς) ἔδωσε πᾶχος 0,60 μ. Δηλαδή μικρότερο τῶν τριῶν ἄλλων. Διότι μόνη ἡ

24. Τὸ μοναστήρι πυρπολήθηκε ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων κατοχῆς στίς 29 Νοεμβρίου 1943. Ἡμέρα Δευτέρα καὶ ὥρα 8η πρωινῆ, κατὰ τὴν ἀκριβῆ σημείωσι πὺ ὑπάρχει στὸ ἡμερολόγιο τῆς ἱστορικῆς μονῆς.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΩΣ ΕΝΟΠΙΟΙΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

(Κατά τὸν Σπυρίδωνα Ζαμπέλιο)

Ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος (1815-1881) ἔχει χαρακτηρισθεῖ ἀπὸ τὸ σύνολο σχεδὸν τῶν μελετητῶν τοῦ ἔργου του, ὡς ὁ πρῶτος Ἑλληνας ἱστορικός¹, ὁ ὁποῖος διακήρυξε τὴν διαχρονικὴ ἐνότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀποκαθιστώντας τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία στὴ θέση ποῦ πραγματικὰ τῆς ἀνήκει, τοῦ συνδυετικῆ κρίκου δηλαδὴ ἀνάμεσα στὸν ἀρχαῖο καὶ στὸ νέο Ἑλληνισμό. Ὁ ἱστορικός ὑποστηρίζει ὅτι κατὰ τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ὁ Ἑλληνισμὸς διαφυλάχθηκε καὶ ἐπέζησε χάρις σὲ μερικὲς ἐνοποιεῖς δυνάμεις: α) Τὴν μοναρχία, β) Τὴν ἐκκλησία, γ) Τὸ λαϊκὸ στοιχεῖο καὶ δ) Τὴ γλῶσσα². Οἱ δυνάμεις αὐτὲς συνυπάρχουν, κινεῖται καὶ συγκροτοῦνται πάντοτε πρὸς ὄφελος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἰδιαίτερα γιὰ τὴν ἐκκλησία ὁ Ζαμπέλιος τονίζει καὶ ἐξαιρεῖ τὸ σημαντικότερο ρόλο ποῦ αὐτὴ διεδραμάτισε ὅσον ἀφορᾷ τὴ στήριξη τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴ διαμόρφωση τοῦ Νεοελληνισμοῦ. Ἐχοντας τὴν πεποίθηση τῆς ὁλοκληρωτικῆς καὶ πλήρους ταύτισης Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ, ὁ Ζαμπέλιος, εἰσηγήθηκε τὸν ὄρο «ἐλληνοχριστιανισμός»³, ποῦ ἀπέβη κυρίαρχος ἔκτοτε στὴν ἑλληνικὴ ἱστοριογραφία κ.ά.

Ὁ Ζαμπέλιος εἶναι γοητευμένος ἀπ' τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς. «Κολοφῶν ἐντελείας, Ἄλφα καὶ Ὁμέγα τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ δικαίου ἦν ἡ Ἀρχαία Ἑλλάς»⁴ γράφει ὁ ἱστορικός. Στὴν ἀρχαία αὐτὴ Ἑλλάδα ποῦ κατακτᾶται ἀπ' τοὺς Ρωμαίους ἔρχεται τὸ μήνυμα τοῦ Χριστιανισμοῦ γιὰ νὰ εἰσαγάγει τὸν Ἑλληνισμό σ' ἓνα νέο στάδιο ἀνάπτυξής του. Μὲ τὴν εἴσοδο τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸν ἑλληνικὸ χῶρο ὑπογράφεται, σύμφωνα μὲ τὸ Ζαμπέλιο, «συνθήκη κοσμοσωτήριος Ἑλλάδος καὶ Χριστιανισμοῦ, Θεοκλέουςτος συζυγία, τὸ μέλλον ἀμφοτέρων εἰς τοὺς αἰῶνας ἐξασφαλίζουσα»⁵. Οἱ Ἑλληνες βοηθοῦν στὴ διάδοση τοῦ χριστιανικοῦ μηνύματος καθ' ὅλη τὴ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία. Κι ὁ χριστιανικὸς κόσμος μετὰ τὴν ἐπαφή του μὲ τὸν Ἑλληνισμό μεταλλάσσεται σὲ ἑλληνικὸ κόσμ⁶. Ἡ ἔλευση τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν Ἑλλάδα ἐπιφέρει διάσταση τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος σὲ δύο μερίδες:

α) Ἡ πρώτη ἀσπάζεται τὸ Χριστιανισμό, τὴ σοφία τοῦ μέλλοντος. Παρατεῖται ἀπ' τὴ μερικὴ ἑλληνικὴ

1. Ὁ Σπυρ. Λάμπρος, Ἡ Ἱστορικὴ σχολὴ τῆς Ἑπτανήσου, Πρακτικὰ Ἀ' Πανιωνίου Συνεδρίου, σ. 320-321, γράφει: «διὰ δὲ τῆς συνήθους παρ' ἡμῶν ἀποδόσεως τῶν τοιούτων ἱστορικῶν ἀποκαλύψεων (ἐνν. τὴν ἐνότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ) εἰς τὸν Παπαρρηγόπουλον ἀδεικνύεται βεβαίως ἡ μνήμη τοῦ Λευκαδίου ἱστορικοῦ».

2. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 37 καὶ 41-42.

3. Γιὰ τὸν ὄρο βλ. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 464. Ἐπίσης C. Th. Dimaras, La Grece..., σ. 16, Δημαρᾶ Κ. Θ., Κων/νος Παπαρρηγόπουλος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους (Ἡ πρώτη μορφή: 1853), σ. 25, Κ. Θ. Δημαρᾶ, Παπαρρηγόπουλος Κων/νος, Προλεγόμενα σ. 10, ὅπου γράφει ὅτι «τὸ σύνθημα τὸ ἐλληνοχριστιανικὸ, ποῦ τὸ εἶχε ρίξει ἓνα χρόνο πρίν, στὰ

1852, ὁ Ἰωάννης Ζαμπέλιος...». (Προφανῶς ἡ σύγχυση τοῦ Σπυρίδωνα μὲ τὸν πατέρα του Ἰωάννη ὀφείλεται σὲ ἀβλεψία τοῦ συγγραφέα ἢ τοῦ ἐκδότη). Ἀκόμα βλ. Κ. Θ. Δημαρᾶ, Ἑλληνικὸς Ρωμαντισμὸς σ. 378, 461 καὶ 606, Φ. Δημητρακόπουλος, Τὸ Βυζάντιο..., ΕΠΙΟΠΤΕΙΑ, σ. 578, Ἀθ. Καραθανάση, Ἡ κρίση ἐνότητα..., σ. 50, Δ. Τσάκωνα, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, τόμ. Β', σ. 690, Γ. Μεταλληνοῦ, Ἰδεολογικοὶ προσανατολισμοί..., ΚΟΙΝΩΝΙΑ, σ. 219, Φ. Ἡλιοῦ — Ν. Σβορώνου, Ἡ ἐννοια τοῦ λαοῦ..., Δελτίο 4β, σ. 84.

4. Ἱταλοελληνικὰ σ. 35.

5. Βυζαντινὰ μελέται σ. 43.

6. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 127.

πλευρὰ αὐτὴ δὲν ἦταν ἐξωτερικὴ. Διεχώριζε ἀπλῶς τὴν τράπεζα ἀπὸ τὴν ἐστία.

Ὡς πρὸς τὴν στέγη τῶρα: Κτιστὴ ἡμικυλινδρική καμάρα καλύπτει τὴν ὄροφή τῆς τραπεζῆς (ὅπως καὶ τῆς συνεχόμενης ἐστίας). Αὐτὸ συμβαίνει στὰ περισσότερα κτίσματα τῶν βυζαντινῶν μονῶν. Ἰδιαίτερα στίς μοναστηριακὲς τράπεζες.

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Μιχαὴλ Γκητάκος († 1979) στὸ νεώτατο ὀγκῶδες ἔργο του «Μαθήματα Χριστιανικῆς καὶ Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης» (Ἀθήναι 1975, σ. 575) ἀναφέρει σχετικὰ, ὅτι ἀπαντοῦν τρεῖς ἀκόμη διαφορετικοὶ τρόποι καλύψεως τρα-

πεζῶν ὀρθογωνίου σχήματος²⁵. Διάφορος φυσικὰ εἶναι ὁ τρόπος καλύψεως τραπεζῶν σχήματος ταῦ (Τ). Ἐκεῖ συναντοῦμε συνήθως ἐπίπεδη ξύλινη ὀροφή²⁶. Στὴν τράπεζα πάντως τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα τὴν κυλινδρική καμάρα ἀρχικὰ ἐκάλυπτε δικλινῆς στέγη. Ἴχνη τῆς διακρίνονται καὶ σήμερα κατὰ χώραν. Αὐτὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν στέγη.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝ) ΝΟΣ ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

25. Μιχαὴλ Γκητάκου, Μαθήματα Χριστιανικῆς καὶ Βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης, ἐν Ἀθήναις 1975, σ. 575.

26. Αὐτόθι.

ονομασία και περιβάλλεται την καθολική και οικουμενική ονομασία του Χριστιανισμού, ενώ

β) Η δεύτερη επιμένει στη διατήρηση της «μυθοθηρησκείας», της αθθεντίας του παρελθόντος. Αποποιείται να δημολογήσει ως θρησκεία το Χριστιανισμό και διατηρεί το αρχαιοπαράδοτο όνομα της ελληνικής εθνότητας⁷. «Έκτοτε Έθνικὸς καὶ Ἑλληνικὸς διακρίνουσι τὸν εἰδωλολάτρην ἀπὸ τοῦ Χριστιανοῦ, τὸν φιλόσοφον ἀπὸ τοῦ σοφοῦ, τὸν μὴ πιστεύοντα εἰς τὴν ἰσότητά καὶ τὴν θαυμασίαν ἐξευγένισιν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ ἀσπασαμένου τοῦ δόγμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλπίδος, τὴν προσδοκίαν τῆς σωτηρίας. Ἑλληνικὸν σημαίνει υἱὸς ἀνθρώπου, χριστιανὸς δὲ υἱὸς Θεοῦ. Ἄλλως τε τίς ἢ ἀπόλυτος ἀνάγκη τῆς Ἑλληνικῆς ονομασίας; Ἄραγε δὲν ἦτο ἀλληλεπώνυμος ὁ Χριστὸς αὐτός;» ἀναρωτιέται ὁ Ζαμπέλιος⁸.

Ἰπὸ τὴν ἐπίδραση, λοιπόν, τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ Ἑλληνισμὸς ἀνακαινίζεται καὶ «ὁ ἀνακαινιζόμενος Ἑλληνισμὸς πλεονεκτεῖ τοῦ πρεσβυτέρου πρὸς συναίσθησιν ἑαυτοῦ καὶ πρὸς πνευματικὴν διαστολήν, ἄρα ὑπερτερεῖ καὶ κατ' ἔθνικὴν συνάφειαν»⁹. Ταυτόχρονα ἐπέρχεται καὶ ἡ μετάλλαξη τῆς ἀρχαίας κοινωνίας σὲ κοινωνία χριστιανική. Οἱ διέπουσες τὸν Ἑλληνισμὸ κοινωνικὲς ἀρχὲς καὶ ἀξίες, ἐμποτίζονται ἀπ' τὴ νέα θρησκεία καὶ ἀποκτοῦν καινούριο περιεχόμενο. Ὁ Ζαμπέλιος ἐξανίσταται μπροστὰ στὴ μεγαλειώδη ἐπίδραση τοῦ Χριστιανισμοῦ πάνω στὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ κόσμον καὶ θεωρεῖ ὡς μυστήριον, τὸ πέρασμα ἀπ' τὸν ἕναν κόσμον στὸν ἄλλο. Ἀναφέρει σχετικὰ: «Διαλύεται ἐν σιγῇ ἢ ἐνδοξοτέρα τῶν ἐθνοτήτων τῆς ἀρχαιότητος» τὸ καύχημα τῶν αἰῶνων ἀποσυντίθεται ἐν σκιαῖ θυσιαστηρίου, καὶ οὔτε ὁ τότε, οὔτε ὁ σήμερον κόσμος ἐνόησε πῶς ἐτελέσθη τὸ μυστήριον!!»¹⁰.

Ἡ χριστιανικὴ Ἑλλάδα ἔχει πολὺ μεγαλύτερα ὄρια ἀπ' αὐτὰ τῆς ἀρχαίας, γιατί «κατὰ τοσοῦτον πλατύνεται, καθ' ὅσον αὐξάνει ὁ Χριστιανισμὸς. Εἰς Ἀσίαν, εἰς Εὐρώπην, ἀπὸ Νικομηδείας μέχρι Ἀχαΐας ἐν Μακεδονίᾳ, ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐν Ἠπειρίῳ, ἐν Ἀθήναις, πανταχοῦ Ἑλληγες ὑπάρχουσιν οἱ αὐτοί, ὅχι ὡς πρότερον ἀλληλεμαχούντες Ἑλληγες, ἀλλ' ὅμοιοι νῦν κατ' ἔθνησιν, κατὰ θρησκεία, καὶ πολιτεύμα καὶ γλῶσσαν...»¹¹. Ὁ Χριστιανισμὸς σφυρηλάτησε τὴ συνοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους μὲ τὴν ἐνότητα τοῦ δόγματός του¹². Ὁ

Ζαμπέλιος πιστεύει ὅτι ἡ «καινὴ διαθήκη» τῆς Ἑλλάδας ποὺ ἀρχεται μὲ τὴν ἔλευση τοῦ χριστιανικοῦ μηνύματος σ' αὐτὴ, ὀφείλει τὰ μέγιστα στὴν ἐνότητα τοῦ δόγματός, ποὺ ὑφίσταται καὶ καθόλη τὴ μετέπειτα πορεία τοῦ ἔθνους.

Μὲ τοὺς διωγμοὺς ποὺ ἐξαπολύει ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ρωμαϊσμός, ἡ ἀντίπαλος τοῦ Ἑλληνισμοῦ δύναμη, ἐπιχειρεῖ νὰ ἀνακόψει τὴν παράλληλη μὲ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀνοδικὴ πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Οἱ αἰτίες τῶν διωγμῶν εἶναι, γιὰ τὸ Ζαμπέλιο, περισσότερο πολιτικὲς παρά θρησκευτικὲς. Οἱ Ρωμαῖοι φοβοῦνται μήπως κλονιστεῖ ἡ αὐτοκρατορία τους, τὸ μοναρχικὸ τους πολιτεύμα καὶ οἱ ἄλλοι θεσμοὶ τους¹³. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει συσπειρώσει τοὺς δυναστευόμενους «κοσμικῶς ἀπάτριδες»¹⁴ Ἑλληγες καὶ αὐτὴ λογίζεται πλέον ὡς πατρίδα τους. Κάθε κατὰ τόπον ἔκκλησία «ἦτο μικρά τις Ἑλληνικὴ πολιτεία ὑπακούουσα μὲν ἐξωτερικῶς εἰς τοὺς Ρωμαίους Ἐπάρχους, ἀνεξάρτητος δὲ ὑπάρχουσα κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῆς διοργανισμὸν»¹⁵. Προσπαθώντας, λοιπόν, οἱ Ρωμαῖοι νὰ ἐξουθενώσουν τὴν Ἐκκλησία, προσπαθοῦσαν νὰ πλήξουν καίρια τὸν Ἑλληνισμὸ. Κατὰ λογικὴ συνάφεια, ὁ Ζαμπέλιος ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ μάρτυρες τοῦ Ἑλληνισμοῦ¹⁶. Καὶ οἱ σοφοὶ Πατέρες τοῦ Χριστιανισμοῦ, θεραπεύουν παράλληλα καὶ τὸν Ἑλληνισμὸ, ὅπως ἀποδεικνύουν ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τους¹⁷. Τὰ ἐρημητήρια καὶ οἱ κατακόμβες, ὅπου καταφεύγουν οἱ διωκόμενοι ἀπ' τοὺς Ρωμαίους χριστιανοί, θεωροῦνται ἀπ' τὸ Ζαμπέλιο, ὡς τὰ φυτώρια τῶν «νέων τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος ἀρχηγῶν»¹⁸.

Τελικὰ ἀπ' τὴ μεγάλη αὐτὴ ἀντιπαράθεση Ρωμαϊσμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ - Ἐκκλησίας, οἱ δεύτεροι ἐξέρχονται νικητές, ἀποδεικνύονται ἰσχυρότεροι ἀπ' τὴν αθθεντία τῆς Ρώμης. Μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Μ. Κωνσταντίνου νὰ προσλάβει ὡς θρησκεία τῆς αὐτοκρατορίας ποὺ οἰκοδομοῦσε, τὴ θρησκεία τῆς Ἑλλάδας, τὸ Χριστιανισμὸ, μιὰ νέα ἐποχὴ διαγράφεται στὶς σχέσεις Ἑλληνισμοῦ καὶ Ἐκκλησίας¹⁹. Τώρα πλέον «πρέπει... ἢ ἀρχαιότης νὰ χάσῃ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν θεωρῶν μερίδα τινὰ τῆς λαμπηδόνης τῆς, ἢ δὲ μέση ἐποχὴ, ἐγειρομένη ἐκ τῆς τέφρας καὶ τῆς σκοτίας, νὰ ἐπιστα-

7. Βυζαντινὰ μελέται σ. 41-42.

8. Βυζαντινὰ μελέται σ. 44.

9. Βυζαντινὰ μελέται σ. 45.

10. Βυζαντινὰ μελέται σ. 44.

11. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 66.

12. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 69.

13. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 72.

14. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 74.

15. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 75.

16. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 72-73.

17. Βυζαντινὰ μελέται σ. 38-40.

18. Βυζαντινὰ μελέται σ. 38.

19. Βυζαντινὰ μελέται σ. 50-51.

θῆ εἰς τὴν προσήκουσαν ἐκείνην περίδλεπτον θέσιν, ὅπου τὴν ἐγκατασταίνει ὁ Χριστιανισμός»²⁰.

Ὁ Ἑλληνισμός κατὰ τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία περιθάλλεται, σύμφωνα μὲ τὸ Ζαμπέλιο, (καί) ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Μάλιστα, ὁ ἱστορικὸς θεωρεῖ τὴν Ἐκκλησία ὡς ὑπέρτατη προστάτιδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ ἑλληνικὸς ἐθνισμὸς θρῖσκεται ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ. «Ὁ ἐθνισμὸς ἡμῶν» γράφει ὁ Ζαμπέλιος «εἶναι νόμος ἐκ προνοίας, εἶναι: Ἱερανάγκη, ὅρος ἀπαραίτητος εἰς τὴν μέλλουσαν τῶν ἀνθρώπων διαμόρφωσιν, ὅρος μαρτυρούμενος ὑπὸ τῶν χρονικῶν τεσσαράκοντα αἰώνων. Θεὸς ἀπέστειλεν αὐτόν, καὶ Θεὸς ἐν αὐτῷ ἐξουσιάζει»²¹. Στὸ σύνολο τοῦ ἔργου τοῦ Ζαμπέλιου κυριαρχεῖ αὐτὴ ἡ ἀποψη γιὰ τὴ σχέση Θεοῦ - Ἑλληνισμοῦ.

Τὴν Ἐκκλησία τοῦ Βυζαντίου, ὁ ἱστορικὸς, τὴν προσονομάζει Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία γιὰ νὰ τὴ διακρίνει ἀπ' τὴ Δυτικὴ Ρωμαιοκαθολικὴ. Ἀρκετὲς φορές, ἕμως, χρησιμοποιοῦν καὶ τὸν ὄρο Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία²². Τὴ λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας τὴν ὀνομάζει Ἑλληνικὴ²³. Τοὺς κληρικούς τοὺς ἀναγνωρίζει ἑλληνικὴ καταγωγή, τοὺς θεωρεῖ Ἑλληγες στὸ γένος, στὴ γλῶσσα, τὴν παιδεία, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα, καὶ φύλακες τῆς πατροπαράδοτης ἱστορικῆς κληρονομίας καὶ παράδοσης²⁴. Καὶ τὰ μοναστήρια τὰ ὀνομάζει ὁ Ζαμπέλιος Γραικικὰ²⁵.

Μὲ τὴν εἴσοδο τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν Ἑλλάδα, ὁ Ἑλληνισμὸς ἀσπάζεται τὴ νέα θρησκεία. Στὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία συμβαίνει τὸ ἀντίθετο: Ἡ Ἐκκλησία ἀσπάζεται τὸν Ἑλληνισμὸ καὶ διαρκῶς ὑπερμάχεται αὐτοῦ²⁶. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἡ Ἐκκλησία εἶναι καθίδρυμα «οὐσιωδιστατικῶς δημοτικὸν καὶ Ἑλληνικόν» οὐσιαστικῶς κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὴ, ἀναμφιλέκτους ἔχουσα σχέσεις μετὰ τῆς Ἱστορίας²⁷. Προστατεύει, ὅτι σχετίζεται μὲ τὴν ἑλληνικὴ ἐθνότητα καὶ ἐπιζητᾷ νὰ διαμορφώσει ἑλληνικότερα τὴν κοινωνία τῆς ἐποχῆς²⁸. Σ' αὐτὴν καταφεύγουν ἡ γλῶσσα καὶ ἡ

ἑλληνικὴ σοφία γιὰ νὰ ἐπιδιώσουν στὴ διαμάχη τῆς μὲ τὸ Ρωμαϊσμὸ. Ὁ Ζαμπέλιος, μάλιστα, τονίζει ἰδιαίτερα τὴ συμβολὴ τῆς σοφίας, τῆς διανοητικῆς ἄσκησης καὶ τῆς γλώσσας στὴ διαμόρφωση τῆς ἰδιοπροσωπίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους²⁹.

Ἡ ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας προσονομάζεται ἀπ' τὸν ἱστορικὸ «ἐθνικὴ ἀριστοκρατία... πρὸς ἀντίταξιν τῆς ξενικῆς». Πιὸ συγκεκριμένα καὶ ἐπεξηγηματικότερα ὁ ἴδιος σημειώνει: «Ὁ Κωνσταντῖνος ἀναμορφοῦν εἰς Βυζαντινὸν γελόϊαν ἀριστοκρατίαν, ὁ δὲ Ἑλληνισμὸς ἀντιπαρτάσσει τὴν ἀγρίαν καὶ πανάρετον Ἀριστοκρατίαν τοῦ Μαρτυρίου, καὶ τῆς Ἀπολογίας, ἣν ἐπιστηρίζει ἐπὶ τοῦ στερεοῦ λίθου τῆς δοκιμασίας καὶ τῆς πίστεως»³⁰.

Ἡ προσφορά τῆς Ἐκκλησίας στὸν Ἑλληνισμὸ κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ διαφαίνεται στὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Νίκαιας. Τὰ 12 ἄρθρα τοῦ ψηφίσματος τῆς Συνόδου αὐτῆς θεωροῦνται ἀπ' τὸ Ζαμπέλιο ὡς «τῆς Νεοελληνικῆς ἱστορίας ἡ δωδεκάδελτος»³¹. Οἱ Πατέρες ποὺ ἔλαβαν μέρος στὴ Σύνοδο, σύνδεσαν τὸ δόγμα μὲ τὸν ἐθνισμὸ. Ὁ Ζαμπέλιος ὑπερτονίζει τὴν σημασία τῶν δογμάτων στὴν ἱστορικὴ πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ δόγμα τῆς τριαδικότητος τοῦ Θεοῦ ὑπερέχει ἀπὸ κάθε φιλοσοφία, σ' αὐτὸ ἐμπεριέχεται τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο, δι' αὐτοῦ προφυλάσσεται καὶ γι' αὐτὸ ἀγωνίζεται ὀλόκληρους αἰῶνες ὁ Ἑλληνισμὸς. Σχετικὰ ὁ ἱστορικὸς ἀναφέρει ὅτι «πρῶτον οἰκοδόμημα, ὅπερ ἀπαντῶμεν καθ' ὁδὸν ἐν τῷ ἰχνηλατεῖν τὰ διαθήματα τοῦ χριστιανισμοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὑπάρχει τὸ μέγα καὶ λαμπρότατον καὶ πάνσοφον οἰκοδόμημα τῆς Τριαδικῆς Θεαρχίας»³². Καὶ ἄλλου συμπληρώνει ὅτι «ἡ ὀρθόδοξος Τριάς εἶναι σφραγὶς καὶ ὄρωρα Πνεύματος, εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος τῆς ζωῆς καὶ τῆς πορείας τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ»³³. Τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος σώζει τὸν ἑλληνικὸ λαό. Ἄς ξαναδώσουμε τὸ λόγο στὴ γραφίδα τοῦ Ζαμπέλιου γιὰ νὰ κατανοήσουμε πῶς ἐννοεῖ τὴ σωτηρία αὐτῆ: «Τὸ ἀφηρημένον τῆς Ἁγίας Τριάδος, καθὸ πάντων τῶν ἀφηρημένων ἀφαιρέσεις, ἀπερρόφησε τὴν πᾶσαν διανοητικὴν, καὶ ἐπομένως ἐθνικὴν ζωτικότητα τοῦ γένους' ὅτε δὲ τὸ ἀφηρημένον ἐνοσφίσθη ταύτην τὴν ζωὴν τῶν μεσαιωνικῶν γενεῶν, καὶ οὕτως εἰπεῖν, ἀφηροποίησεν αὐτὴν ἐκ τοῦ λοιποῦ κόσμου, χωρίζον τὴν Ἑλληνικὴν διάνοϊαν ἀπὸ παντὸς ἀντικειμένου διαφόρου φύσεως, τότε ἐρρύσατο αὐτὴν,

20. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 16.

21. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 111.

22. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 70, 72, 73, 74, 116, 138, 155, 156, 158, 165, 238, 325, 329, 345, 455 καὶ 520. Βυζαντινὰ μελέται σ. 55, 58, 114. Ἱστορικὰ σκηνογραφήματα σ. 97, 104, 173. Καθίδρυσις Πατριαρχείου σ. 15, 16, 18, 20, 21 καὶ 23. Σκέψεις περὶ ἑλληνικῆς ποιήσεως σ. 23, 34.

23. Βυζαντινὰ μελέται σ. 311, 470-471.

24. Βυζαντινὰ μελέται σ. 338. Ἱστορικὰ σκηνογραφήματα σ. 57, 88, 105, 107, 124 καὶ 172. Ἐπίσης ὀνομάζει τοὺς κληρικούς Γραικούς. Βλ. Βυζαντινὰ μελέται σ. 473. Ἱστορικὰ σκηνογραφήματα σ. 196.

25. Βυζαντινὰ μελέται σ. 310.

26. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 22.

27. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 117.

28. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 120.

29. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 120.

30. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 121.

31. Βυζαντινὰ μελέται σ. 84.

32. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 122.

33. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 123.

καὶ δ' αὐτῆς τὸ γένος, ἐκ τῆς νοθεύσεως καὶ θανατηφόρου ἐπιμιξίας τῆς μετὰ βαρβάρων Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως»³⁴. (Ὁ Ζαμπέλιος μετὰ τῶν ἄλλων ἀντέκρουσε στὸ ἔργο του καὶ τὶς ἀπόψεις τοῦ FALLMERAYER γιὰ τὴν καταγωγὴ τῶν νεοελλήνων, ὑποστηρίζοντας τὴν ἱστορικὴ ἐνότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ)³⁵.

Στοὺς χρόνους, λοιπόν, τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἡ Ἐκκλησία ἀντιπροσωπεύει τὸν Ἑλληνισμό³⁶. Παραχωρεῖ τὴν πολιτικὴ ἀρχὴ στὸν αὐτοκράτορα, διατηρώντας γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς ἀποκλειστικὰ τὴν πνευματικὴ ἐξουσία. Καὶ συνεργάζεται μετὰ τὸν αὐτοκράτορα γιὰ τὴν καταπολέμηση τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν κακοδοξιών³⁷. «Τοιοῦτοτρόπως ἡ Αὐτοκρατορία, ἐμβλέπουσα πρὸς μόνην τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς πρὸς τι δὴ ἀφηρημένον, παραμελεῖ καθόλου τὸ στοιχεῖον τοῦ λαοῦ, πρὸς ὄφελος τοῦ οὐοῦ ἢ θελε γίνεαι ἢ ἀγνόησιν, καὶ εἰς τὸ οὐοῦν ἐμπειρολαμβάνετο καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ἀμέσως ὁ σπόρος τῆς ἀναπτύξεως»³⁸. Διαφαίνεται ἐδῶ ὅτι ὁ Ζαμπέλιος θεωρεῖ τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία θεοκρατικὴ³⁹. Ὁ λαὸς ποὺ περνάει σὲ δευτέρη μοῖρα ἀπ' τὴν Πολιτεία, βρίσκεται στὸ προσκήνιο τῶν πραγμάτων τῆς Αὐτοκρατορίας, διαμέσου αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία πολιτεύεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σύμφωνα μετὰ τὸ λαϊκὸ θέλημα⁴⁰. Ἔτσι ὅταν ὀρισμένοι αὐτοκράτορες ἐπιχειροῦν νὰ καθυποτάξουν τὴν Ἐκκλησία στὰ καισαροπαπικὰ σχέδιά τους, αὐτὴ καταφεύγει στὸ λαὸ καὶ λαμβάνει τὴν ὑποστήριξή του⁴¹.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τὴ διαδοχὴ του ἀπ' τὸν αἱρετικὸ Κωνσταντῖνο, ἐγείρεται ἀντίδραση τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν ἀντιλήψεων τοῦ αὐτοκράτορα. Οἱ ἱεράρχες, κηδεμόνες τῆς ἐθνότητος καὶ ἀρχηγοὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ —σύμφωνα μετὰ τὸ Ζαμπέλιο⁴²— σθεναρὰ ἀντιστέκονται στὴν αἵρεση ποὺ ὑποβάλλει ὁ Κωνσταντῖνος. Στὴν ἀντίδραση ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορα πρωτοστατεῖ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰω. Χρυσόστομος «ἀνὴρ ἐκ τῶν σπανίων, στήλη Ὁρθοδοξίας, θεμέλιος λίθος τοῦ καινοῦ Ἑλληνι-

σμοῦ»⁴³. Ὁ Πατριάρχης κατακραυγώνει τὸν αἱρετικὸ αὐτοκράτορα καὶ «αἰ μελίρρυται αὐδαὶ του, Ἑλληνικαὶ τὸ πνεῦμα, Ἑλληνικαὶ τὴν κλήσιν, Ἑλληνικαὶ τὴν φωνήν, πληροῦσι τοὺς θόλους τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ ἀντηχοῦσι θορυβῶδῶς μέχρι Μεγάρων»⁴⁴.

Στὸ Ζαμπέλιο κυριαρχεῖ ἡ ἀποψη ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ ἱεράρχες τῆς ὑπεριμάχονται τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατὰ τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Οἱ ἀντιδράσεις ποὺ σὲ διάφορα χρονικὰ διαστήματα ἐγείρει ἡ Ἐκκλησία ἐναντίον ὀρισμένων αὐτοκρατόρων, ἀποσκοποῦσαν στὴ διαφύλαξη τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ οὐδέποτε στὸ σφετερισμὸ ἀπὸ μέρους τῆς, τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας⁴⁵.

Ὁ ἱστορικὸς ἐξάγει τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Ἀναφέρει σχετικὰ: «Ὁ Ἑλλην λατρεῖ τὴν Ὁρθοδοξίαν μᾶλλον ὡς φρόνημα τοῦ γένους του, ὡς ἀποθήκη τῆς παραδόσεώς του, ὡς σύνδεσμον τῆς ἐθνικῆς του κοινωνίας, ἢ καθὸ φρόνημα τῆς ἰδίας του μεμονωμένης ἀτομικότητος»⁴⁶. Στὸν ὀρθόδοξο ἐλληνικὸ χῶρο, ἡ αἵρεση δὲν εἶναι μόνον προσβολὴ κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ καιρία προσβολὴ κατὰ τῆς ἐθνικότητος. «Ὁ αἱρετικὸς Ἑλλην ἐξάπαντος, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ εἴτε ἐν γνώσει αὐτοῦ, ἀμαρτάνει θλασφημῶν, Ἑλλην δὲν εἶναι καὶ Ἑλλην δὲν εἶναι διότι ἐπιβουλεύεται ἐμμέσως τὴν ἐθνικότητά του»⁴⁷. Οἱ διαμάχες μετὰ τὸ Ὁρθοδοξίας καὶ τῶν αἱρέσεων δὲν παρακωλύουν τὴ θαυμαία ἐλληνοποίηση τῆς αὐτοκρατορίας, δὲν ἀνατρέπουν τὴν «ἀναστοιχείωση» τῆς νεοελληνικῆς ἐθνότητος καὶ διόλου δὲν ἴστανται ὡς πρόσχημα γιὰ τὴν ἀρνήση τῆς ἐθνότητος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Κατὰ τὸ Ζαμπέλιο, μάλιστα οἱ διαμάχες αὐτὲς ὠφελοῦν σὲ τελικὴ ἀνάλυση τὸν Ἑλληνισμό⁴⁸.

Οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, ποὺ συγκαλοῦνται σὲ διάφορες περιόδους τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἔχουν ὡς σκοποὺς τους νὰ τερματίσουν ὀριστικὰ τὶς διαμάχες Ὁρθοδοξίας καὶ αἱρέσεων, νὰ διαγράψουν, νὰ ὀριοθετήσουν καὶ νὰ προβάλλουν τὸ ὀρθόδοξο δόγμα. Τὸ δόγμα αὐτὸ ποὺ εἶναι ὄρος τῆς ἀτελευτησίας τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ ἔθνος⁴⁹.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΑΧ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ

34. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 142.

35. Βλ. σχετικὰ Γ. Οἰκονομίδη, Ἰ. Φαλλμεράνε- Σπ. Ζαμπέλιος. Ἀπόψεις ἀντίθετες — Βίοι παράλληλοι. Ὁ Σπ. Ζαμπέλιος ἀντικρούει τὸ Φαλλμεράνε, ΤΟΤΕ, σ. 58-68.

36. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 79-80.

37. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 79.

38. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 82.

39. Γιὰ τὸ βυζαντινὸ θεοκρατικὸ κράτος βλ. St. Runciman, The Byzantine Theocracy, Cambridge University Press 1977.

40. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 232.

41. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 225.

42. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 97.

43. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 97.

44. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 98.

45. Βυζαντινὰ μελέται σ. 89.

46. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 144.

47. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 144.

48. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 345.

49. Ἄσματα δημοτικὰ σ. 504. Γιὰ τὶς δογματικὲς ἀντιλήψεις τοῦ Ζαμπέλιου βλ. Ἀνώνυμου, ΠΑΝΔΩΡΑ, τόμ. Γ', σ. 399.

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΣ

1. Τὸ μέγα θέμα.

Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι μέγα θέμα' και αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ ἅπαν, διότι ἐν αὐτῇ κινούμεθα και ζῶμεν, ἐσμέν και ὑπάρχομεν. Ὅσον και ἂν φαίνεται κοινὸς τόπος ἢ ἐκφρασις κοινοτυπίας και παλιλλογίας αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικότης, ἡ οὐσία και ἡ ἀλήθεια.

Εἶναι τὸ ἐπίκεντρον τῆς ζωῆς, πὺλ ἐμφανίζει οἰκουμηνικὴν ὑπόστασιν και ἑλληνικὴν θέσιν. Ἔχει διεθνή διάστασιν και ἐθνικὴν δέωσιν. Εἶναι παλμός, βίωμα και ἰσχύς. Ἀποτελεῖ ἱστορικὸν μέγεθος και μεταφυσικὸν στερέωμα.

Τοιοτοτρόπως ἡ Ὁρθοδοξία πέρα ἀπὸ τὸ ἱστορικὸν περιγράμμα και τὸν ἐν κόσμῳ προσανατολισμὸν τῆς ἐκφράζεται διαχρονικῶς. Εἶναι τὸ σῶμα Χριστοῦ' εἶναι αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία. Χωρὶς Ἐκκλησίαν δὲν νοεῖται ἡ Ὁρθοδοξία, ἀλλὰ και χωρὶς Ὁρθοδοξίαν δὲν νοεῖται ἡ Ἐκκλησία, ἐφ' ὅσον ἐκφρασις τῆς Ὁρθοδοξίας και βιωματικὴ στερέωσις και ἐφαρμογὴ τῆς εἶναι ἡ Ἐκκλησία.

Ἡ Ὁρθοδοξία ἀποτελεῖ τὸ διαρκὲς παρὸν τῆς σωτηρίας. Ὁ ἄνθρωπος ὡς ὄν βιολογικὸν και ὡς ὄν πνευματικὸν ζῆ ἐντὸς αὐτῆς, βιοῖ ὡς ἀγωνιζόμενος και μέτοχος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Συνεπῶς ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει Δογματικὴν και Ἠθικὴν ἔχει κανονικὸν και κοινωνικὸν δίκαιον. Ὑπάρχει ὡς διαρκὲς παρὸν και εἶναι χωρὶς ἔλλειψιν. Εἶναι ὁμολογία και ἱστορία, ζῶσα πραγματικότης και διαρκὴς ζωντανὴ παρουσία. Διαθέτει τὸ ἀσύγκριτον και τὸ ὑπέροχον. Εἶναι ἡ πεμπτούσια τῆς χριστιανικῆς Ἀληθείας. Ὁμολογουμένως ἡ Ὁρθοδοξία ὡς δυναμιολόγος πνοὴ χρηργεῖ δύναμιν και ζωὴν' εἶναι αὐτὴ ἡ παράδοσις και ἡ ζωὴ. Εἶναι ὁ θρίαμβος τῆς ζωῆς ὡς Ἀγάπης και ὡς καθολικῆς ὠραιότητος μέσα εἰς τὴν ἐνσάρκωσιν, τὴν ζωὴν, τὰ θαύματα, τὴν διδασκαλίαν, τὸν Σταυρὸν, τὴν Ἀνάστασιν, πὺλ συνθέτει τὴν ἀποκορύφωσιν τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου και Θεοῦ.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα και παράδοσιν ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει περιφανῆ θέσιν και οὐσιώδη μετοχήν. Μέσα εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ φιλοθρήσκου και εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐβιῶθη και βιώνεται ὡς ἰδέα, ὡς φῶς ἱλαρόν, ὡς φρόνημα ἡρωικόν, ὡς ἀγωνιστικὸς παλμός, ὡς ἀλήθεια λυτρωτικὴ, ὡς προθυμία θεληματικῆς θυσίας, ὡς δικαιοσύνη και ἀγάπη, ὡς πίστις και ἐλπὶς ἀνυπερνίκητος.

Βεβαίως τοῦτο δὲν ἔχει καταστῆ σαφὲς και νοητὸν

εἰς μερικὸς Ἑλληνας' δὲν ἐδλάστησεν ἡ πραγματικότης αὐτὴ και δὲν κυκλοφορεῖ ὡς αἷμα ζωογόγον εἰς τὰς φλέδας ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι θὰ ἔπρεπε φύσει και θέσει νὰ ἐνσαρκώνουν τὰ βαθύτερα νοήματα τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὑπῆρξαν και ὑπάρχουν ἐχθροί, οἱ ὅποιοι εἰρωνεύονται και χλευάζουν τὴν Ἐκκλησίαν και τὴν Ὁρθοδοξίαν. Οἱ χλευασμοὶ και οἱ ἐμπαιγμοὶ ἀτυχῶς εὐρίσκουν θέσιν εἰς στήλας τῶν ἐφημερίδων, εἰς μεγάφωνα πλατειῶν, εἰς τὴν τηλεοφίαν και τὰ ραδιόφωνα.

Πρόκειται περὶ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐγγώρισαν τὴν Ὁρθοδοξίαν ὡς οὐσίαν, ὡς πνεῦμα, ὡς πρᾶξιν, ὡς ἀποκάλυψιν. Ἴσως τὴν ταυτίζουσιν με κάποιους τύπους τῆς λατρείας ἢ και με τὴν συμπεριφορὰν και τὴν πολιτείαν κάποιων ἐκπροσώπων τοῦ κλήρου, οἱ ὅποιοι κατὰ ἄνθρωπον προφανῶς νὰ ἐνεφάνισαν ἢ νὰ ἐμφανίζουν κάποια μειονεκτήματα. Ἐνῶ ἡ Ὁρθοδοξία πέραν τούτων εἶναι δύναμις μεταβάλλουσα τὴν πλάνην εἰς ἀλήθειαν, τὴν ἀμφιβολίαν και τὴν ἀμφισβήτησιν εἰς ἔλλογον πίστιν, τὸ σκότος εἰς φῶς, τὴν φθορὰν εἰς σωτηρίαν.

Προσωπικῶς διὰ τὸν κάθε χριστιανόν, ἰδιαιτέρως διὰ τὸν κάθε Ἑλληνα ἢ Ὁρθοδοξία εἶναι γνώσις, οὐσία, ἐμπειρία θεία και ἐλευθερία.

Ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ἐνοεῖται χωρὶς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Καὶ τὸ νεοελληνικὸν παρὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποσαφηνισθῆ χωρὶς τὴν συνδρομὴν τοῦ νεοελληνικοῦ πνεύματος.

Ἡ διαπίστωσις αὐτὴ φαίνεται νὰ εἶναι ἀσήμαντη και ἀναμικὴ διὰ πολλοὺς ἐραστὰς ὄχι τῆς θείας και πνευματικῆς ἐμπειρίας, εἰς τὸ κατώφλι τῆς ὁποίας δὲν ἔσυραν ἢ δὲν ἠθέλησαν νὰ σύρουν τὰ δῆματά των, ἀλλὰ τῆς ὕλιστικῆς ζωῆς και τῆς ὑποκρισίας τῶν καιρῶν. Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ ἰδέα ἢ Ἐκκλησία, ἡ μία, ἢ Ἁγία, ἢ Καθολικὴ και Ἀποστολικὴ, συνάμα εἶναι τὸ γένος και ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἡ θρησκεία ἢ χριστιανικὴ. Εἶναι αὐτὴ ἡ ὁποία θάλλει, ἐξέρχεται και γιγαντώνεται διὰ πολλῶν σπουδαίων γεγονότων και σταθμῶν, κυρίως διὰ τῆς ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων τὸ 843 μ.Χ. Ὁπλίσθη και ὀπλίζεται μαχομένη εἰς ἐδάφη και τόπους ποτιζομένους με αἷμα ἡρώων και μαρτύρων.

Βεβαίως ἡ Νίκη ἐκεῖνη τοῦ Ὁρθοδόξου πνεύματος και ἡ αἴγλη τοῦ Πατριαρχείου ἐπικυρώνουν τὴν μεγάλην ἐκεῖνην ἱστορικὴν ὥραν, πὺλ εἶναι ἡ ἀναστήλωσις τῶν εἰκόνων και ἡ πνευματικὴ κατίσχυσις και

συντριβή των αϊρέσεων. Ο Ιστορικός G. OSTROGORSKY σημειώνει: «Η κρίση επί Εικόνομαχίας ήταν το ίδιο αποφασιστική για την πνευματική επιδίωξη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, όπως ακριβώς ήταν και ο αγώνας έναντι των περσικών και αραβικών εισβολών για την πολιτική υπόστασή της... Η συντριβή του εικονοκλαστικού κινήματος εσήμαινε τη νίκη της έλλη- νικής θρησκευτικής και πολιτιστικής ιδιομορφίας πάνω στην άσιατική, όπως την είχε ενσαρκώσει η εικόνομα- χία. Από τότε το Βυζάντιο διατήρησε τη δική του πο- λιτιστική φυσιογνωμία μεταξύ Ανατολής και Δύσεως, ως έλληνοχριστιανική Αυτοκρατορία... Το Πατριαρχείο (των) πόλεως μόνο μετά την κατάπαυση της εικόνο- κλαστικής έριδας κατώρθωσε να ανταγωνισθή τον πα- πισμό με Ίσους όρους και να αναλάβει αγώνα έναντιόν του»¹.

2. Τί μετουσιώθη εις τον Έλ- ληνισμόν.

Πέραν των ιστορικών αυτών στοιχείων πιστοποιεί- ται ότι η ρίζα του Νέου Έλληνισμού δεν είναι μόνον ή Αρχαία Έλλάς με τὰ ήθικά της στοιχεία και σπέρ- ματα και τὰς πνευματικές της καταβολάς. Κυρίως ή νεοελληνική ταυτότης προσδιορίζεται από την πραγμά- τωσιν της συναντήσεως Έλληνισμού και Χριστιανισμού και μάλιστα από την πρώτην στιγμήν, όταν μερικοί Έλληνες προσήλυτοι, οι οποίοι μετέβαινον διά να προσ- κυνήσουν το Πάσχα, έζήτησαν να συναντήσουν τον Χριστόν διά της μεσολαδήσεως Ανδρέα και Φιλίππου. Ο Κύριος άπεκρίνατο αυτοίς λέγων: Έλήλυθεν ή ώρα ίνα δοξασθή ο Υιός του Άνθρώπου» (Κατά Ιωάν. ιβ' 20-23). Η εδλογημένη εκείνη ρήτρα έχει βαθυτάτην σημασίαν διά το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον του Έλληνισμού. Είναι ή προφητική φράσις, που ενσαρκώ- νεται ως νόημα και δίωμα εις τους σπουδαίους στα- θμούς της Έλληνικής ιστορίας.

Τί μετουσιώθη εις τον έλληνικόν κόσμον; Ακρι- βώς εκείνο, το οποίο εσήμαινεν Όρθοδοξίαν' δηλ. αυτό που είναι και σημαίνει την ενσάρκωσιν του ίδιου του Θεού. Το ότι ο Άχρονος Θεός έχώρησε εις τὰ 33 χρό- νια του έγχρόνου βίου διά να ύψωση τον άνθρωπον εις τον ουρανόν και τοιουτοτρόπως να άποκαταστήση την άμικρωθεισαν εικόνα του παλαιού Άδάμ εις το ύψος, που της άνήκε, αυτό είναι Όρθοδοξία: «Η Όρθοδοξία εκφράζεται διαχρονικά ως σώμα Χριστού, Έκκλησία μέσα στην οποία διώνεται ο έσχατολογικός χρόνος, το

διαρκές παρόν της σωτηρίας και συντελείται ή μετα- μόρφωση του ανθρώπου και της κτίσεως μέσα στη δό- ξα και βασιλεία του Τριαδικού Θεού. Πρόκειται για τή διδασκαλία της άδιακόπου προσλήψεως του κτιστού και της μεταμορφώσεως του προσλήμματος σε θεαν- θρώπινη σάρκα Χριστού»².

Η σαρκωμένη λοιπόν παναλήθεια, ή πλήρης, ή άνευδής και αυτοδύναμος συνδέεται με τον πρώτον Έλληνισμόν, που είχε ως στοιχείον την «ζήτησιν της αληθείας». Η αναζήτησις αυτή δεν είναι τυχαία.

Τίθεται ώστόσο το έρώτημα: Διατί τον Χριστια- νισμόν τον έδέχθησαν οι Έλληνες και οι έξελληνισμέ- νοι λαοί; διατί δέν τον έδέχθησαν οι Έβραίοι, οι οποίοι ήσαν έξ όρισμού οι πρώτοι δέκται και έξηλθεν από τὰ σπλάγγνα του; Είναι ένα σημαντικό ζήτημα και έρώ- τημα εις το όποσον έδόθησαν πολλοί άποκρίσεις. Η έπικρατεστέρα άπάντησις συνίσταται εις το ότι οι Έλ- ληνες έδέχθησαν τον Χριστιανισμόν διότι ήσαν προη- τοιμασμένοι διά κάτι παρόμοιον. Είχον δηλαδή το ού- σιαστικόν γνώρισμα της συνειδήσεως, την γνησίαν προ- βληματικήν, την γνησίαν και διαυγή αναζήτησιν του Θείου. Η θρησκεία, ή φιλοσοφία, ή επιστήμη, ή τέχνη έχορήγησαν, προσέφεραν την προετοιμασίαν, έδωκαν τὰ μεταφυσικά δάθρα της πνευματικότητος, που είναι ή έλληνική ταυτότης. Η ήθική και ή ψυχολογική προ- ετοιμασία ύπήρξεν ως προς τοϋτο έπαρκής. Ακόμη ο Έλληνισμός εύρέθη προπαρεσκευασμένος και από την άποψιν ότι ο πολιτισμός του και ο διανοητικός βίος του είχαν ένα βαθύ κοσμολογικόν άνθρωπισμόν. «Άν- τίθετα στον Ιουδαίο, ή νέα θρησκεία, κι αν έβγήκεν από τὰ σπλάγγνα του, φάνταζε ξενότροπα. Ήταν γι' αυτόν, σε πολλά, κάτι το άκατανόητο. Πώς μπορούσε έξαφνα ο μονοθεϊστής Έβραίος να άκούη να του μι- λούν για υιόν του Θεού, γεννηθέντα υπό γυναικός; Και πάλιν πώς μπορούσεν ο Ιουδαίος, ο τόσο σφιχτά κλειδωμένος μέσα στα όρια της φυλής του, που τόσο ζηλότυπα την ξεχώριζεν από τους άλλους λαούς το δό- γμα του εκλεκτού λαού, να δεχτή να πιστεύη στον ίδιο θεό μαζί με έναν άλλόφυλο;»³.

3. Ηθική και ψυχολογική προ- ετοιμασία.

Η ήθική, ή ψυχολογική και ή θρησκευτική προε- τοιμασία ύπήρξεν το προίκισμα της υποδοχής του Χρι- στιανισμού εκ μέρους του έλληνικού κόσμου. Τοιουτο-

2. π. Γ. Μεταλληνού: «Όρθοδοξία και Έλληνικό- τητα» έκδ. «Μήνυμα» Άθήνα 1987 σελ. 7.

3. Β. Ν. Τατάκη: «Μελέτες Ιστορίας της Φιλοσοφίας» (Άρχαία Έλλάδα και Βυζάντιο). «Έκδόσεις των Φίλων» Άθή- να 1980, σελ. 152-159.

1. G. G. Ostrogorsky: «Ιστορία του Βυζαντινού κράτους» τόμ. Β'. Άθήνα 1979 σελ. 90-91.

τρόπως ο Χριστιανισμός, ή Ὁρθοδοξία ειδικώτερον ἀποβαίνει ή θεία παρουσία εις τόν κόσμον, ή οποία φαύει τὸ δάθος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τήν ἀλήθειαν αὐτὴν δέχεται ὁ Ἕλληγν με προθυμίαν. Ὁ Παῦλος ἐξεχώρισε τήν ἀναζήτησιν τῶν Ἑλλήγων ὅταν λέγη: «Ἑλληγες σοφίαν ζητοῦσιν». Ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν εις τήν πόλιν τῶν φιλοσόφων, τήν πόλιν τῶν Ἀθηγῶν τήν ἀναζητουμένην ἀλήθειαν ὡς «Χριστόν Ἐσταυρωμένον» καὶ συνεπῶς ὁ Χριστιανὸς καταξιώνεται ὡς ιστορικὴ σὰρξ τῆς Ὁρθοδοξίας, εις ἔνωσιν ἀδιαιρέτων καὶ ἀσύγχυτων.

Ὁ Ἑλληγνισμὸς ἔλαθε καὶ ὠλοκλήρωσε μέσα εις τήν Ὁρθοδοξίαν τήν νέαν φυσιογνωμίαν του. Εἶναι ή κυριωτέρα σπουδὴ τοῦ Νεοελληγνικοῦ βίου καὶ τὸ κυριώτερον στήριγμα τοῦ παλαιότερου ἑλληγνικοῦ στοιχείου. Ἐδῶκε τήν ἀπόκρισιν εις τὰ μεγάλα προβλήματα καὶ εις αὐτὴν τήν μεταφυσικὴν ἀγωνίαν τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληγνικοῦ κόσμου καὶ εις ἄλλα θέματα ποικίλα καὶ σοβαρὰ φωτεινὴ καὶ σοβαρὰ ἦτο ή συμβολή του. Εὐθύνη καὶ ἐλευθερία, πὺ εἶναι ἰδανικὰ καὶ ἐκφάνσεις τοῦ Ὁρθοδόξου ἦθους, ἀποκρυσταλλῶνουν τοὺς πυρήνας τῆς ἐθνότητος. Ἡ Ὁρθοδοξία ἔγινεν ή σπουδαία ἐκπολιτιστικὴ δύναμις τῶν ξένων λαῶν κατὰ τήν μακρὰν διάρκειαν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

Εἰς τήν ἑλληγνικὴν γλῶσσαν, πὺ ἦτο ή διεθνὴς τότε, κατεχωρήθη ὀλόκληρος ὁ ἀνεκτίμητος θησαυρὸς τῆς Καινῆς Διαθήκης: εις αὐτὴν τήν γλῶσσαν ἀποφάσεις οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ θαυστόχαστα ἐρημηνευτικὰ ἔργα, θεολογικὰ δοκίμια καὶ φιλοσοφικὰ θρησκευτικὰ πονήματα εἶρον τήν διατύπωσιν των. Τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἀποτελεῖ τήν δυναμικὴν παρουσίαν καὶ τήν αἰωνίαν ἔκφρασιν της. Μέσα εις αὐτὸ τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν κλίμα διαπλάσσεται ή ἑλληγνικὴ ταυτότης. Χῶρος ἀναδείξεως εἶναι τὸ Βυζάντιον.

Τὸ Βυζάντιον συνθέτει, καταθέτει καλύτερον τήν ρίζαν τοῦ Νέου Ἑλληγνισμοῦ, ἀκόμη καταθέτει τὰ θεμέλια τῆς πρακτικῆς μεταφυτεῦσεως τῆς Ἑλληγνικῆς Ἀρχαιότητος.

«Εἶναι εὐτύχημα, γράφει ὁ ἀείμνηστος Γ. Κοινιδάκης, ὅτι ὁ Ἑλληγνισμὸς ἔχει εις τήν ρίζαν του ὄχι μόνον τήν οἰκουμενικὴν παράδοσιν τῆς Ἑλληγνικῆς παιδείας ἀλλὰ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας με τήν πλουσίαν πνευματικότητα καὶ εὐσέβειαν καὶ θεολογίαν, θαθῶς ριζωμένην εις τήν ἀρχαίαν καθολικότητα τῆς μιᾶς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τήν Ὁρθοδοξίαν εις τήν διαφύλαξιν τῶν ἀρχαίων χαρακτηριστικῶν τῆς καθ' ὄν χρόνον οἱ δύο παράγοντες, Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλληγνικὴ παιδεία, ἀποτελοῦν τήν οἰκουμενικὴν διάστασιν τοῦ Ἑλληγνισμοῦ, πολυτίμου διὰ τὸν κόσμον καὶ διὰ τήν

ἐνότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς Ἐκκλησίας»⁴.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ὡς πρὸς τήν ἐκτίμησιν καὶ τήν ἀξιολόγησιν τοῦ θέματος τοῦ Ἑλληγνοχριστιανικοῦ πνεύματος ἔχουν ἐγερθῆ ἐνστάσεις καὶ ἀντιρρήσεις πολλαπλαῖ. Ἡ λεγομένη ἑλληγνοχριστιανικὴ σύνθεσις θεωρεῖται οὐτοπία καὶ λόγος κενὸς ἀπὸ πολλοῦς. Χρειάζεται νὰ ἐξετασθῆ τοῦτο κατὰ τρόπον συνοπτικόν. Μέγα χάσμα φαίνεται νὰ ὑφίσταται μεταξύ τῶν δύο κόσμων, τοῦ Ἑλληγνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἶναι κόσμοι ἀντιτιθεμένων κοσμοθεωριῶν. Ὁ Ν. Τωμαδάκης παρατηρεῖ σχετικῶς: Ὁ Χριστιανισμὸς ὑπῆρξε πολέμιος κατὰ κύριον λόγον τοῦ Ἑλληγνισμοῦ ὡς ζωῆς καὶ ὡς σκέψεως. Ἐδῶκεν εις αὐτὸν ἐλευθεράν τήν ἀμαρτίαν ὄχι μόνον εις τήν καθ' ἡμέραν πράξιν, ή οποία κάθε ἄλλο ἦτο παρὰ ἀγνιστικὴ, ἀλλὰ καὶ εις τὸ φιλέρευον πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἤγεν εις τήν φιλοσοφίαν: τὸ ὅτι διὰ τοὺς Ἑλληγνας ή ἀλήθεια δὲν ἦτο σταθερὰ καὶ ἐξ ἀποκαλύψεως ἀλλ' εὐρημα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, τοῦτο δὲν συνεχῶρει ὁ Χριστιανισμὸς⁵. Καὶ εἶναι ἀληθῆ τὰ ἀνωτέρω κατὰ ἕνα ποσοστὸν, καθ' ὅσον εις τὸν Ἑλληγνισμὸν εὐρίσκει κανεὶς τὸ λεγόμενον ἀριστοκρατικὸν φρόνημα, πίστιν εις τήν ἀναγκαιότητα τῆς δουλείας, ἐγκόσμιον διάστασιν, φιλοσοφίαν θανάτου, πολιτείαν, λογικὴν, φιλοσοφικὴν ἀγωνίαν. Εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ὁμως συναπτὰ κανεὶς τήν συναδέλφωσιν, τήν ἔξαρσιν τῆς ἐλευθερίας, πὺ ἐπισφραγίζεται ἀπὸ τήν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ, τήν ὑπέρβασιν τοῦ θανάτου, τήν θεδαίωσιν τῆς ἀγάπης διὰ τῆς Σταυρικῆς θυσίας καὶ τῆς Ἀναστάσεως.

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Φιλολόγος - Λυκειαρχης

4. Γ. Κοινιδάκης: «Ὁρθοδοξία» περιοδ. «Εὐθύνη» τεῦχ. 180, 1986 σελ. 590.

5. Ν. Β. Τωμαδάκης: «Εἰσαγωγή εις τήν Βυζαντινὴν Φιλολογίαν» τόμ. Α'. ἔκδ. Β'. Ἀθήναι 1956, σελ. 23-24.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει θερμὴν ἔκκλησιν εις τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπως ἔλθῃ ἀρωγὸς εις τὸν ἐμπλουτισμὸν τῆς διβλιοθήκης τοῦ Κέντρου διὰ τῆς ἀποστολῆς παντὸς εἶδους συγγράμματος ἀναφερομένου εις τήν Θεολογίαν καὶ γενικώτερον εις τὸ ἀντικείμενον μελέτης πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Διεύθυνσις: Διορθοδόξον Κέντρον Ἐκκλησίας Ἑλλάδος, Ἰασιῶ 1, 115 21 Ἀθήναι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΨΑΧΟΣ*

Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι,

Ἀξιότιμε κ. Πρόεδρε τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου
τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν,

Ἀξιότιμε Κύριε Διευθυντά τοῦ Ὁδείου,
Κύριοι δικαστικοὶ λειτουργοί,
Κύριοι Καθηγηταί,
Κυρίες καὶ Κύριοι,

Τὸ Ὁδεῖον Ἀθηνῶν μὲ τὴν ἀποψινὴ μουσικο - φιλολογικὴ ἐκδήλωση, τιμᾷ τὴ μνήμη τοῦ Κων)νου Ψάχου, τοῦ πρώτου καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, πού ιδρύθηκε τὸ 1903. Γιὰ τὴν ἱστορία τῆς ιδρύσεως, τὸ σκοπὸ καὶ γιὰ τὸ ἐπιτελούμενο ἔργο τῆς, ἔγινε ἐκτενὴς λόγος σὲ προγενέστερη ἐκδήλωση μὲ τὴ συμπλήρωση τῶν ὀγδόντα χρόνων τῆς Σχολῆς. Θὰ ἀναφέρω μόνον τοῦτο σήμερα. Ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἐκτιμώντας τὸ ἔργο τῆς καὶ τὴν προσφορὰ τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησία τὴν ἔχει ἀναγνωρίσει ὡς τὴν ἐπίσημη Σχολὴ Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, μὲ εἰδικὸ νόμο, καὶ μὲ διάταγμα πού καθορίζει ὅλες τὶς λεπτομέρειες, γιὰ τὴν τελειότερη λειτουργία τῆς. Τὸ ἔργο τῆς ἐποπτεύει ἐφορευτικὴ ἐπιτροπὴ, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ὡς πρόεδρος, ἓνα Ἀκαδημαϊκὸ Βυζαντινολόγο, ἓνα καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸ διευθυντὴ τῶν Ὀργανισμῶν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τὸ διευθυντὴ τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν καὶ τοὺς καθηγητὲς τῆς Σχολῆς. Ἡ Σχολὴ συμπληρώνει σήμερα τὰ 86 χρόνια τῆς λειτουργίας τῆς, καὶ συνεχίζει τὸ ἔργο τῆς σύμφωνα μὲ τὶς ὑποθήκες, τὶς ὑποδείξεις καὶ τὸν τρόπο τῆς διδασκαλίας τοῦ πρώτου καθηγητοῦ τῆς, ἀειμνήστου Κων)νου Ψάχου.

Γιὰ τὴν προσωπικότητα, τὸ ἔργο, καὶ τὴ συμβολὴ τοῦ Κων)νου Ψάχου στὴν ἱστορικὴ, ἐπιστημονικὴ καὶ μουσικολογικὴ ἔρευνα καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν κλάδων τῆς Ἑλληνικῆς παραδοσιακῆς μουσικῆς δημιουργίας, Ἀρχαίας, Βυζαντινῆς καὶ Δημοτικῆς μουσικῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν μέσα στὰ στενὰ χρονικὰ ὄρια μιᾶς ὁμιλίας νὰ δοθεῖ ὀλοκληρωμένη εἰκόνα. Γι' αὐτὸ θὰ προσπαθῶ νὰ δώσω μιὰ σύντομη καὶ περιληπτικὴ εἰκόνα

τῆς ὅλης μουσικῆς δραστηρότητός του. Εἶχα τὴν εὐτυχία, νὰ ζήσω κοντά του πολλὰ χρόνια μέχρι τοῦ θανάτου του, καὶ αὐτὸ χάρις στὴν ἀδελφικὴ φιλία, τὸν πνευματικὸ δεσμὸ καὶ τὴ συχνὴ συνεργασία πού εἶχε μὲ τὸν ἀείμνηστο πατέρα μου Δημήτριο Περιστέρη, ἱατρὸ καὶ μουσικολογογράφου. Ἔτσι εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολουθῶ τὸ ἔργο του, τὴ διδασκαλία του, τὶς μουσικολογικὲς συζητήσεις του καὶ νὰ δέχομαι τὶς συμβουλές του.

Γιὰ τὸν Κων)νο Ψάχο ἔχουν γραφεῖ πολλὰ ἀπὸ μουσικούς, τεχνοκριτικούς καὶ μουσικολόγους δικούς μας καὶ ξένους πού θὰ χρειάζοταν ὀγκώδης τόμος γιὰ νὰ περιληφθοῦν. Θὰ ἀναφέρω μόνον δύο τελευταίες ἀξιόλογες ἐργασίες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του.

Ἡ πρώτη εἶναι τοῦ μουσικολόγου καὶ καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῆς Μουσικῆς στοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν Μάρκου Δραγοῦμη, πού δημοσιεύτηκε στὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Κέντρου Ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μὲ τὸν τίτλο «Συμβολὴ στὴ μελέτη τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου Κων)νου Ψάχου», καὶ ἡ δεύτερη τοῦ καθηγητοῦ τῆς μουσικῆς Γεωργίου Χατζηθεοδώρου, μὲ τὸν τίτλο «Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κων)νου Ψάχου», πού δημοσιεύτηκε ὡς πρόλογος καὶ εἰσαγωγὴ στὴ δεύτερη ὑπερῆξημένη ἔκδοση τῆς Παρασημαντικῆς τοῦ τιμωμένου διδασκάλου.

Ὁ Κων)νος Ψάχος γεννήθηκε στοῦ Μεγάλου Ρεῦμα τοῦ Βοσπόρου τὸ 1876. Μικρὸς ὀρφάνεψε ἀπὸ πατέρα. Ὁ θεῖος του ἀνέλαβε τὴν περαιτέρω μόρφωσή του. Ἐφοίτησε κατ' ἀρχὰς στοῦ σχολεῖο τοῦ Μεγάλου Ρεῦματος. Ἀπὸ μικρὸς ἔδειξε τὴν κλίση καὶ τὴν ἀγάπη του πρὸς τὴ μουσικὴ τέχνη. Ὁ θεῖος του ὑπῆρξε ὁ πρῶτος διδάσκαλός του ὡς πρὸς τὸ ὕψος τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Γιὰ τὸ μουσικὸ του ἄλγαντο, τὴν πνευματικὴ του ὀξύμεια, τὴν καλλιφωνία του καὶ τὸ ἦθος του, ἀπέκτησε τὴν εὐνοία τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' ὁ ὁποῖος καὶ τὸν ἔθεσε ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Ἐφοίτησε στὴν Κεντρικὴ Ἱερατικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, καὶ διεκρίθη ἰδιαίτερα στὴ μουσικὴ ἔχοντας καθηγητὴ τὸν διακεκριμένο ἀρχιμανδρῆ Θεόδωρο Μαντζουρανή. Ἐμαθήτευσε ἐπίσης καὶ σὲ δύο διακεκριμένους μουσικοδιδασκάλους καὶ πρωτοψάλτες, τὸν Γεώργιο Σαρανταεκκλησιώτη καὶ τὸν Εὐδοκίω Παπαδόπουλο. Ἐχρημάτισε πρῶτος δομῆστικος καὶ πρωτοψάλτης σὲ πολλὲς ἐκκλησίες καὶ ἔτσι ἀπέκτησε μεγάλη πείρα τῆς ψαλτικῆς τέχνης. Τὸ συγγραφικὸ του

* Λόγος ἐκφωνηθεὶς τὴν 12.5.1989 εἰς τὸ Ὁδεῖον Ἀθηνῶν κατὰ τὴν μουσικοφιλολογικὴν ἐκδήλωσιν εἰς μνήμην Κωνσταντίνου Ψάχου.

Η ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ κ. ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑΣ (21-25.5.1989)

Περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος, ὁ κ. Πρόεδρος προσεφώνησε τὸν Μακαριώτατον εἰπὼν μεταξύ ἄλλων:

«Μακαριώτατε Πάπα καὶ Πατριάρχα καὶ Δέσποτα τῆς Μεγάλης Πόλεως Ἀλεξανδρείας. Εἶμαι εὐτυχῆς διὰ τὸ μεγάλο προνόμιον μαζί με τοὺς διακεκριμένους συνδαιτημόνας μας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κράτους τῆς Φινλανδίας καὶ τῶν φιλικῶν Χωρῶν, νὰ Σᾶς καλωσορίζω ἐδῶ. Ἐπειτα ἀπὸ τὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ νέα Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Φινλανδίας, ἀποτελεῖ ἱστορικὴν μαρτυρίαν γεγονότων. Ὁ Πνευματικὸς Ἀρχηγὸς τῆς Ὀρθοδοξίας, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπεσκέφθη τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἠδύλογησε τὸν λαόν. Σήμερα ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Φινλανδίας Σᾶς καλωσορίζει. Ἡ ἐπίσκεψίς Σας εἶναι ἕνα γεγονός πού παραχωρεῖ ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Φινλανδικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι αὐτὸ θὰ μνημονεύεται ὡς μέγα ἱστορικὸ γεγονός. Καθὼς εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ Σᾶς ἀναφέρω εἰς τὸ Κυόπιο ἡ ἐπίσκεψίς Σας ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα καὶ μεγάλην σημασίαν. Φέρετε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Φινλανδίας τὸν χαιρετισμὸν καὶ τὸ μήνυμα τῆς Ἀποστολικῆς Ἐδρας τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ἐνα μήνυμα συνεχές, διαδοχικόν, ἰσχυρό, διὰ τὴν πίστην διὰ τὸν ἀνθρωπισμὸν, τὸν οἰκουμενισμὸν καὶ τὸν πνευματικὸν διάλογον. Εἰς αὐτὸ τὸ μήνυμα εὐρίσκεται τὸ θεμέλιον τῆς ἱστορίας 2.000 περίπου ἐτῶν τοῦ Πα-

τριαρχείου καὶ εἶναι αὐτὸ χαρακτηριστικὸ ἐπίσης τῆς προσωπικῆς δραστηριότητος καὶ ἐνεργείας ὡς Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς ἀνθρώπου τῆς σημερινῆς ἐποχῆς... Πράγματι εἶναι ἡ ἐπίσκεψίς Σας, ὅπως καὶ ἡ παρουσία Σας ἕνα γεγονός πού φέρει ὁμοῦ Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες, λαοὺς καὶ ἐπιστήμεις, πού γεωγραφικῶς εἶναι μακρὰν ἢ μία τῆς ἄλλης. Φέρει τὴν ἁγίαν γῆν τῆς Αἰγύπτου κοντὰ εἰς τὴν γῆν τῆς Φινλανδίας. Ἐνα μήνυμα ἐνότητος, πνευματικότητος καὶ ἀγάπης.

Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν τιμὴν πού μοῦ κάνετε, Μακαριώτατε νὰ παρακαθῆσετε μαζί μας εἰς τὸ τραπέζι αὐτὸ καὶ παρακαλῶ ὅλους τοὺς συνδαιτημόνας καὶ φίλους νὰ ἐνωθοῦν εἰς τὴν εὐχὴν μου, νὰ εἶναι τὰ ἔτη Σας πολλὰ καὶ ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῇ τὰ δῆματά Σας καὶ εἴθε νὰ βασιλεύῃ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ εἰρήνη παντοῦ».

Μετὰ τὰ θερμὰ χειροκροτήματα τῶν παρευρισκομένων, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης συγκεκινημένος καὶ ἐκτιμώντας τὴν σοβαρότητα τῶν λόγων τοῦ Πρέσβους τῆς Ἑλλάδος, Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, Νέα Ἐκκλησία Φινλανδίας, Ἐπιστήμαι, Ἁγία Γῆ τῆς Αἰγύπτου, Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, 2.000 περίπου χρόνια, ἐγεροθεὶς ἠδύχαριστησε θερμὰ τὸν Πρόεδρον διὰ τὸν σεβασμὸν του εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Πατριαρχείου, τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Φινλανδίας, τὴν τιμὴν του πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀξίας τῆς Γῆς τῆς Αἰγύπτου, τοὺς εὐλικρινεῖς χαρακτηρισμοὺς διὰ τὸ σεπτὸν πρόσωπόν Του, τὴν προσπάθειάν του διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὸν Οἰκου-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 418 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

τάλαντο καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ μουσικὴ του κατάρτιση φανερώθηκε πρῶτα στὴν πρώτη μελέτη πού δημοσίευσε μετὰ τὸν τίτλο «Ἡ κατάστασις τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς», πού ἐντυπωσίασε τοὺς μουσικοὺς κύκλους τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ 1896 διορίσθηκε καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ὁρθοδοξικῶν, καὶ πρωτοψάλτης στὸ Παρθενοναγωγεῖο τοῦ Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου. Κατὰ τὴν ἐξάχρονη ὑπηρεσίαν του, ταξινομήθηκε καὶ μελέτησε τὰ ἀρχαῖα Βυζαντινὰ μουσικὰ χειρόγραφα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Παρθενοναγωγείου. Ἐτύχησε ἀπὸ τοὺς ἰδρυτῆς τοῦ Πατριαρχικοῦ Μουσικοῦ

Συλλόγου καὶ ὡς εἰδικὸς γραμματεὺς ἐργάσθηκε γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν τοῦ Συλλόγου. Σὲ μιὰ δὲ συνεδρίαση ἔκαμε τὴν περισπούδαστη ἀνακοίνωσιν «Περὶ τοῦ ρυθμοῦ ἐν τοῖς ἄσμασι τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξὴν τοῦ τονικοῦ ρυθμοῦ, καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν μετρικῶν μορφῶν, καθὼς καὶ τὸν τρόπο τῆς μετρήσεως αὐτῶν».

(Συνεχίζεται)

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Δ. ΠΕΡΙΣΤΕΡΗΣ

Πρωτοψάλτης τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν

μεισιμόν, τήν Ἐκκλησίαν, τήν Ὁρθοδοξίαν καί τόσα ἄλλα καί παρεκάλεσεν ὅλους νά προσεύχωνται ἀδιάλειπτα διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὰς κρισίμους στιγμὰς ποῦ ζοῦμεν. Προσέφερεν εἰς τὸν κ. Πρέσβυν μίαν ὠραίαν εἰκόνα καί ἠυχίθη εἰς ἅπαντας τὰ καλά τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ἑσπέρας τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ Ἐξοχώτατος Ὑπουργὸς Παιδείας, κ. CHRISTOFFEER TAXELL παρέθεσε δεῖπνον πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου.

Εἰς τοῦτο παρεκάθησαν οἱ Προκαθήμενοι μετὰ τῶν συνοδῶν των, ἐκπρόσωποι τοῦ Κράτους, τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τοῦ Δήμου καὶ ἄλλοι.

Μετὰ τὸ πέρας σχεδὸν τοῦ δείπνου ὁ Ἐξοχώτατος Ὑπουργὸς προσεφώνησε τὸν Πατριάρχην, καλωσορίζοντας τὸν καὶ εὐχαριστώντας τὸν διὰ τὴν τιμὴν τῆς ἐπισκέψεως καὶ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ δείπνου. Ἀνεφέρθη εἰς τὴν στενὴν συνύπαρξιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν τῆς Λουθηρανικῆς ποῦ εἶναι καὶ ἡ ἐπίσημη τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ Κράτους ὑπὲρ ἀμφοτέρων.

Ὁ Μακαριώτατος τὸν ἠυχάριστησε θερμῶς καὶ διὰ τὰ καλά του λόγια καὶ τὸν παρεκάλεσε νά ἐνισχύη συνεχῶς τὰς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς θέσεώς του, διὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητος. Τοῦ προσέφερε μίαν ὠραίαν εἰκόνα τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν Τετάρτην 24ην Μαΐου ἀπὸ τὰς πρωϊνὰς ὥρας οἱ δύο Προκαθήμενοι μετὰ τῶν Συνοδῶν των, μετέβησαν εἰς τὴν Λουθηρανικὴν Μητρόπολιν ὅπου ἐγένοντο δεκτοὶ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον SAMUEL LEHTONEN. Εἶναι ὁ Ναὸς μέσα εἰς τὸν Βράχον, μεγάλος.

Εἰς τὴν συνέχειαν μετέβησαν εἰς τὸ Ὁρθόδοξον Κοιμητήριον τοῦ Ἱ. Ναοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, ἀνεπέμφθη δέησις ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, καὶ ἐπεσκέφθησαν τοὺς Τάφους τῶν ἡρώων τῶν πολέμων. Ἐκεῖ διεκρίθησαν ἀρκετοὶ τάφοι ἐλλήνων. Ἐκεῖ τοὺς ὑπεδέχθη ὁ Προϊστάμενος τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ πατήρ UEIKO. Ὁ Πατριάρχης προσέφερε μίαν εἰκόνα διὰ τὸν Ἱ. Ναὸν. Μετὰ τοῦτο ἐπεσκέφθησαν τὸν Ἱ. Ναὸν Ἁγίας Τριάδος. Ἀνεπέμφθη δοξολογία, ἐγένετο σχετικὴ ἀνακοίνωσις τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ Ἱ. Ναοῦ καὶ τῆς Ἐγορίας καὶ ὁ Πατριάρχης ἠυχάριστησε καὶ προσέφερεν ὡς εὐλογία μίαν εἰκόνα.

Τὴν 12ην μεσημβρινήν, εἰς τὸ Δημαρχεῖον, ὁ Δήμαρχος τῆς Πόλεως Ἐλσίνκι κ. AUNE UAHLLSTER προσέφερε γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου.

Παρεκάθησαν οἱ δύο Προκαθήμενοι, οἱ Συνοδοὶ των, ὁ Λουθηρανὸς Ἐπίσκοπος, ὁ Καθολικὸς Ἐπίσκο-

πος, οἱ 3 Ἀντιδήμαρχοι τῆς Πόλεως καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Εἰς τὸ τέλος τοῦ γεύματος, ὁ Δήμαρχος καλωσόρισε καὶ ἠυχάριστησε τὸν Πατριάρχην διὰ τὴν ἐπίσκεψίν του, ἀνεφέρθη εἰς τὴν φιλίαν τῶν λαῶν, εἰς τὴν καλὴν συνεργασίαν μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων χριστιανῶν καὶ ἠυχίθη καλὴν διαμονήν.

Μετὰ ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης διὰ λόγων θερμῶν ἠυχάριστησε τὸν κ. Δήμαρχον καὶ τὴν Πόλιν τοῦ Ἐλσίνκι διὰ τὴν φιλόφρονα ὑποδοχὴν καὶ περιποίησιν καὶ ἠυχίθη τὴν Εὐλογίαὶν τοῦ Θεοῦ. Προσέφερε καὶ μίαν Ἱ. εἰκόνα μεγάλης ἀξίας.

Τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας οἱ δύο Προκαθήμενοι, σύμφωνα μὲ τὸ πρωτόκολλον τῆς Χώρας, ἐπεσκέφθησαν μόνοι των, τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας τῆς Φινλανδίας κ. MAUNO KOIUISTO. Τοὺς ἐχαιρέτισε μὲ πολλὴν καλωσύνην καὶ ἐγκαρδιότητα. Ὁ Πατριάρχης τὸν ἠυχάριστησε δι' ὅλας τὰς τιμὰς, ποῦ τοῦ ἐπεφύλαξε τὸ ἐπίσημο Κράτος καὶ ἠυχίθη τὴν εὐλογίαὶν τοῦ Θεοῦ, πρὸς δὲ τοῦ προσέφερε ὠραίαν ἀσημένιαν εἰκόνα εἰς εὐλογίαὶν καὶ ἀνάμνησιν.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας οἱ δύο Προκαθήμενοι καὶ οἱ Συνοδοὶ των μετέβησαν εἰς τὴν πόλιν JARUENPAA 60 χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὸ Ἐλσίνκι, ὅπου ἡ ἐκεῖ Ὁρθόδοξη Κοινότης μὲ Ἱερὸν Ναὸν τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου. Τοὺς ὑπεδέχθη ἡ Κοινότης μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἱερέα VICTOR POROKARA καὶ ἐγένετο ἑσπερινός, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριώτατου Πατριάρχου. Μετὰ τὸ τέλος ὠμίλησεν ὁ ἱερεὺς καλωσορίζοντας τὸν Μακαριώτατον. Ὁ Πατριάρχης ἠυχάριστησε καὶ ἠυχίθη καὶ προσέφερεν εἰς εὐλογίαὶν καὶ ἀνάμνησιν μίαν εἰκόνα εἰς τὸν Ναὸν. Παρέστη πλῆθος πιστῶν, ἐκτὸς τοῦ ἱερατείου καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Κράτους καὶ τοῦ Δήμου. Ἐν συνεχείᾳ ἐπεσκέφθησαν τὴν κατοικίαν τοῦ ἱερέως.

Τὸ ἑσπέρας εἰς πλησίον Πόλιν παρετέθη δεῖπνον πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου, ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐγοριῶν τοῦ Ἐλσίνκι. Ἀντηλλάγησαν εὐχαὶ καὶ εὐχαριστίαι καὶ ὠμίλησεν ἐπίσης ἡ Ἀντιδήμαρχος, ἀπουσιάζοντος ἔξω τοῦ Δημάρχου.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν Πέμπτην 25 Μαΐου, οἱ δύο Προκαθήμενοι μετὰ τῶν Συνοδῶν των, ἐπεσκέφθησαν τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἐλσινκίου κ. Τύχωνα, εἰς τὸ κτίριον τῆς Μητροπόλεως του καὶ παρεκάθησαν εἰς πρόγευμα. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἠυχάριστησε μὲ θερμὰ λόγια τὸν Μακ. Πατριάρχην διὰ τὴν ὄλην πορείαν του εἰς τὴν Μητρόπολιν του, τὴν ἐπίσκεψιν τῶν Ἱ. Ναῶν, τὴν κοινὴν προσευχὴν, τὸ θάρρος ποῦ προσέδωκε διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν κ.λπ. Ὁ δὲ Μακαριώτατος Πατριάρχης ἠυχάριστησε ἐπίσης διὰ τὴν ἀγάπην των,

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

**Ἡ επίσκεψις τοῦ
Μακ. Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας
εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας.**

Ἡ πρόσφατος επίσκεψις τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Παρθενίου εἰς τὴν Σερβίαν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ διαπιστωθῇ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ ἀρραγῆς ἐνότης τῆς καθ' ὅλον Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίας.

Αὕτη, —ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ κατὰ τὴν 23ην Αυγούστου ἐορταζόμενος ἅγιος Εἰρηναῖος, ἐπίσκοπος Λουγδούνων—, «καίπερ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διεσπαρμένη, ἐπιμελῶς φυλάσσει τὴν πίστιν, ὡς ἓνα οἶκον οἰκοῦσα. Καὶ ὁμοίως πιστεύει..., ὡς μίαν ψυχὴν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσα καρδίαν, καὶ συμφώνως ταῦτα (τὸ κήρυγμα καὶ τὴν πίστιν) κηρύσσει καὶ διδάσκει καὶ παραδίδωσιν, ὡς ἐν στόμα

κεκτημένη καὶ γὰρ αἱ κατὰ τὸν κόσμον διάλεκτοι ἀνόμοιαι, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς παραδόσεως μία καὶ ἡ αὐτή».

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην ἔλαμψαν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὰ χαρίσματα τῶν Προκαθημένων τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Σερβίας, ἡ ἀπλότης των, ἡ ταπεινοφροσύνη των, ἡ ἀφοσίωσις των εἰς τὸ αἷτημα περὶ τῆς πανορθόδοξου ἐνότητος καὶ ἡ συνείδησις τῆς ἀνάγκης τῆς προβολῆς τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

Ἐπὶ πλέον ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ Χριστιανισμοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας κατὰ τὰς ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας λατρευτικὰς συνάξεις καὶ λοιπὰς συγκεντρώσεις ἀπέδειξε διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν βαθεῖαν ἐδσέθειαν τοῦ πληρώματος τούτου, ὅπερ ἐν μέσῳ ποικίλων ἀν-

τὸν σεβασμὸν των, τὴν φιλοξενίαν των, συνεχάρη διὰ τὸ ἐπιτελούμενον ἔργον τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Φινλανδίας καὶ προσέφερε μίαν εἰκόνα εἰς εὐλογίαν, εἰς τὸν Μητροπολίτην κ. Τύχωνα.

Μετὰ ταῦτα ἐπηκολούθησε Πρὸς - Κουφεράς, ἀπὸ 8 ἀνταποκριτὰς ἐφημερίδων.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πατριάρχης καὶ ἡ συνοδεία Του ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον. Ἐκεῖ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φινλανδίας καὶ Καρελίας κ.κ. Ἰωάννης παρουσίασε εἰς τὸν Μακαριώτατον τὸν ἐγκριτὸν ἐπιχειρηματίαν κ. HARRI SORMANAN, ὁ ὁποῖος συμπαρίσταται εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν Φινλανδίας καὶ ὅστις προσέφερε εἰς διάφορα χρονικὰ διαστήματα, ποσότητα φαρμάκων εἰς Αἴγυπτον καὶ ἄλλα ἀφρικανικὰ μέρη. Ὁ Πατριάρχης τὸν ἠύχαρίστησε, καὶ τῇ εἰσηγήσει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τοῦ ἀπένευμε τὸ παράσημον Α' τάξεως τοῦ Ἀγίου Μάρκου.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Μακαριώτατος ἠύχαρίστησε τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ξενοδοχείου διὰ τὰς περιποιήσεις κ. RISTO KUUKOLE τοῦ Ξενοδοχείου STRAND INTERCONTINENTAL καὶ τοῦ προσέφερε μίαν εἰκόνα εἰς εὐλογίαν.

Σημειώνομεν ὅτι ὁ Τύπος τῆς Φινλανδίας πρὶν ἀπὸ τὴν ἀφιξίν τοῦ Πατριάρχου εἶχε γράψει πολλὰ ἐνδιαφέροντα. Ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ ἡμερήσιος Τύπος, ἀπὸ τὴν ἀφιξίν του μέχρι τὴν ἀναχώρησίν Του ἔγραφε καθημερινῶς καὶ ἐδημοσίευε εὐγενῆ καὶ εὐμενῆ σχόλια διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξαν-

δρείας καὶ εἶχε καὶ φωτογραφίας τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου καὶ ἀπὸ τὴν Πατριαρχικὴν Λειτουργίαν τοῦ Κιουόπιο.

Τέλος τὴν μεσημβρίαν τῆς ἰδίας ἡμέρας ὁ Λουθηρανὸς Ἐπίσκοπος κ. AIMO NICOLAENIN παρέθεσε γεῦμα εἰς τὴν κατοικίαν του, πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου, ὅπου παρεκάθησαν διάφοροι προσωπικότητες πολιτικαὶ καὶ ἐκκλησιαστικαί, Πρέσβεις Κρατῶν καὶ ἄλλοι. Ἀντηλλάγησαν εὐχαὶ καὶ εὐχαριστίαι καὶ ὁ Μακαριώτατος προσέφερε μίαν εἰκόνα. Ἐν συνεχείᾳ ἀνεχώρησαν γιὰ τὸ TURKU, ὅπου τὴν Κυριακὴν ἐτελέσθη ἡ Θεία Λειτουργία εἰς τὸν Ὁρθόδοξον Ναὸν Ἀγίας Ἀλεξάνδρας. Ἐλειτούργησαν οἱ δύο Προκαθημένοι, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἀξώμιος Πέτρος, Ἐλσινκίου Τύχων, Ὁσουλου Λέων καὶ ἀρκετοὶ ἱερεῖς. Ἐκεῖ ὁ Πατριάρχης ἠύχαρίστησε καὶ τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον θερμὰ διὰ τὴν ὅλην φιλοξενίαν, τὴν ἀγάπην καὶ τὰς τιμὰς.

Τέλος ὁ Πατριάρχης ἐπισκέφθη τὴν κατοικίαν τοῦ ἐκεῖ ἐφημερίου. Τὸ ἀπόγευμα ἐπέστρεψαν ὅλοι εἰς τὸ Ἐλσινκι 150 χλμ. καὶ ἐκεῖ προσῆλθεν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον καὶ ὁ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς Πρεσβείας μετὰ τῶν συζύγων των. Καὶ μετὰ καταφανῆ συγκίνησιν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Τύχωνα κατευδῶσαν τὸν Μακαριώτατον καὶ τὴν συνοδείαν Του, πού ἐπέστρεψαν εἰς Ἀθήνας τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς 27ης Μαΐου.

(Τέλος)

τιξοτήτων διατηρεῖ ἄσβεστον τὴν φλόγα τῆς πίστεως, καθοδηγούμενον ὑπὸ τοῦ ἐκλεκτοῦ Πατριάρχου του, λαμπρῶν ἐκκλησιαστικῶν ποιμένων καὶ ὑπὸ ἐξαιρέτων θεολόγων, μερικοὶ ἐκ τῶν ὁποίων κοσμοῦν τὴν λαμπρὰν ἐν Βελιγραδίῳ Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας.

«HOMO LITURGICUS».

Τὸ ἐν Παρισίοις Ἰνστιτούτον Ὁρθοδόξου Θεολογίας «Ἅγιος Σέργιος» ὠργάνωσεν ἀπὸ 27ης μέχρι 30ης Ἰουνίου 1989 τὴν τριακοστὴν ἑκτην ἑβδομάδα λειτουργικῶν σπουδῶν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ θέματος «Λειτουργία (Λειτουργία) καὶ Ἀνθρωπολογία» (*Liturgie et Anthropologie*).

Κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην, καθ' ἣν διαπρεπεῖς λειτουργιολόγοι πασῶν τῶν χριστιανικῶν ὁμολογιῶν ἐξήτῃσαν ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῶν τὸ σπουδαῖον αὐτὸ θέμα, ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς τὸ νὰ προβληθῇ ἡ Ὁρθόδοξος Λειτουργικὴ Ἀνθρωπολογία, ἡ ὁποία κατὰ πραγματικὸν τρόπον λαμβάνει σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὰς συνεισφοδὰς τῆς πύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ συμβάλλεται σημαντικῶς εἰς τὴν ἐξάλειψιν αὐτῶν διὰ τῆς μεταμορφώσεως τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως τῆς συνεργασίας αὐτῆς μετὰ τῆς Θείας Χάριτος. Ἡ Χάρις αὕτη χορηγεῖται θαυμάσιως εἰς τὸν «homo liturgicus», ἦτοι εἰς τὸν ἀναγεύμενον διὰ τῆς Ὁρθοδόξου Θείας Λειτουργίας ἄνθρωπον, ὡς ἰδιαίτερος ἀνέπτυξαν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὁ Πρύτανης τοῦ Ἰνστιτούτου πρωτοπρεσβύτερος πατὴρ Alexis Kniazeff, ὁ ἀρχιμ. πατὴρ Γεννάδιος Λυμούρης καὶ ὁ διακεκριμένος Καθηγητὴς τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Κωνσταντῖνος Andronikof.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ πρέπει νὰ τονίσωμεν δι' ἄλλην μίαν φορὰν διὰ αἱ κατ' ἔτος διοργανούμεναι λειτουργικαὶ ἑβδομάδες τοῦ Ἰνστιτούτου «Ἅγιος Σέργιος» ὅπερ λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὰς ἐδολογίας τοῦ Σεπιῶ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐκπροσωποῦμενον διὰ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γαλλίας, καθιστοῦν τὸ Ἰνστιτούτον τοῦτο, ὅπερ εἶναι λαμπρὸν θεολογικὸν φυτώριον, ἀκτινοδόλον ἐστὶν καὶ φάρον τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῇ Εὐρώπῃ.

Τὰ περὶ Παιδείας προγράμματα.

Κατὰ τὴν προεκλογικὴν περίοδον τὰ διάφορα κόμματα διένεμον καλαισθητὰ φυλλάδια, ἀναφερόμενα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ εἰς τὰ περὶ Παιδείας προγράμματα αὐτῶν μετὰ πολλῶν, ἀναμφισβητήτως, θετικῶν προτάσεων ἢ ὑποσχέσεων.

Ἄλλ' ὡς ὀρθῶς ἐσημείωσεν Ὁρθόδοξον Χρι-

στιανικὸν Περιοδικόν, «εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκφράσωμε τὴν λύπην μας, διότι τὰ προγράμματα αὐτὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀνήκουν εἰς τὰς ἐπιδιώξεις κομμάτων οἰασοδήποτε χώρας τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας ἢ τῆς Ἀμερικῆς. Τοὺς ἔλειπεν ἡ προή. Ὁ διαποτισμός των ἀπὸ τὰς Ἑλληνοχριστιανικὰς μας παραδόσεις. Ἐλείπαν ἀπὸ τὰς σελίδας των καὶ ὡς λέξεις ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ὁρθοδοξία».

Ἀναμφισβόλως ὑπάρχουν κόμματα, τὰ ὁποῖα δὲν περιφρονοῦν τὴν ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν καὶ ἐκδηλώνουν ἐνίοτε καὶ αἰσθήματα σεβασμοῦ καὶ ἐλλοβείας ἔναντι αὐτῆς. Ἄλλ' ὅμως δὲν ἀρκεῖ ἐν εἶδος ρομαντικῆς θεωρητικῆς στάσεως ἔναντι αὐτῆς. Ἡ παράδοσις αὕτη πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐπιτέλεια, ἡ ὁποία θὰ ζωοποιῇ ἐν τῇ καθημερινῇ πράξει πάσας τὰς ἐπὶ μέρους πυχὰς καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ μορφωτικοῦ καὶ εκπαιδευτικοῦ ἔργου, ἵνα τοῦτο δημιουργῇ ὠλοκληρωμένης, ἀριτίας καὶ ὑγιεῖς προσωπικότητας καὶ σὺχλὶ διεσπασμένα ἄτομα, ἐν τοῖς ὁποίοις ἡ πυχὸν ὑπεριτροφικὴ νοησιαρχικὴ ἀνάπτυξις δὲν θὰ συμβαδίζῃ μετὰ τῆς ἰσορροπιοῦ συναναπτύξεως πασῶν τῶν ἀνωτέρω ἀνθρωπιστικῶν καὶ πολιτιστικῶν ἀξιών. Ἡ συνανάπτυξις αὕτη ἐπιτυγχάνεται μόνον διὰ τῆς ἐνοποιουδ δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ γνησίου ὀρθοδόξου πνεύματος.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν Πλήρωμα.

Ὁ Ὁμότιμος Καθηγητὴς ἡς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀνδρέας Φυτοράκης ἐν τοῖς Ἐπιλεγόμενοις τοῦ ἔργου αὐτοῦ «Ἡ σύγχρονος ὀρθόδοξος ἀγωγή εἰς τὴν χώραν μας καὶ τὰ προβλήματα τῆς» (ἐν Ἀθήναις 1988) τονίζει τὴν ἀνάγκην, ἵνα τὸ ἐκκλησιαστικὸν Πλήρωμα, χειραγωγούμενον εἰς διαρκῆ διάλογον μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν του, καθίσταται κοινωνὸν τοῦ ὄλου ἔργου Τῆς, τῶν ἀναφνομένων ἐκάστοτε εἰς αὐτὴν προβλημάτων, τῶν ἐπιδιώξεων καὶ τῶν ἐπιτευγμάτων Τῆς, ὡς καὶ τῶν πάσης φύσεως δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζει εἰς τὴν ἐπιτέλειαν τῆς ἀποστολῆς Τῆς. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ ὑπεισέλθῃ πάλιν ἡ ὀρθόδοξος παράδοσις εἰς τὴν πνευματικὴν του ζωὴν ὡς ἀκένωτος πηγὴ πολιτισμοῦ, ὑψηλῶν ἀξιών, οὐσιώδους σημασίας καὶ διὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν καὶ θὰ ἀναθερμανθῇ ἀσφαλῶς ἡ παραδοσιακὴ ἀφοσίωσις του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του, διότι θὰ συνειδητοποιῆ τὴν σημαντικὴν θέσιν του εἰς τὴν «Κοινωνίαν» Τῆς, θὰ αἰσθανθῇ ἐντονώτερον τὴν παρουσίαν Τῆς καὶ τὴν στοιρικὴν Τῆς συμπαράστασιν, εἰς ὅλας δὲ τὰς φάσεις τῆς ζωῆς του, ὡς τὴν ἠσθάνετο ἐπὶ μακρὰν σειρὰν αἰώ-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ζ' Μουσικολογική Σπουδή

Τὴν Πέμπτη 25 Μαΐου 1989 στὴ Μεγάλη Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἔλαθε χώρα μία σημαντικὴ ἐκδήλωση: τὸ "Ἴδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας παρουσίασε τὴ Ζ' μουσικολογικὴ σπουδῆ, ἀφιερωμένη στὸ βίο καὶ τὸ μουσικὸ ἔργο τοῦ Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν (ΙΖ' αἰ.).

Ὁ ἐπιστημονικὸς συνεργάτης τοῦ Ἰδρύματος καὶ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γρηγόριος Στάθης καθόρισε τὰ ἱστορικὰ πλαίσια τῆς δράσεως τοῦ Γερμανοῦ καὶ ἀξιολόγησε τὴ μουσικὴ προσφορά τοῦ ἀνδρὸς στὰ ψαλτικά πράγματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας παραδόσεως, ἐνῶ στὴ συνέχεια ὡς Χοράρχης διηύθυνε τὸ Χορὸ «Οἱ Μαῖστο-

νων καὶ σκληρῶν δοκιμασιῶν», καὶ κατὰ τὸ παρελθόν. Θὰ τὴν θεωρήσῃ καὶ θὰ τὴν ἀποδεχθῆ ἄλλοι ὡς οὐσιώδη παράγοντα τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πεπωμένου, καὶ διὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον του, θὰ συνειδητοποιήσῃ τὴν ἀποστολὴν του ὡς τοῦ «φύλακος» καὶ «ἀπερασπιστοῦ» αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς του διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ ἀναγέννησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς.

Εὐχόμεθα, ὅπως οἱ δραματισμοὶ αὐτοὶ τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ κ. Φυτιράκη, οἱ ὁποῖοι ἤρξαντο πραγματοποιοῦμενοι κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας, γίνονται ὁλονὲν καὶ περισσότερον πραγματικότης.

Τὸ νεωτεριστικὸν δὲν σημαίνει πρόοδον.

Ἐν ἄρθρῳ, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ἀληθινὰ προοδευτικὰ» τονίζεται, ὅτι «ἡ ἀληθινὴ πρόοδος δὲν σημαίνει πάντοτε ἀπλῶς στροφήν πρὸς τὸ νεωτεριστικὸν καὶ πρὸς τὸ χρονικὰ νεώτερον, διότι τοῦτο εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ποιοτικῶς χεῖρον καὶ ὄχι κρεῖττον. Ἡ στροφή πρὸς τὸ νεώτερον εἶναι πρόοδος μόνον ὅταν τὸ νεώτερον εἶναι ἀξιολογικῶς ἀνώτερον σὲ σύγκρισιν πρὸς τὸ παλαιότερον».

Ἐξ ἄλλου «ἡ πρόοδος συχνὰ σημαίνει στροφή σὲ παρελθόν πρὸς ἐπανάκτησιν ἀπολεσθέντων πνευματικῶν ἀγαθῶν ἢ πρὸς ἀξιοποίησιν τῆς ἱστορικῆς πείρας ἢ πρὸς μίμησιν ἡρώων καὶ ἀρχαίων τῆς ἀρετῆς ἢ συμμόρφωσιν πρὸς τὰ αἰτήματα τῆς ἐλληνορθόδοξου πνευματικῆς παραδόσεως, τὴν ὁποία πρέπει νὰ ἀναγγέλωμεν τοῖς τέκνοις ἡμῶν καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν

πρὸς τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης». Ἐκτελέσθησαν ἑννέα παραδείγματα με φιλολογία καὶ ἱεροπρέπεια.

Ἡ ὅλη ἐκδήλωση παρουσίασε ὀργάνωση καὶ ἀπέδειξε τὴν ὑψηλὴ ἐπιστημοσύνη καὶ ὑπευθυνότητα τῶν συντελεστῶν, ἂν ἐξαιρέσῃ κανεὶς κάποιες παρατηρήσεις, οἱ ὁποῖες ἐνδεχομένως, ἂν θεωρηθοῦν ὀρθές, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ βοηθήσουν στὴν πρακτικὴ τῆς ἐπιτυχέστερης παρουσιάσεως παρομοίων «σπουδῶν». Ἐν πρώτοις θὰ πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπόψη ἡ ἀκουστικὴ τῆς Μεγάλης Αἴθουσας Τελετῶν, ἡ ὁποία μᾶλλον δὲν ἐνδείκνυται γιὰ μουσικὰς ἐκδηλώσεις, ἀκόμη καὶ με πλήρεις τίς θέσεις τῶν ὑπερώων. Οἱ ἀκροατὲς δυσκολεύθηκαν νὰ παρακολουθήσουν, λόγω κακῆς ἀκουστικῆς, ἀκόμη καὶ τὴν ἀριστη ἀνακοίνωσιν - ὁμιλίαν τοῦ κ. Στάθης, ἂν καὶ ὁμιλίαις τέτοιου εἴδους ὄντας γιὰ ἕνα

τοῖς τέκνοις αὐτῶν καὶ ἐκεῖνοι ἄλλοι εἰς γενεὰν ἑτέραν».

Ἐκ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι «ὁ ὑγιὲς συντηρητισμὸς εἶναι σὲ πλεῖστες περιπτώσεις προοδευτικώτερος τοῦ ἀκριτοῦ καὶ κομπλεξικοῦ νεωτερισμοῦ».

«Ἐπὶ τὰ πρόσω» καὶ «ἐπὶ τὰ ὑψηλά».

Ἐν συνεχείᾳ εἶναι σκόπιμον νὰ προστεθῆ, ὅτι, ὡς ἐπισημαίνεται ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ, ἡ ἀληθὴς πρόοδος εἶναι, κατὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ «καλλίστη ἀλλοίωσις», ἡ μεταβολὴ «ἐπὶ τὸ βέλτιον», τὸ «ἐκ χειρόνων εἰς κρεῖττονα προκόπτειν», «ἢ πρὸς τὰ κρεῖττονα στροφή», ἢ «μεταποίησις ἐπὶ τὰ κάλλιστα». Ὁ ἀληθῶς προοδευτικὸς ἄνθρωπος προχωρεῖ «ἐπὶ τὰ πρόσω» καὶ «ἐπὶ τὰ ὑψηλά».

Ὅθεν «ἡ πρόοδος δὲν εἶναι μόνον κίνησις πρὸς τὰ πρόσω. Εἶναι ἐπὶ πλέον καὶ πρὸ πάντων κατευθύνσις πρὸς τὰ ἄνω... Ἡ προοδευτικὴ κίνησις δὲν εἶναι μόνον ὀριζόντια. Εἶναι συγχρόνως καὶ πρὸ πάντων κίνησις κατακόρυφη, με κατευθύνσις πρὸς τὸν οὐρανόν, δηλαδὴ πρόοδος ὡς ἄνοδος, ἄνωσις, ἀνύψωσις. Ἀνάμεσα στὴν ὀριζόντια προοδευτικὴ καὶ στὴν κατακόρυφον ἀνοδικὴν κίνησιν τοῦ ἀνθρώπου δὲν ὑπάρχει πολωτικὴ, ἀλλὰ ἁρμονικὴ διαλεκτικὴ σχέσις καὶ ἀμοιβαίότης».

Δι' αὐτὸ ὁ Χριστιανὸς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν προοδευτικὸς, διότι, κατὰ τὰς πατερικὰς ἐκφράσεις, «ἄνω νεύει», «ἔχει μεταρσίον τὴν ψυχὴν ἐπιπερωμένην τῷ πόνῳ τῶν κρεῖττόνων», εἶναι «γνήσιος τῶν ἄνω μύσσης», ἐπιζητεῖ «τὴν ἄνω πατρίδα» καὶ τὴν «ἄνω Ἱερουσαλήμ», ἀποβάλλει «τὴν εἰκόνα τοῦ χοίκοῦ καὶ ἀναλαμβάνει τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ».

εϋρύ κοινό θά πρέπει νά εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπό ἱστορικές λεπτομέρειες. Ἐπί πλέον ἡ παρουσίαση τοῦ ἔργου τοῦ Γερμανοῦ θά εἶχε μεγαλύτερη ἐνότητα, ἀντί τῶν μακροσκελῶν «συνθέσεων», ἐκτελοῦνταν ἀποσπάσματα καί μουσικές φράσεις, ἐνδεικτικές τοῦ ὅλου ἔργου ἡ παρουσίαση μακροσκελῶν «συνθέσεων» ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι κουραστική γιά τὸ ἀκροατήριο, δημιουργεῖ προβλήματα στόν ἴδιο τὸ χορό, ἀκόμη καί στήν προκειμένη περίπτωση πού ὁ χορός ἀπαρτίζεται ἀπό ἄριστους ψάλτες. Αὐτές οἱ «συνθέσεις» κατ' οὐδένα τρόπο ἀκούγονται στήν Ἐκκλησία. Ὁ Μητροπολίτης Σερβίων καί Κοζάνης κ. Διονύσιος καί ὁ πρωτοψάλτης τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν κ. Περιστέρης, πού ἦσαν παρόντες, μέ τή μακροχρόνια πείρα τῶν εἶναι σέ θέση νά βοηθήσουν στή σύνδεση αὐτῶν τῶν «σπουδῶν» μέ τή ζωσα λειτουργική παράδοση. Καί πάντως οἱ παρατηρήσεις αὐτές δέ μειώνουν τή σπουδαιότητα τῆς προσφοράς τοῦ Ἰδρύματος καί τοῦ καθηγητῆ κ. Στάθη, ἡ ἔρευνα τοῦ ὁποῦ δέν κινεῖται στά ὄρια μιᾶς καλοδιάθετης προσπάθειας, ἀλλά εἶναι ἔργο πρωτοποριακό, αὐστηρά ἐπιστημονικό καί ἐκκλησιαστικό.

Τὸ Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖο ἰδρύθηκε στά 1971, παρουσίασε, μέ τή συνεργασία καί φροντίδα τοῦ Μητροπολίτη Κοζάνης κ. Διονυσίου καί τήν ἀοκνη ἔρευνα τοῦ ἤδη καθηγητῆ κ. Γρηγορίου Στάθη, μία πρωτοφανή γιά τὰ πράγματα τοῦ τόπου μας πορεία. Γνωστό σήμερον παγκοσμίως γιά τήν ἔκδοση τῶν μουσικῶν χειρογράφων τῶν μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους καί τήν ἐν γένει μουσικολογική ἔρευνα στό χώρο τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, τίς «σπουδές» - δίσκους καί τήν παρουσία σέ διεθνεῖς συναντήσεις θά ἔπρεπε νά εἶχε τύχει μεγαλύτερης φροντίδας καί προσοχῆς στό ἑσωτερικό ὄντας καύχημα γιά τήν Ἱερά Σύνοδο. Τὸ Ἰδρυμα αὐτό δέν εἶναι ἀπλῶς μία περιτρανή ἀπόδειξη γιά τή δυνατότητα συνδυασμοῦ ποιμαντικής διακονίας καί ἐπιστήμης, ἐργασίας στήν Ἐκκλησία καί ἀκαδημαϊκῆς καταξίωσης, εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα ἕνα κριτήριο γιά τὸ πῶς πρέπει νά προσεγγίζουμε οἱ νεώτεροι καί πῶς πρέπει νά μελετοῦμε τήν ἐκκλησιαστική μας παράδοση, τή δοκιμασμένη ἐμπειρία τῶν πατέρων μας, τήν καθαγιασμένη πράξη τῶν περασμένων γενεῶν.

Καί εἶναι κρίμα, γιὰτί ἐνεργώντας γιά λογαριασμό ἐπιστημονικοῦ κέντρου στό ἐξωτερικό πληροφορήθηκε ὅτι τὸ Ἰδρυμα δέν διαθέτει «στέγη» καί οἱ δημοσιεύσεις «κατακρατοῦνται» σέ χώρο τῆς Ἱ. Μ. Πεντέλης ἔναντι κάποιας ἐπιχορηγήσεως. Δίδεται ἔτσι ἡ ἐντύπωση ὅτι οἱ ἄνθρωποι, πού λόγω τῆς θέσεώς τῶν θά ἔπρεπε νά συμπαρίστανται, μόλις πού ἀνέχονται τήν ὑπάρξη καί λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος. Φοβᾶται νά εἰπῆ κανεῖς, μὴ τυχόν καί θεωρηθῆ ἀσεθῆς, ὅτι αὐτὰ συμβαίνουν ὅταν ἡ λατρεία δέ φτάνη γιά τήν ἔλλειψή μας νά ἐξαγιασῆ τῇ διοίκηση, ἐνῶ ἡ διοίκηση οὔτε πού ὑπομιάζεται τὸν ἀποστολικό χαρακτήρα τῆς ἔρευνας.

Τὴν Πέμπτη ὁμως 25 Μαΐου μέ τήν παρουσία ἀκόμη καί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ Ἰδρύματος, αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας,

ὑπῆρξε οὐσιαστικό· τὸ Ἰδρυμα ἔκανε παρούσα τήν Ἐκκλησία στόν ἐπιστημονικό χώρο τοῦ Πανεπιστημίου, ἀφοῦ πρῶτα μέ τήν ὅλη δραστηριότητά του ἔπεισε γιά τήν ἀναγκαιότητα τῆς σπουδῆς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ὡς διδακτικοῦ ἀντικειμένου σέ ἀκαδημαϊκό ἐπίπεδο. Καθῶς παρακολουθοῦσα τὰ δρώμενα στή σκέψη μου παρήλαυναν ὅλοι ἐκείνοι οἱ θαυμαστοὶ Πανεπιστημιακοὶ διδάσκαλοι πού πέρασαν ἀπὸ τήν αἴθουσα αὐτή, πού σημάδευσαν τήν πορεία τοῦ τόπου καί τίμησαν τήν παράδοση καί τήν πατρίδα μας στόν κόσμο. Χάρη σ' αὐτοὺς αἰσθανόμαστε κι ἐμεῖς οἱ σύγχρονοι πῶς ἔχομε κάποιο πρόσωπο πάνω στή γῆς.

Δέσπω Ἀθ. Λιάλιου, TUEBINGEN

Ἱερά Μητρόπολις Σύρου

Μέ λαμπρότητα, παραδοσιακό ἐκκλησιαστικό χρώμα, καί συμμετοχή πλήθους χριστιανῶν ἐωρτάσθηκε στήν Σίφνο ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀναλήψεως. Ἡ θαυματουργὴ εἰκόνα τῆς Χρυσοπηγῆς μετεφέρθη μέ τὸ F/B IONION ἀπὸ τὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ στόν δώμωναμο ὄρμω, ὅπου καί τὸ προσκύνημα τῆς Χρυσοπηγῆς, καί λίγο πρὶν τὴ δύση ἔγινε ὁ πανηγυρικός ἀρχιερατικός ἑσπερινός, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Δωροθέου, πλαισιουμένου ὑπὸ τοῦ Γεν. Ἀρχιεπ. Ἐπιτρόπου κ. Γρηγορίου Μαραγκοῦ καί τοῦ ἱεροῦ κλήρου. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἑσπερινοῦ παρατέθηκε τράπεζα σέ ὄλους τοὺς προσκυνητές. Τὴν κυρία ἡμέρα ἡ Θεία Λειτουργία τελέσθηκε σὺν Μητροπολιτικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνος Ἀπολλωνίας, καί ἐπηκολούθησε λιτανεαία, τὴν ὁποία πλαισίωσε τὸ πλήρωμα τοῦ πολεμικοῦ ΙΕΡΑΞ, τὸ ὁποῖο παρέστη στήν ἑορτὴ τιμητικῶς καί ἡ Φιλαρμονικὴ τοῦ Ναυστάθμου Σαλαμίνας.

Ἡ μνήμη τῶν Ἁγίων Πάντων ἐωρτάσθηκε τὴν δώμωναμη Κυριακὴ στίς κατακόμβες τῆς Μήλου μέ τὴν συμμετοχὴ τοῦ Σεβ. κ. Δωροθέου, τοῦ ἱεροῦ κλήρου καί τῶν χριστιανῶν τοῦ νησιοῦ. Ὁ ἀρχιερατικός ἑσπερινός τελέσθηκε σὺν πρὸ τῶν κατακομβῶν χώρῳ, καί ἀμέσως ἔγινε μέσα στίς στοᾶς δέσεις ὑπὲρ τῶν μαρτύρων. Ἡ θεία Λειτουργία τελέσθηκε σὺν Ναῷ Ἁγίου Νικολάου Τρυπητῆς, πρὶν τὸ τέλος τῆς ὁποίας ὁ Σεβασμιώτατος ἀπένευσε τὸ ὄμφικιον τοῦ οἰκονόμου σὺν πρεσβ. κ. Κων/νον Μαρκαντώνη. Ἐξ ἄλλου εἰς Κύθον μετέβη ὁ Σεβασμιώτατος, ὅπου καί ἐτέλεσε τίς ἱερὲς ἀκολουθίες τῶν ἑορτῶν γιά τὴν μνήμη τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου.

Στὸ Μετόχι τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως στήν ὁδὸ Ἀχαρνῶν, τῆς Ὀσίας Ξένης, ἀρχισαν καί συνεχίζονται οἱ ἐργασίες ἐπεκτάσεώς του, καί ἀνεγέρσεως πνευματικοῦ κέντρου. Τὸ ἔργο χρηματοδοτεῖται ἐξ ἰδίων πόρων καί ἀπὸ τὴν Ἱερά Μητρόπολη Σύρου.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Συνῆλθεν ἐν μὲν Λουκέρνη τῆς Ἑλβετίας ἡ Ἐπιτροπὴ Διαλόγου μεταξὺ Ὀρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν τῆς Ἑλβετίας, ἐν δὲ τῇ Ζυρίχῃ ἡ Ἐπιτροπὴ Διαλόγου μεταξὺ Ὀρθοδόξων καί Προτεσταντῶν τῆς αὐτῆς χώρας.

—Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρ Δρ Ρόμπερτ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37, πρῶτ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Προφήτου Ἡλίου - Ριζοπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 4ῃ Ἰουλίου 1989

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΪΜ

Ἱερά Μητρόπολις Λήμνου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρὰ πρῶτ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ράνσου θὰ ἐπισκεφθῆ ἐπίσημως τὸ Βατικανὸν ἀπὸ 29ῆς Σεπτεμβρίου μέχρι 2 Ὀκτωβρίου.

—Συνῆλθεν ἐν Παρισίοις ἡ Μικτὴ Ὁμάς Ἐργασίας τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

—Ὁ Σοβιετικὸς Ἡγέτης Μιχαὴλ Γκορμπατσὼφ δι' ἐπιστολῶν ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν Διάσκεψιν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν διὰ τὰς σταλείσας ὑπ' αὐτῶν ἐπιστολὰς εἰς τοὺς σεισμοπλήκτους τῆς Σοβιετικῆς Ἀρμενίας.

—Ἀπὸ 31 Μαρτίου μέχρι 6 Ἀπριλίου 1989 συνῆλθεν ἐν Καμπέρα (Αὐστραλία) ἡ Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ζ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν. Τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς μετείχεν, ἐκτὸς ἄλλων, ὁ Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσης, ἀντικαθιστῶν τὸν κωλυόμενον Μασκ. Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ. Παρθένιον. Ἐν τοῖς πλαισίοις τῆς συνεδρίας ὁ Γ. Γ. τοῦ Π.Σ.Ε. Δρ EMILIO CASTRO ἐπεσκέφθη ἐθιμοτυπικῶς τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Αὐστραλίας κ. Στυλιανόν.

—Τὸν παρελθόντα Ἰούλιον ἡ Γεν. Σύνοδος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Καναδᾶ καὶ τὸ Ἐθνικὸν Συνέδριον τῆς Εὐαγγελικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Καναδᾶ συνεζήτησαν «σχέδιον ἀποφάσεως» περὶ τῆς μελλοντικῆς μυστηριακῆς κοινῶνίας των.

1) Ἀγ. Τριάδος Μυρίνης, 2) Κοιμ. Θεοτόκου Μυρίνης, 3) Εἰσοδ. Θεοτόκου Βάρους, 4) Ἀγ. Δημητρίου Κομποπολείου, 5) Εὐαγγ. Θεοτόκου Μούδρου, 6) Ἀγ. Δημητρίου Παναγίας, 7) Εἰσοδ. Θεοτόκου Πορτιανοῦ, 8) Ἀγ. Ἀναργύρων Δάφνης, 9) Κοιμ. Θεοτόκου Κορνοῦ, 10) Ἀγ. Δημητρίου Λύχνων, 11) Ἀγ. Δημητρίου Πλάκας, 12) Ἀγ. Νικολάου Σκανδάλης, 13) Κοιμ. Θεοτόκου Τσιμανδρίων, 14) Ἀγ. Ἰωάννου Φυσίης καὶ 15) Ἀγ. Γεωργίου Ἀγγαριῶνων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Μυρίνῃ τῆ 24ῃ Ἰουλίου 1989

† Ὁ Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νέας Σμύρνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρὰ πρῶτ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Ἀγίου Νεκταρίου Βούλας, καὶ 2) Κοιμ. Θεοτόκου Δικηγορικῆς Γλυφάδας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ν. Σμύρνῃ τῆ 10ῃ Ἰουλίου 1989

† Ὁ Ν. Σμύρνης ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παρὰ πρῶτ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἱ. ναῷ

Ἀγίας Τριάδος Πατρῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1β' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Πάτραις τῆ 18ῃ Ἰουλίου 1989

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Π Ρ Α Ξ Ε Ι Σ

ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Άριθ. Πρωτ. Μ. Σ. 249

Π Ρ Α Ξ Ε Ι Σ

Περί συστάσεως Ένοριακού Πνευματικού Κέντρου τής Έρως Μητροπόλεως Άττικής εις τόν Έρὸν Ναόν Άγίου Γεωργίου Καματερού ὑπὸ τήν ἑπωνυμίαν «ΕΝΟΡΙΑΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ».

Έχοντες ὑπ' ὄψιν: α) τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 1 καὶ 29 τοῦ Ν. 590) 77 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος», β) τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 20 τοῦ ὑπ' ἄριθ. 1) 69 Κανονισμοῦ τής Έρως Συνόδου «Περί ὀργανώσεως καὶ Διοικήσεως τῶν Έκκλησιαστικῶν Σωμάτων καὶ Ὀργάνων», ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρον 67 τοῦ Ν. 590) 77 καὶ γ) τὰς ἐκ τῶν Έρῶν Κανόνων καὶ τῶν Νόμων τής Πολιτείας ἀπορρεούσας ὑποχρεώσεις ἡμῶν δημιουργίας Πνευματικῶν καὶ Φιλανθρωπικῶν ἔργων πρὸς κάλυψιν τῶν σχετικῶν ἀναγκῶν τοῦ Χριστεπωνύμου Πληρώματος,

ἀ π ο φ α σ ῖ ζ ο μ ε ν .

τὴν σύστασιν καὶ λειτουργίαν τοῦ Πνευματικοῦ Ἰδρύματος ὑπὸ τήν ἑπωνυμίαν «ΕΝΟΡΙΑΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ».

Ὁ τρόπος Διοικήσεως καὶ λειτουργίας τοῦ ἐν λόγῳ Ἰδρύματος θὰ διέπεται ὑπὸ εἰδικοῦ Κανονισμοῦ, ὡς κατωτέρω, ἐγκρινομένου παρὰ τής Έρως Συνόδου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος καὶ δημοσιευομένου εἰς τὸ ἐπίσημον Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Έφημερίδα τής Κυβερνήσεως.

Έν Κηφισῷ τῇ 12ῃ Μαΐου 1989,

† Ὁ Ἀττικής ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Κ Α Ν Ο Ν Ι Σ Μ Ο Σ

ΕΝΟΡΙΑΚΟῦ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟῦ ΚΕΝΤΡΟῦ
ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ

ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Ἄ ρ θ ρ ο 1

Τίτλος - Έδρα.

Στὴν Ένορία τοῦ Άγίου Γεωργίου Καματερού, τής

Ἱ. Μ. Ἀττικής, συστήνεται Έκκλησιαστικὸ Ἰδρυμα τὸ ὁποῖο θὰ λειτουργεῖ, σὲ κτίριο ποῦ ἔχει ἀνεγερθεῖ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, παραπλευρῶς τοῦ Ἱ. Ναοῦ, μὲ τὴν ἑπωνυμία «Ένοριακὸ Πνευματικὸ Κέντρο» καὶ θὰ διέπεται ἀπὸ τὸν πῶ κάτω Κανονισμό.

Ἄ ρ θ ρ ο 2

Σκοπός.

Σκοπὸς τοῦ Ένοριακοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου εἶναι νὰ παρέχει πληρέστερη καὶ ἀριότερη ποιμαντικὴ καὶ πολιτιστικὴ δράση στὰ πλαίσια τής Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Έκκλησίας.

Ἄ ρ θ ρ ο 3

Μέσα γιὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν.

Ἡ ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ θὰ ἐπιτυγχάνεται:

1) Μὲ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ ἀνθρώπινου πνευματικοῦ δυναμικοῦ τής Ένορίας καὶ τῆ συνδρομῆ ἱκανῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

2) Μὲ τὴν Πνευματικὴ, Λειτουργικὴ, Κατηχητικὴ καὶ Ποιμαντικὴ Διακονία τής Ένορίας (Θεῖον Κήρυγμα, Έσπερινὸς ὁμιλίαις, Θεία Λειτουργία καὶ Κατηχητικὰ Σχολεῖα).

3) Μὲ τὴν ἔρευνα καὶ προώθησιν σὲ δημόσιες συζητήσεις τῶν προβλημάτων ποῦ ἀπασχολοῦν τοὺς κατοίκους τής Ένορίας καὶ τοῦ Δήμου Καματερού, γενικότερα. (Ὀργάνωσιν διαλέξεων, σεμιναρίων καὶ δημοσίων συζητήσεων).

4) Μὲ τὴ συγκέντρωσιν λαογραφικοῦ ὕλικου γιὰ τὴ συνέχισιν τής λαϊκῆς τοπικῆς παράδοσης.

5) Μὲ τὴν ὀργάνωσιν φιλανθρωπικῶν, ψυχαγωγικῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἐκθέσεων.

6) Μὲ τὴ δημιουργία, ὁμίλου παραδοσιακῶν χορῶν, ὀργανικῆς χορωδίας, πινακοθήκης μὲ ἔργα ντόπιων καλλιτεχνῶν, βιβλιοθήκης, κινηματογραφικῶν προβολῶν καὶ θεατρικῶν παραστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Ἄ ρ θ ρ ο 4

Κεντρικὴ ὀργάνωσιν - διοίκησιν.

Τὸ Ένοριακὸ Πνευματικὸ Κέντρο ὑπόκειται στὴν

Πνευματική και Διοικητική έποπτεία τής 'Ι. Μ. 'Αττικής και διοικείται από έπταμελές Διοικητικό Συμβούλιο που άπαρτίζεται από: α) τον έκάστοτε Πρόεδρο του 'Εκκλησιαστικού Συμβουλίου ως Πρόεδρο, β) από δυό μέλη του 'Εκκλησιαστικού Συμβουλίου και γ) από τέσσερα μέλη τής 'Ενορίας που διακρίνονται για τήν Πνευματική τους κατάρτιση και ώριμότητα.

Τά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου διορίζονται για μιά τριετία από τόν Μητροπολίτη 'Αττικής, ύστερα από έγγραφη πρόταση του Προέδρου του 'Εκκλησιαστικού Συμβουλίου.

Τό Δ.Σ. του Πνευματικού Κέντρου συγκροτείται σέ σώμα εκλέγοντας 'Αντιπρόεδρο, Ταμιά και Γενικό Γραμματέα.

Ά ρ θ ρ ο 5

Άρμοδιότητες.

Άρμοδιότητες του Δ.Σ. του 'Ενοριακού Πνευματικού Κέντρου είναι οι έξής:

1) Άποφασίζει σέ κάθε θέμα που άφορά στην εκπλήρωση των έπιδιωκόμενων σκοπών του με σχετική πλειοψηφία των παρόντων μελών και σέ περίπτωση ίσοψηφίας ύπερισχύει ή ψήφος του Προέδρου.

2) Συνεργάζεται με τόν 'Εκκλησιαστικό Συμβούλιο του 'Ιεροϋ Ναού 'Αγίου Γεωργίου και τήν Τοπική Αυτοδιοίκηση για τήν προαγωγή και έπίτευξη των σκοπών του και διορίζει και τόν άναγκαίο προσωπικό.

3) Μεριμνά για τήν εξεύρεση οικονομικών πόρων και τήν καλή και σωστή λειτουργία του.

4) Συνέρχεται τακτικά κάθε τρίμηνο και έκτακτα μετά από πρόσκληση του Προέδρου, ή αίτηση τριών τουλάχιστον μελών του Δ.Σ.. Για τήν ύπαρξη άπαρτίας πρέπει νά παρευρίσκονται ό Πρόεδρος ή με έντολή του ό 'Αντιπρόεδρος και τά τρία τουλάχιστον από τά μέλη του Δ.Σ..

Ά ρ θ ρ ο 6

Τό 'Ενοριακό Πνευματικό Κέντρο διατηρεί διαχειριστικά Βιβλία (Βιβλίο Πρακτικών, Ταμείου και σχετικούς φακέλλους). 'Ο έτήσιος προϋπολογισμός και 'Απολογισμός του 'Ιδρύματος έγκρίνεται από τόν Μητροπολιτικό Συμβούλιο τής 'Ι. Μ. 'Αττικής. Τά δε βιβλία και Γραμμάτια εισπράξεων θεωρούνται από τήν 'Ι. Μ. 'Αττικής.

Ά ρ θ ρ ο 7

Πόροι του 'Ενοριακού Πνευματικού Κέντρου.

Πόροι του 'Ιδρύματος θά είναι:

1) 'Ετήσια έπιχορήγηση από τόν 'Ενοριακό 'Ιερό Ναό του ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

2) 'Από κάθε φύσεως προαιρετικές εισφορές, δωρεές ή κληρονομιές και κληροδοτήματα.

3) 'Εσοδα από τις ίδιες του τις εκδηλώσεις.

4) 'Από κάθε παροχή του κράτους ή άλλη νόμιμη έπιχορήγηση.

Ά ρ θ ρ ο 8

Τό τυχόν χρηματικό πλεόνασμα τής διαχείρισεως κατατίθεται σύμφωνα με τά ισχύοντα για τούς 'Ενοριακούς 'Ι. Ναούς.

Τίς τραπεζικές έπιταγές για τήν ανάληψη των καταθέσεων συνυπογράφουν ό Πρόεδρος και ό Ταμιάς του Διοικητικού Συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Ά ρ θ ρ ο 9

Σφραγίδα, τελικές διατάξεις.

Τό «'Ενοριακό Πνευματικό Κέντρο» φέρει σφραγίδα με τόν τίτλο «Ι. Μ. ΑΤΤΙΚΗΣ. Πνευματικό Κέντρο 'Ιεροϋ Ναού 'Αγίου Γεωργίου Καματερού» που στό κέντρο έχει τήν εικόνα του 'Αγίου Γεωργίου.

Ά ρ θ ρ ο 10

Τό 'Ενοριακό Πνευματικό Κέντρο καταργείται με άπόφαση του Μ.Σ. τής 'Ιεράς Μητροπόλεως 'Αττικής, όταν δέν εκπληρώνει τις εκκλησιολογικές προϋποθέσεις του. Κάθε κινητό και άκίνητο περιουσιακό του στοιχείο, άκόμη και οικονομικό, μεταβιβάζεται χωρίς καμία άλλη ένέργεια, στον 'Ενοριακό 'Ιερό Ναό του 'Αγίου Γεωργίου Καματερού.

Ά ρ θ ρ ο 11

Ό παρών ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ισχύει από τότε που θά δημοσιευθεί, σύμφωνα με τόν Νόμο, στο έπίσημο δελτίο «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» και τήν εφημερίδα τής Κυβερνήσεως.

Κάθε τροποποίησή του μπορεί νά γίνει με άπόφαση του Δ.Σ. και ύστερα από έγκριση του Μητροπολίτη.

† 'Ο 'Αττικής ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΤΡΟΥ
ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
ΚΥΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ
ΚΕΧΡΟΒΟΥΝΙΟΥ ΙΕΡΑΣ ΝΗΣΟΥ ΤΗΝΟΥ

Είς τόν Όνομα τής 'Αγίας και 'Ομοουσίου και 'Αδιαιρέτου Τριάδος. Τό 'Ηγουμενοσυμβούλιον τής 'Ιεράς Μονής Κοιμήσεως τής Θεοτόκου, Κυρίας των 'Αγγέλων, Κεχροβουνίου τής 'Ιεράς Νήσου Τήνου, επικαλούμενον τήν χάριν του Θεού διά πρεσβειών τής 'Υπεραγίας Θεοτόκου, τής και προστάτιδος τής Μο-

νῆς καὶ τῆς Ὁσίας Μητρὸς Πελαγίας, συντάσσει τὸν παρόντα «Ἐσωτερικὸν Κανονισμόν» διὰ τοῦ ὁποίου καθορίζονται τὰ τῆς διοικήσεως καὶ πνευματικῆς ὀργανώσεως τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ὡς καὶ τὰ περὶ τῆς ἐν γένει πνευματικῆς προαγωγῆς κατὰ Χριστὸν τῶν ἐν τῇ Μονῇ συνασκουμένων Ἀδελφῶν πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ προβολὴν τῆς ἐκπαλαι φερωνύμου καὶ ἀκτινοβολούσης Μονῆς Κεχροβουνίου.

Ὁ Ἐσωτερικὸς οὗτος Κανονισμὸς, συντασσόμενος δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 39 τοῦ Νόμου 590)77 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σύρου κ.κ. ΔΩΡΟΘΕΟΥ ἔγκρισίν του, θέλει δημοσιευθῆ εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὅποτε ἀρχεται ἰσχύων.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 1

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ φέρεται ἰδρυθεῖσα τὸν 9ον αἰῶνα καὶ ἔκτοτε ἀπετέλεσε πηγὴν φωτὸς καὶ θησαυροφυλάκιον ἀρετῶν πολλῶν, διὰ τῆς παρουσίας ἐν αὐτῇ φωτεινῶν προσωπικοτήτων, αἱ ὁποῖαι, διὰ τῆς πνευματικῆς των τελειώσεως καὶ καταξιώσεως ἐτίμησαν τὴν Μοναχικὴν πολιτείαν καὶ τὸ Μέγα Ἀγγελικὸν Σχῆμα, γενόμενοι «τύπος τοῖς πιστοῖς ἐν πᾶσιν».

Ἡ μεγαλύτερα ὁμῶς ἐξ ὅλων τῶν προσωπικοτήτων τούτων, ἐν αἷς καὶ ἡ ἐγγονὴ τοῦ ἀγωνιστοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος Κων)νου Κανάρη, Μοναχὴ Μελανία Κανάρη, ὑπῆρξε ἡ πανελληνίως σήμερον τιμωμένη καὶ μεγαλυνομένη Ὁσία Πελαγία, ἡ ὁποία ἐν τῇ ἀπολύτῳ αὐτῆς εὐλαβείᾳ καὶ ὑπακοῇ κατηξιώθη νὰ ἰδῆ ἐν ὁράματι τὴν Θεοτόκον, ἡ ὁποία καὶ τῆς ὑπέδειξεν τὸν τόπον, ὅπου ἡ θαυματουργὸς Εἰκὼν Τῆς εἰς τὴν χώραν τῆς Τήνου ἐντὸς τῶν σπλάγχων τῆς γῆς, θεία καὶ ἀρρήτῳ βουλήσει ἦτο κεκρυμμένη.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ ἐν ἀπολύτῳ ἐπιγνώσει τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς ἀποστολῆς ὡς χώρου τελειώσεως τῶν ἐν αὐτῇ προσφευγουσῶν Μοναχῶν, διὰ τῆς Χριστομμῆτου ὑπακοῆς καὶ ταπεινώσεως, καὶ «Σιλωαμικῆς Κολυμβήθρας», θεραπείας ψυχικῶν καὶ σωματικῶν ἀσθενειῶν τῶν εἰς αὐτὴν προσφευγόντων πιστῶν διὰ πρεσβειῶν τῆς Ὑπεραγίας Κυρίας τῶν Ἀγγέλων Θεοτόκου, καὶ τῆς Ὁσίας Μητρὸς ἡμῶν Πελαγίας, συνεχίζει διὰ τοῦ χρόνου τὴν θεῶθεν δοθεῖσαν αὐτῇ ἀποστολὴν τῆς.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 2

Σκοπὸς τῆς Ἀδελφότητος.

Ἡ Ἀδελφότης τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ διαβιουσῶν Ἀδελφῶν, Μοναχῶν καὶ Δοκίμων, αἱ ὁποῖαι διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης, τῆς

λατρευτικῆς ζωῆς καὶ τῶν οὐρανοπαραδοθεισῶν κανόνων τῆς Μοναχικῆς μακαρίας ζωῆς καὶ τῶν κανόνων τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, σκοπὸν ἔχουν τὴν κατὰ Χριστὸν τελείωσιν καὶ προαγωγὴν τῆς Μοναχικῆς πολιτείας, ὅσον καὶ τὴν προσφορὰν ἀγάπης εἰς τοὺς πάσχοντας ψυχικῶς ἀνθρώπους καὶ προσκυνητὰς τῆς Μονῆς.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 3

Κανονικαὶ δικαιοδοσίαι Μητροπολίτου.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τελεῖ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μητροπολίτου Σύρου, κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Συγκεκριμένως ὁ Μητροπολίτης Σύρου:

α) Μνημονεύεται ἐν πάσαις ταῖς Ἱεραῖς Ἀκολουθίαις.

β) Ἀσκεῖ τὴν ἀνωτάτην πνευματικὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ παρακολουθεῖ τὴν τήρησιν τῶν κανόνων καὶ τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ.

γ) Ἐγκρίνει τὰ Πρακτικὰ τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου, ὡς καὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ περὶ κουρᾶς νέων Μοναχῶν, τὰς ὁποίας τελεῖ αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἀντιπροσώπου.

δ) Ἐγκαθιστᾷ τὴν Ἡγουμένην διὰ τῆς παραδεδομένης Ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς.

ε) Ἀσκεῖ πειθαρχικὸν ἔλεγχον εἰς τὰς τυχόν κανονικὰς παρεκτροπὰς τῶν Μοναχῶν.

στ) Ἐλέγχει τὴν νομιμότητα τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Μονῆς, ἐγκρίνων τὸν Προϋπολογισμόν καὶ Ἀπολογισμόν αὐτῆς.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 4

Ὁργανα Διοικήσεως Μονῆς.

Ὁργανα Διοικήσεως τῆς Ἱερᾶς Μονῆς εἶναι:

α) Ἡ Ἡγουμένη.

β) Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 5

Καθήκοντα Ἡγουμένης.

Ἡ Ἡγουμένη:

α) Ἐχουσα πλήρη εὐθύνη τῆς μεγίστης ἀποστολῆς, ὡς πνευματικῆς ἡγέτιδος τῆς Μονῆς, ὀφείλει ἐν πνεύματι ταπεινώσεως καὶ ἀγάπης, νὰ ὑπηρετῇ τὰς ἀνάγκας τῶν Ἀδελφῶν, ἐν ὑπομονῇ ἀκροαμένη τοὺς λογισμούς, τὰς σκέψεις καὶ προβληματισμούς των, δίδουσα ἐκάστοτε τὴν ἀριόζουσαν λύσιν καὶ ἀπάντησιν,

ἔχουσα κατὰ νοῦν ὅτι «ἀνθρώπων ἄρχει». Εἰς οὐδεμίαν περίπτωση ὅμως πρέπει νὰ ἐπιτρέπη τὴν παρέκκλισιν ἐκ τῶν κανόνων καὶ νόμων τῆς Μοναχικῆς πολιτείας, τοὺς ὁποίους πρώτη ἐκείνη πρέπει πιστῶς καὶ ἐμφανῶς νὰ τηρῇ, ὥστε νὰ εἶναι ὁ κανὼν καὶ τῶν ἄλλων Μοναχῶν. Ἐν «ἀγρύπνῳ ὄμματι» πρέπει νὰ παρακολουθῇ τὴν συμπεριφορὰν τῶν συνασκουμένων Ἀδελφῶν καὶ ἐν μακροθυμίᾳ νὰ ἐπιτιμᾷ τὰς παρεκτρεπομένας ἐξ αὐτῶν κατ' ἰδίαν, ἐὰν δὲ εἰς οὐδὲν ὠφελῆσει τοῦτο, τότε ἐνώπιον καὶ τῶν Ἡγουμενοσυμβούλων, καὶ ἐὰν καὶ τότε οὐδὲν τὸ ὄφελος, ἐνώπιον τῆς Ἀδελφότητος καὶ τέλος ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὸν Μητροπολίτην Σύρου.

β) Συγκαλεῖ εἰς συνεδρίασιν τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον καὶ προεδρεύει αὐτοῦ.

γ) Προτείνει εἰς τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τὴν πρόσληψιν Δοκίμων Μοναχῶν καὶ τὴν κουρὰν ἄλλων εἰς Μεγαλοσχήμεους, κατόπιν προτάσεως καὶ τῶν γεροντισσῶν τῶν κελλίων τῶν.

δ) Ὑπογράφει ἅπαντα τὰ ἔγγραφα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ὡς καὶ τὰ διπλότυπα εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν.

ε) Ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἱερὰν Μονὴν ἐνώπιον παντὸς Διοικητικοῦ καὶ Δικαστικοῦ Ὁργάνου, παντὸς βαθμοῦ καὶ δικαιοδοσίας.

στ) Δίδει τὸ παράδειγμα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, εἰς τὰς ὁποίας κατέρχεται πρώτη.

ζ) Παρέχει εἰς τὰς Ἀδελφὰς ἄδειαν ἐκ τῆς Μονῆς, προφορικῆς ἐντὸς Τήνου καὶ γραπτῆς συνυπογραφομένης καὶ ὑπὸ τῶν Ἡγουμενοσυμβούλων ἐκτὸς Τήνου.

η) Διανέμει τὰ Διακονήματα κατὰ τὸ τάλαντον ἐκάστης Ἀδελφῆς.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 6

Καθήκοντα Ἡγουμενοσυμβούλων.

α) Αἱ Ἡγουμενοσύμβουλοι, ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἡγουμένης ἀποτελοῦν τὸ ὄργανον διοικήσεως τῆς Μονῆς.

Αὗται ἐκλέγονται, ὡς καὶ ἡ Ἡγουμένη. Ἡ θητεία τῶν Ἡγουμενοσυμβούλων εἶναι τετραετής καὶ δύναται νὰ ἐπανεκλεγοῦν. Ἐν πνεύματι ἀγάπης πρὸς τὴν Ἱερὰν Μονὴν ἐπιτελοῦν ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἡγουμένης τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἐκφράζουσαι ἐλευθέρως τὰς ἀπόψεις τῶν ἐν σεβασμῷ καὶ συμπεριφερόμεναι μεταξὺ τῶν ἐν συνεργασίᾳ καὶ κατανοήσει.

β) Τυχὸν διαφωνίαι καταγράφονται εἰς τὰ πρακτικά.

γ) Αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν.

δ) Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον συνεδριάζει ὁπωσδή-

ποτε ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἢ ὁπότε παραστῇ ἀνάγκη πρὸς τοῦτο.

ε) Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον ἀποφασίζει περὶ παντὸς τῆς Μονῆς θέματος. Τόσον περὶ τῶν πνευματικῶν θεμάτων αὐτῆς, τῆς συμπεριφορᾶς τῶν Μοναχῶν, τῆς προσκλήσεως Πνευματικοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ θεραπεύει τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν Ἀδελφῶν, ὅσον καὶ περὶ ἄλλων θεμάτων ἀφορώντων εἰς τὴν εὐρυθμον λειτουργίαν τῆς Μονῆς, ὡς καὶ τὴν κτιριακὴν αὐτῆς ἀνασυγκρότησιν καὶ τοὺς καλλιτέρους ὄρους διαβιώσεως τῶν Μοναχῶν, καὶ μάλιστα ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν ἀνάγκην ἄλλων, ἀσθενῶν ἢ διανοητικῶς ἀνικάνων νὰ τελέσουν πλέον τὰ καθήκοντά τῶν.

στ) Διαχειρίζεται κατὰ νόμον τὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς καὶ συντάσσει τὸν ἐτήσιον Προϋπολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν αὐτῆς τὸν ὁποῖον ἀποστέλλει πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὸν Μητροπολίτην Σύρου.

ζ) Ἀποφασίζει καὶ περὶ παντὸς ἄλλου μὴ προβλεπομένου εἰς τὸν κανονισμὸν τοῦτον.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 7

Ἐκλογὴ Ἡγουμένης.

α) Ἡ Ἡγουμένη τῆς Μονῆς, ἐὰν εἰς αὐτὴν ἐγκαταβιοῦν περισσότεραι τῶν 5 Μοναχῶν ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος.

β) Λόγοι ἐκλογῆς εἶναι, ὁ θάνατος τῆς Ἡγουμένης, ἡ παραίτησίς της, ἡ ἢ ἀπομάκρυνσίς της λόγῳ βαρυτάτης ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας ἀσκήσεως τῶν καθήκοντων της, ἡ λόγῳ παρεκτροπῆς της.

γ) Μετὰ τὴν καθ' οἰονδήποτε τρόπον κένωσιν τῆς θέσεως προκηρύσσονται ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἐκλογαὶ ἀναδείξεως νέας Ἡγουμένης.

δ) Τὴν ἐκλογὴν με ἐντολὴν τοῦ Μητροπολίτου Σύρου διενεργεῖ ἐφορευτικὴ ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν δύο κατὰ τὴν Μοναχικὴν κουρὰν παλαιότερων Ἀδελφῶν τῆς Μονῆς καὶ τῆς Γραμματέως.

ε) Δικαίωμα ψήφου ἔχουν μόνον αἱ ἔχουσαι δεχθῆ Μοναχικὴν κουρὰν. Αἱ ἔχουσαι Ρασσευχὴν καὶ αἱ Δόκιμοι δὲν ψηφίζουν.

στ) Τῆς ἐκλογῆς προηγεῖται Θεία Λειτουργία, μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας ἐνώπιον ὅλης τῆς Ἀδελφότητος πραγματοποιεῖται ἡ ἐκλογὴ. Αἱ ἔχουσαι Ρασσευχὴν καὶ αἱ Δόκιμοι δὲν παρίστανται, ἀλλὰ ἀποχωροῦν. Ἡ ἐκλογὴ διενεργεῖται εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς Μονῆς. Ἡ ψηφοδόχος εὐρίσκειται εἰς φανερόν τόπον, καὶ ἐκάστη Μοναχὴ λαμβάνει λευκὸν ψηφοδέλτιον, τὸ ὁποῖον φέρει τὴν σφραγίδα τῆς Μονῆς καὶ ἀπέρχεται εἰς σημείον ὅπου μυστικῶς ἀναγράφει ἐπὶ τοῦ ψηφοδέλτιου

ένα ὄνομα, θέτει τὸ ψηφοδέλιον εἰς τὸν φάκελλον, καὶ τὸν ρίπτει εἰς τὴν ψηφοδόχον, ἢ ὁποῖα πρὶν σφραγισθῆ ἔχει ἐλεγχθεῖ ὑπὸ πασῶν ὅτι εἶναι κενή.

ζ) Ἐὰν Μοναχὴ εἶναι ἀσθενὴς ἢ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀνίκανος νὰ μετακινήθῃ διὰ νὰ ψηφίσῃ, ἢ Ἐφορευτικὴ Ἐπιτροπὴ μεταβαίνει εἰς τὸ κελλίον τῆς καὶ ἐκεῖ γράφεται εἰς τὸ ψηφοδέλιον τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ ἢ διὰ τῆς ἰδίας ἢ διὰ τῆς προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς.

η) Ἡ ἀποσφράγιση τῆς ψηφοδόχου καὶ ἡ καταμέτρηση τῶν ψήφων γίνεται ἐνώπιον πασῶν τῶν παρισταμένων Ἀδελφῶν.

θ) Ἡγουμένη ἐκλέγεται ἡ λαβοῦσα τὰς μισὰς καὶ μίαν ψήφον. Εἰς περίπτωσιν ἰσοψηφίας πραγματοποιεῖται καὶ πάλιν ἐκλογή καὶ εἰς περίπτωσιν ἰσοψηφίας καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην ψηφοφορίαν, πραγματοποιεῖται κλήρωσις, κατόπιν προσευχῆς.

ι) Ἐνστάσεις ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς κατατίθενται αὐθιμερὸν εἰς τὴν Ἐφορευτικὴν Ἐπιτροπὴν, ἢ ὁποῖα ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀποστέλλει ταύτας εἰς τὸν Μητροπολίτη τῆς Σύρου διὰ νὰ ἀποφανθῆ ἠτιολογημένως. Ὁ Μητροπολίτης Σύρου ἢ διατάσσει τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἐκλογῆς ἢ ἐπικυρώνει αὐτήν.

ια) Μετὰ τὴν λήξιν τῆς ψηφοφορίας καὶ διὰ τὴν τυπικὴν λήξιν αὐτῆς συντάσσεται Πρακτικὸν ὑπογραφόμενον ὑπὸ τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τὸ ὁποῖον ἀποστέλλεται εἰς τὸν Μητροπολίτην Σύρου δι' ἔγκρισιν ζητουμένης τῆς εὐλογίας του. Μετὰ τὴν ἔγκρισίν του ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου πραγματοποιεῖται ἡ ἐνθρόνισις τῆς Ἡγουμένης κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ Μεγάλῳ Εὐχολογίῳ παραδεδομένα.

ιβ) Ἡ οὕτως ἐκλεγείσα Ἡγουμένη εἶναι ἰσοβία.

ιγ) Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον καλεῖ δι' ἀνακοινώσεως τὰς ἐπιθυμούσας νὰ εἶναι «Ἑποψηφίαι» Ἀδελφὰς ὅπως δηλώσουν τοῦτο ἐντὸς τριῶν (3) ἡμερῶν ἐγγράφως. Μετὰ τὸ πέρας καταθέσεως τῶν ὑποψηφιοτήτων δι' ἐγγράφου ἀνακοινεῖ εἰς τὰς Ἀδελφὰς τὴν ἡμερομηνίαν διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν, τὰ ὀνόματα τῶν Ἑποψηφίων, ὡς καὶ ὑπόμνησιν τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 8

Ἐκλογή Ἡγουμενοσυμβούλων.

α) Αἱ Ἡγουμενοσύμβουλοι εἶναι ἐκλέξιμα διὰ τετραετῆ θητείας. Δικαίωμα ἐκλογῆς ἔχουν ἅπασαι αἱ κεκαρμέναι Μοναχαί. Αἱ ἔχουσαι Ρασσευχὴ καὶ αἱ Δόκιμοι δὲν ἐκλέγονται Σύμβουλοι.

β) Εἰς περίπτωσιν κενώσεως θέσεως Ἡγουμενο-

συμβούλου πρὶν τὴν λήξιν τῆς θητείας αὐτῆς, διορίζεται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Σύρου ἄλλη ἀδελφή, ἕως τῆς νέας ἐκλογῆς.

γ) Ληξιάσης τῆς τετραετίας πραγματοποιεῖται ἐκλογή νέων Ἡγουμενοσυμβούλων.

δ) Διὰ τῆς ἰδίας διαδικασίας τῆς ἐκλογῆς τῆς Ἡγουμένης, ἡ ἐκλογή τῶν Συμβούλων πραγματοποιεῖται εἰς τὸ Καθολικὸν μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς Θείας Λειτουργίας, ἐνώπιον τῶν ἔχουσῶν δικαίωμα ψήφου Ἀδελφῶν, μὴ παρισταμένων ἄλλων, ἐπὶ λευκοῦ ψηφοδέλιου, φέροντος τὴν σφραγίδα τῆς Μονῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἀναγράφεται ἓνα ὄνομα μόνον καὶ ρίπτεται ἐντὸς τοῦ ἐνσφραγίστου φακέλλου εἰς τὴν ψηφοδόχον. Ἡ ἀποσφράγιση καὶ καταμέτρησης πραγματοποιεῖται ἐνώπιον πασῶν τῶν παρισταμένων Ἀδελφῶν. Ψηφοδέλτια μὲ περισσότερα τοῦ ἐνὸς ὀνόματα εἶναι ἄκυρα. Σύμβουλοι ἐκλέγονται αἱ λαβοῦσαι τὰς περισσότερας ψήφους.

ε) Περὶ ὑποβολῆς ἐνστάσεων ἰσχύουν τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ὀριζόμενα.

στ) Εἰς περίπτωσιν ἰσοψηφίας πραγματοποιεῖται κλήρωσις, κατόπιν προσευχῆς.

ζ) Ἡγουμενοσύμβουλος παρακαλύουσα καθ' οἰονδήποτε τρόπον τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἡγουμενοσυμβούλιου, ἢ φερομένη ἀπρεπῶς, κατόπιν ἀνακοινώσεως ὑπὸ τῶν ἄλλων δύο μελῶν εἰς τὴν Ἀδελφότητα ἐν συνάξει, καὶ τὸν Μητροπολίτην Σύρου, παύεται τῶν καθηκόντων τῆς.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 9

Τὰ Βιβλία τῆς Μονῆς.

Ἡ Ἱερά Μονὴ τηρεῖ τὰ ἑξῆς βιβλία:

α) Βιβλίον Πρακτικῶν Ἡγουμενοσυμβούλιου.

β) Πρωτόκολλον.

γ) Μοναχολόγιον.

δ) Κτηματολόγιον.

ε) Διαχειριστικὰ βιβλία: Ταμεῖον, Ἡμερολόγιον, Καθολικόν.

στ) Διαχειριστικὰ βιβλία τῶν Κληροδοτημάτων τῆς Μονῆς.

ζ) Διαχειριστικὰ βιβλία Προφορῶν διὰ καθορισμένον σκοπὸν: «Ἐπερ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Πελαγίας, Ἐπερ τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Μονῆς, Ἐπερ Ἐργῶν Μονῆς».

η) Ταμεῖον Περιθάψεως (Φιλόπτωχον Ταμεῖον Μονῆς).

θ) Μισθολόγιον.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 10

Ἐπιχρεώσεις καὶ καθήκοντα τῶν Ἀδελφῶν.

α) Αἱ συνασκούμεναι εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Μοναχαί, ἔχουσαι ἐπίγνωσιν τοῦ ὑψηλοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς εἰσόδου των εἰς τὴν Μονὴν ἀνέλαβον καὶ τῶν ὄρκων τοὺς ὁποίους πρὸ τῆς Εἰκόνας τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου ἔδωκαν, ὀφείλουσιν τὴν εἰς ἀλλήλας ἀγάπην, τὸν ἀμοιβαῖον σεβασμὸν καὶ τὴν βοήθειαν ὡσὰκις ψυχικὸς ἢ σωματικὸς πόνος καὶ κόπος ἐνοχλεῖ τὰς Ἀδελφάς. Οὕτω φερόμεναι πρῶτον μὲν διαπαιδαγωγοῦνται ἐν Χριστῷ, καλλιεργοῦν ἑαυτάς, σώζονται ψυχικῶς, καὶ δεύτερον, «ἔσσονται φῶς τοῦ κόσμου».

β) Αἱ Μοναχαί διατηροῦν τὰ κελλία των κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Μονῆς, ὑποχρεούμεναι νὰ τηροῦν τὰς νηστείας, τὰ κομποσχοινία των, τοὺς κανόνας καὶ τὴν ἀδιάλειπτον προσευχὴν.

γ) Κατέρχονται ἅπασαι εἰς τὰς Ἱερὰς Ἀκολουθίας καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἀδικαιολόγητος ἀπουσία των ἀπὸ αὐτὰς, παρατηρουμένων ὑπὸ τῆς Ἡγουμένης εἰς ἐναντίαν περίπτωσιν.

δ) Ὅφειλουν σεβασμὸν, ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Ἡγουμένην, τὴν ὁποίαν ἀποκαλοῦν διὰ τῆς παραδεδομένης ὀσιακῆς προσφωνήσεως «Γερρόντισσα», καὶ πρέπει νὰ θεωροῦν μητέρα καὶ συμπαραστάτιδα εἰς τὰς πνευματικὰς των ἐνασχολήσεις.

ε) Αἱ μεγαλύτεραι εἰς ἡλικίαν ἐκ τῶν Μοναχῶν ὀφείλουσιν, ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ ταπεινώσεως νὰ ὑποδεικνύουν εἰς τὴν Ἡγουμένην τυχὸν λάθη ἢ παραβλέψεις τῆς, «ἐνώπιος ἐνωπίω», καὶ κατ' ἴδιαν, οἷσαι βέβαιαι ὅτι οὕτω προάγεται ἐπὶ τοῦ ἀσφαλοῦς τὸ ἔργον τῆς Μονῆς.

στ) Δύνανται νὰ ἔχουν, κατὰ τὴν πολυχρόνιον παράδοσιν τῆς Μονῆς, Ἐπιτοακτικὰς, μετὰ ἀπὸ ἔγκρισιν τῆς Ἡγουμένης, τὴν ὀρθὴν συμπεριφορὰν τῶν ὁποίων ἐπιβλέπει αὕτη, καὶ καλεῖ τὰς Μοναχὰς διὰ τυχὸν συστάσεις.

ζ) Οἱ συγγενεῖς αὐτῶν, δύνανται νὰ φιλοξενηθοῦν 3 ἕως 5 ἡμέρας, κατόπιν σχετικῆς ἀδείας τῆς Ἡγουμένης καὶ ὁποσδήποτε μόνον γυναῖκες εἰς τὰ κελλία των, καὶ εἰς τὸν εὐρισκόμενον ἔξωθεν τῆς Μονῆς ξενῶνα οἱ ἄνδρες.

η) Πρέπει νὰ φέρονται εὐγενῶς καὶ εὐπροσηγῶρως εἰς τοὺς Προσκυνητὰς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, καὶ νὰ τοὺς δέχονται μεθ' ὑπομονῆς εἰς τὰ διακονήματά των ἐκάστη.

θ) Ὅφειλουν ὑπακοὴν εἰς τὴν Ἡγουμένην διὰ τὰ

Διακονήματα τὰ ὁποῖα ἀναθέτει εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὸ τάλαντόν των.

ι) Μοναχή, ἡ ὁποία παρεξέκλινε τοῦ σκοποῦ τῆς, ἀπέστη τῆς ταπεινώσεως καὶ ὑπακοῆς, κανονίζεται ὑπὸ τῆς Ἡγουμένης καὶ παραμένουσα ἀδιόρθωτος ὑπὸ Πνευματικοῦ, καὶ μὴ ἐπιδεχομένη διόρθωσιν ἀπομακρύνεται ἐκ τῆς Μονῆς κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Μητροπολίτου Σύρου.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 11

Περὶ Δοκίμων Μοναχῶν.

α) Ἡ Ἱερὰ Μονή, οἷσα «λιμὴν ψυχῶν» καὶ τόπος ἀναπαύσεως «κοπιῶντων καὶ πεφορτισμένων», δέχεται τὰς ψυχὰς, αἱ ὁποῖαι ζητοῦν τὴν λύτρωσιν καὶ τὴν σωτηρίαν των. Οὕτω συγκαταριθμοῦνται εἰς τὰς Δοκίμους Μοναχὰς, αἱ αἰτούμεναι τὴν ἔνταξιν των εἰς τὴν Ἱερὰν Μοναστικὴν Ἀδελφότητα.

β) Διὰ νὰ γίνῃ τις δεκτὴ πρέπει νὰ ὑποβάλλῃ αἰτησίαν, νὰ εἶναι ὁπωσδήποτε 20 ἐτῶν καὶ νὰ ἔχῃ συμπλήρωση οἰασδῆποτε σπουδᾶς. Ἄδεια ἐξόδου διὰ σπουδᾶς κατόπιν δὲν χορηγεῖται, καὶ νὰ ὑπάρξῃ χρόνος ὥστε ἡ Ἡγουμένη νὰ ἐξακριβώσῃ τὸν πρότερον βίον τῆς.

γ) Μὲ τὴν εἰσοδοχὴν τῆς εἰς τὴν Μονὴν ὑποτάσσεται εἰς τὴν Ἡγουμένην, ἡ ὁποία ἀναθέτει τὴν δοκιμαστικὴν τῆς θητείαν εἰς κελλίον ἢ εἰς τὸ Ἡγουμενεῖον, κατὰ τὰς ἀνάγκας τῶν Ἀδελφῶν.

δ) Ἡ Δόκιμος μετὰ τὴν συγκαταριθμῆσιν τῆς εἰς τὴν Ἀδελφότητα πρέπει νὰ προσαρμόσῃ τὴν ἐνδυμασίαν τῆς, κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου.

ε) Δόκιμος Μοναχή ἀπαγορεύεται ρητῶς νὰ παραμένῃ εἰς κελλίον μόνη τῆς, οὔτε νὰ ἔχῃ μεθ' ἑαυτῆς ἐτέραν, διότι οὕτως δὲν ἔχει νόημα ἡ δοκιμασία τῆς, ἐφ' ὅσον γίνεται μακρὰν πεπειραμένης καὶ Μεγαλοσχίμου Μοναχῆς. Ἐὰν δὲ ἡ Μοναχή ἀποβίωσῃ, τότε ἡ Ἡγουμένη ἀναθέτει εἰς ἄλλην τὴν εὐθύνην τῆς Δοκίμου.

στ) Ὁ χρόνος δοκιμασίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι μικρότερος τῶν τριῶν χρόνων, καὶ ὁπωσδήποτε ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐπιδειχθησομένην ἐπιδεκτικότητα καὶ συμπεριφορὰν τῆς Δοκίμου, συμφώνως πρὸς τὴν τάξιν καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Μονῆς.

ζ) Κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἡγουμένης καὶ τῆς Γερροντίσσης τῆς, δίδεται εἰς τὴν προσελθούσαν Ρασοευχή, μετὰ τὴν τριετὴ δοκιμασίαν τῆς καὶ ἔχουσαν συμπλήρωση τὸ 23ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς, διὰ νὰ φέρῃ

ράσον καὶ νὰ παρίσταται εἰς τὴν Μονὴν ἐπιδεικνύουσα τὸν σκοπὸν τῆς παρουσίας της.

η) Λήξαντος τοῦ χρόνου τῆς δοκιμασίας της, καὶ ἔχουσα συμπληρώσει τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας της, κατόπιν προτάσεως τῆς Γεροντίσεως της εἰς τὴν Ἠγουμένην, τὸ Ἠγουμενοσυμβούλιον ἀποφασίζει περὶ τῆς ἀποκάρσεως τῆς Δοκίμου, καὶ προτείνει τοῦτο εἰς τὸν Μητροπολίτην Σύρου, ὁ ὁποῖος καὶ τελεῖ τὴν χειροθεσίαν.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 12

Πόροι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς.

Οἱ πόροι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς εἶναι:

α) Τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ κηροῦ προερχόμενα.
β) Τὰ ἐξ ἐνοικιάσεως ἀκινήτων Μονῆς ἐν Τήνῳ ἢ ἄλλου εὐρισκομένων.

γ) Τυχὸν ἐπιχορηγήσεις ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Ἰδρυμάτος «Εὐαγγελιστρίας».

δ) Τυχὸν Κρατικαὶ ἐπιχορηγήσεις.

ε) Τυχὸν δωρεαὶ καὶ εἰσφοραὶ Πιστῶν.

Τὰ Ἔσοδα ταῦτα διατίθενται:

α) Διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος καὶ τῶν χώρων του.

β) Διὰ τὴν φιλοξενίαν τῶν Προσκυνητῶν.

γ) Διὰ τὰς νομίμους πρὸς τρίτους ὑποχρεώσεις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς.

δ) Διὰ τὴν φιλανθρωπικὴν διακονίαν τῆς Μονῆς καὶ συμπαράστασιν εἰς πάσχοντας καὶ ἔχοντας ἀνάγκην Λαϊκοῦς.

Πόροι Συντηρήσεως Ἀδελφότητος.

α) Μισθώματα ἐξ ἀκινήτων τῆς Μονῆς: Ἐρομῶ 23 - 25.

β) Τὰ ἐκ τῶν Κληροδοτημάτων Ἔσοδα.

γ) Τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν εἰς τὴν Ἐκθεσιν εὐρισκομένων ἐργοχειρῶν τῶν Ἀδελφῶν.

δ) Τὸ Ταμεῖον «Περιθάψεως» ἀσθενῶν Μοναχῶν (Φιλόπτωχον Ταμεῖον).

Ἄ ρ θ ρ ο ν 13

Τὰ Διακονήματα τῶν Μοναχῶν.

α) Τὰ Διακονήματα τῶν Μοναχῶν κατὰ τὴν ἔκπαιψιν παραδόσιν τῆς Μονῆς εἶναι:

α) Τῶν Πρωτοψαλτρῶν, β) τῶν Ψαλτρῶν, γ)

τῶν Ἀναγνωστῶν, δ) τῆς Γραμματέως, ε) τῶν Νεωκόρων τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ (δύο), στ) τῆς Κωδωνοκρουστρίας, ζ) τῆς Νεωκόρου Ἱεροῦ Βήματος, η) τῆς Σκευοφύλακος, θ) τῆς θυρωροῦ, ι) τῆς Ἐπιμελητρίας Ἠγουμενείου, ια) τῆς ἐπιμελητρίας τοῦ Προαλλίου, ιβ) τῆς Ἐπιμελητρίας Ἐπιμελητρίας Ἁγίας Χριστίνης, ιδ) τῆς Ἐπιμελητρίας Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Πελαγίας, ιε) τῆς Ἐπιμελητρίας Κελλίου Ἁγίας Πελαγίας, ιστ) τῆς Ἐπιμελητρίας Ναοῦ Ἁγίων Πάντων, ιζ) τῆς Ἐπιμελητρίας Δεσποτικοῦ, ιη) τῆς Ἐπιμελητρίας Παπαδικοῦ, ιθ) τῶν Ἐπιμελητρῶν Ξενῶν Ἄνδρῶν καὶ Γυναικῶν (δύο), κ) τῶν Ξεναγῶν (δύο), κα) τῆς βοηθοῦ Θυρωροῦ, κβ) τῆς Ἐπιμελητρίας Βιβλιοθήκης.

β) Τὰ Διακονήματα κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Μονῆς ἐλαττοῦνται ἢ αὐξάνονται μὲ ἀπόφασιν τοῦ Ἠγουμενοσυμβουλίου.

γ) Διὰ τὰ Διακονήματα αἱ Μοναχαὶ λαμβάνουν ἐπίδομα, τὸ ὁποῖον καὶ συνεχίζουν νὰ ἔχουν καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν των ἐξ αὐτῶν, ἐξ ἀσθενείας ἢ γήρατος.

δ) Τὰ Διακονήματα διανέμει ἡ Ἠγουμένη κατὰ τὸ τάλαντον ἐκάστης Μοναχῆς.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 14

Περὶ διοικήσεως Ἐκθέσεων Μονῆς.

Πρόεδρος τῆς Ἐκθέσεως τῶν Ἐργοχειρῶν τῶν Ἀδελφῶν, εἶναι ἡ Ἠγουμένη, ἡ ὁποία κατόπιν συνεννόησεως μετὰ τοῦ Ἠγουμενοσυμβουλίου, προτείνει τὴν Διαχειριστικὴν Ἐπιτροπὴν ἐξ Ἀδελφῶν αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ἀνταποκριθῶν εἰς τὴν εὐρύθμιον λειτουργίαν της.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 15

α) Ἡ Ἱερὰ Μονὴ φέρει ἰδίαν σφραγίδα.

β) Δύναται νὰ διατηρῆ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς Παρεκκλήσια, τὰ ὁποῖα αἱ Μοναχαὶ φροντίζουν, καὶ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ἠγουμενοσυμβουλίου, μετὰ καὶ τὴν σύμφωνον γνώμην τῶν Μοναχῶν, παραχωροῦνται διὰ τὴν περιποίησίν των καὶ εἰς εὐσεβεῖς Χριστιανοῦς.

γ) Ἡ Μονὴ πανηγυρίζει:

Τὴν 15ην Αὐγούστου.

Τὴν 23ην Ἰουλίου ἑορτὴν τοῦ Ὁράματος τῆς Ἁγίας Πελαγίας καὶ τελεῖ ἀπάσας τὰς λοιπὰς ἑορτὰς τοῦ ἔτους.

δ) Ἡ Μονὴ κατὰ τὴν μακροαίωνα πνευματικὴν παρουσίαν της, διετήρησε Ἔθιμα, τὰ ὁποῖα καὶ διὰ τοῦ Κανονισμοῦ τούτου παραμένουν ἐν ἰσχύϊ:

α) Δεξιώσεις τῆς Ἀδελφότητος ἐν τῷ Ἡγουμενείῳ: Τὴν πρώτην τοῦ Ἔτους, τὴν Δευτέραν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ τὴν Δευτέραν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων.

β) Εἰς τὰς ὀλονυκτίας: Ἀναστάσεως, Μεταμορφώσεως, καὶ Χριστουγέννων διανέμονται ἐντὸς τοῦ Ναοῦ:

Εἰς τῆς Ἀναστάσεως: τυρός, ὠὰ καὶ ἄρτος.

Εἰς τῆς Μεταμορφώσεως: σταφύλιον.

Εἰς τῶν Χριστουγέννων: τυρός καὶ ἄρτος.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 16

Ἡ Μονὴ δύναται νὰ διατηρῇ Ὀρφανοπαῖδας ἢ παῖδας πολυτέκνων οἰκογενειῶν ἢ ἀπροστατεύτους, τὰς ὁποίας σπουδάζει, καὶ περιθάλπει ἕως τοῦ 24ου ἔτους τῆς ἡλικίας των, ἐνισχύουσα ταύτας ἠθικῶς καὶ οἰκονομικῶς.

Ἡ παραμονὴ των ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν καὶ προσαρμογὴν των εἰς τὸ περιβάλλον τῆς Μονῆς.

Μετὰ τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας των φέρουν ἔνδυμα ὑποδεικνύμενον ὑπὸ τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου.

Διὰ τὰς ὡς ἄνω κορασίδας ἡ Μονὴ φροντίζει καὶ ἐνισχύει διὰ τοῦ ἰδίου χρηματικοῦ Ἐπιδόματος τῶν Μοναχῶν.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 17

Διὰ πᾶν ζήτημα μὴ περιλαμβανόμενον εἰς τὸν Κανονισμόν τοῦτον ἀποφασίζει τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον μετὰ ἀπὸ σχετικὴν ἔγκρισιν τοῦ Μητροπολίτου Σύρου.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 18

Ὁ παρὼν Ἐσωτερικὸς Κανονισμὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κεχροβουνίου Τήνου μετὰ τὴν ἔγκρισίν του ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Σύρου κ.κ. ΔΩΡΟΘΕΟΥ, θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ θὰ ἀρχίσῃ ἰσχύων.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Κεχροβουνίου Τήνου τῇ 24ῃ Μαΐου 1989.

ΤΟ ΗΓΟΥΜΕΝΟΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Θεοκλήτῃ Παπαδάκῃ, Ἡγουμένη, Χριστοδούλῃ Πλυτᾷ, Χριστονύμφῃ Γεωργιάδου

ἘπONGται καὶ ὑπογραφαὶ 15 ἀδελφῶν

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἐλασσώνος ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

† Ὁ Θήρας ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

A) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἔτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἔτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Μητροπ. Κορίνθου Παντελεήμονος, Ἐπιστολὴ Ἐσωτέρας Συμβουλῆς.

Μητροπ. Γρεβενῶν Σεργίου, Ἡ Ἱ. Μονὴ τοῦ Ὁσίου Νικάνορος καὶ τὸ κειμηλιοφυλάκιον αὐτῆς.

Μητροπ. Θήρας Παντελεήμονος, Παναγία ἢ Θεοσκέπαστη, πολιοῦχος τῆς νήσου Ἀνδρου.

Ἰω. Ν. Καρμίρη, Ὁ Μητροφάνης Κριτόπουλος καὶ αἱ σχέσεις του πρὸς τοὺς Διαμαρτυρομένους.

Νικ. Π. Μπρατσιώτη, Ἡ ὀνομαστικὴ ἑορτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἑορτὴ τῆς βαθύτερας αὐτοσυνειδησίας αὐτῆς.

Ἀρχιμ. Νικ. Πρωτοπαπᾶ, «Νενίκηται τῆς φύσεως οἱ ἄρσοι, ἐν Σοὶ Παρθένε ἄχραντε».

Πρωτοπρ. Γεωργ. Ε. Μαρνέλλου, Ἡ ἰδέα «νέος ἄνθρωπος» στὴν «κοσμικὴ» παιδαγωγικὴ καὶ τὸ χρέος τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Κων. Ν. Εενογιάννη, Ἡ Τράπεζα τῆς Βυζαντινῆς Μονῆς Ἀγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Σπάρτης.

Ἰωάννου Ζ. Οἰκονομίδη, Ἡ Ἐκκλησία ὡς ἐνοποιὸς δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ (κατὰ τὸν Σπυρ. Ζαμπέλιο).

Δημ. Ν. Παπαθανασοπούλου, Ὁρθόδοξια καὶ νεοελληνικὴ ταυτότης.

Σπυρ. Δ. Περιστέρη, Κωνσταντῖνος Ψάχος.

Ἡ ἐπίσημος ἐπίσκεψις τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Παρθενίου εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν Φινλανδίας.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

Πράξεις Συστάσεως Ἐκκλησ. Ἰδρυμάτων.